

Alat za nadogradnju praksi obrazovanja nastavnika za inkluzivno obrazovanje

An inclusive school is a school where:
every child is welcome every parent is involved
every teacher is valued

Regionalna podrška inkluzivnom obrazovanju

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

Alat za nadogradnju praksi obrazovanja nastavnika za inkluzivno obrazovanje

Autor / Razvoj alata: Džudit Holenveger
Tim stručnjaka: Džudit Holenveger, Nataša Pantić, Lani Florian

Eksperti Savjeta Evrope

Džudit Holenveger
Nataša Pantić
Lani Florian

Objavljeno

oktobra 2015. godine

Štampa

Sonic Studio

Grafički dizajn

Studio Lisica

Štamparska prava © 2015

Savjet Evrope

Evropska unija

Generalni direktorat za politike iz okruženja
i pregovore o proširenju
Rue de la Loi 15
B-1000 Brisel

www.europa.eu

Savjet Evrope

Avenue de l'Europe
F-67075 Strasbourg Cedex

www.coe.int

Sadržaj

UVODNA RIJEČ	5
DIO 1: UVODNI PODACI, UVOD I PREGLED	7
1. Koji su uvodni podaci u vezi s ovim alatom?	8
2. Zašto je stvoren ovaj alat?	9
3. Ko su korisnici ovog alata?	10
4. Āe se ovaj alat može koristiti?	11
5. Kako se koristi ovaj alat	12
6. Šta podrazumijeva ovaj alat?	13
DIO 2: UNAPREĐENJE AKTIVNOSTI EDUKACIJE NASTAVNIKA	15
1. Uvod i pregled	16
2. Identifikacija problema: fokus na stručna lica za inkluzivno obrazovanje	21
3. Procjena potreba: fokus na praksama za inkluzivno obrazovanje	28
4. Ciljevi i komponente: vizuelizacija nove prakse obrazovanja nastavnika	35
5. Strategije i metode: Izgradnja nove prakse obrazovanja nastavnika	39
6. Implementacija, procjena i povratne informacije: realizacija edukativne prakse za novog nastavnika	42
DIO 3: OKVIR ZA INKLUZIVNE PRAKSE	45
1. Fokus na praksi	46
2. Inkluzivne prakse u vezi s profesionalnošću	49
3. Inkluzivna praksa koja se tiče učenika	52
4. Inkluzivne prakse u vezi s nastavnim planom i programom	55
5. Inkluzivne prakse u vezi s kontekstom	58
6. Rječnik i reference	61

Uvodna riječ

Zajednički projekat Evropske unije i Savjeta Evrope "Regionalna podrška za inkluzivno obrazovanje" u jugoistočnoj Evropi je trogodišnji projekat (1. januar 2013. godine – 30. novembar 2015. godine) implementiran u Albaniji, Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Crnoj Gori, Srbiji, "Bivšoj Jugoslovenskoj Republici Makedoniji" i Kosovu*. Projekat unapređuje socijalnu inkluziju i socijalnu koheziju u regionu (u skladu s obavezama zemalja korisnica u pogledu pristupanja EU i standardima Savjeta Evrope) kroz promovisanje inkluzivnog obrazovanja i obuke.

Zajednički projekat promovise koncept inkluzivnog obrazovanja kao princip reforme koja poštuje i ispunjava različitosti među svim učenicima, s posebnim fokusom na one koji imaju veći rizik od marginalizacije i isključenosti.

Da bi se poboljšalo razumijevanje koristi od inkluzivnog obrazovanja, otvoren, transparentan i konkurentan proces za izbor pilot škola pokrenut je na početku zajedničkog projekta. Ukupno 392 škola vrši primjenu i 49 pilot škola (7 po korisniku: 3 osnovne, 2 srednje škole opšteg usmjerenja i 2 srednjeg škole stručnog usmjerenja) s različitim nivoima prakse inkluzivnog obrazovanja izabrane su da učestvuju u projektu. Te škole dobile su mali grant u cilju osmišljavanja i sprovođenja inkluzivnog obrazovanja u vezi s projektom u okviru njihove škole i zajednice. Krajem projekta, dodatnih 35 škola bilo je pozvano da se pridruži mreži i primjenjuje prednosti obuke u vezi s planom razvoja školstva.

U cilju podsticanja zajedničkog učenja, profesionalnog razvoja i razmjene iskustava među pilot školama, u okviru projekta je osnovana regionalna Mreža inkluzivnih škola s 245 članova (nastavnici, direktori škola, roditelji, učenici i predstavnici lokalne zajednice), kao i Mreža nastavnika u inkluziji koja uključuje 245 nastavnika iz pilot škola. Osim toga, Mreža inkluzivne politike nastala je kao sveobuhvatna platforma koja je okupila predstavnike Mreže inkluzivnih škola (*Inclusive SchoolNet*) i Mreže nastavnika (*Inclusive TeacherNet*) u inkluziji, kao i druge relevantne aktere da zajednički djeluju u oblasti javne politike za inkluzivno obrazovanje.

Prvi korak u razvoju metoda i alata za stručno usavršavanje nastavnika je studija mapiranja u skladu s kojom se vrši analiza aktivnosti obuke nastavnika za inkluzivno obrazovanje u jugoistočnoj Evropi. Vođen od strane tima stručnjaka proces je fokusiran na uzorak od 36 programa i uključuje 42 aktera iz regiona. Nalazi su pokazali da se javila raznovrsnost u modulima obuke nastavnika u inkluzivnom obrazovanju u regionu, ali je proces profesionalnog razvoja nastavnika (obuke prije službe, tokom službe i mentorstvo nastavnika) fragmentiran i posmatran kao tri različite aktivnosti. Studija je identifikovala potrebu za saradnjom među raznovrsnim akterima u oblasti inkluzije: univerziteti, ministarstva, škole i drugi organi koji obezbjeđuju

* "Ovaj natpis ne prejudicira status Kosova i u skladu je sa Rezolucijom 1244 i mišljenjem MSP o Deklaraciji o nezavisnosti Kosova"

nastavničko obrazovanje. Preliminarni rezultati su objavljeni, o njima se temeljno diskutovalo, a vršena je i provjera od strane pripadnika regionalnih mreža koja je naglasila potrebu za opštim okvirom za obrazovanje nastavnika za inkluziju. Pored toga, članovi mreže predložili su da umjesto modula i programa alat treba da se pripremi tako da pomogne nadogradnju i inovaciju postojećih programa za obuku nastavnika za inkluziju.

Nadalje, osnovana je radna grupa od 14 članova, na čelu s autorom Džudit Hohenveger s Univerziteta u Cirihi, s predstavnicima tri mreže iz svih sedam korisnika. Radna grupa prihvatila je koncept i konture alata za unapređenje programa obuke nastavnika. Rad na razvoju alata je sproveden u saradnji s timom međunarodnih eksperata i Univerzitetom u Edinburgu, koji je bio domaćin radionica za članove radne grupe.

Takođe bismo željeli da odamo priznanje za doprinos Univerzitetu u Cirihi u pogledu obrazovanja nastavnika u dijelu podrške autorki Džudit Hohenveger i omogućavanju lakše sinergije s tekućim aktivnostima UNICEF-a u domenu obrazovanja nastavnika, kao i da izrazimo našu zahvalnost Sabin Rohman iz Pedagoškog instituta iz države Rajna-Palatinat i Lani Jurko iz Mreže centara za obrazovne politike u Zagrebu na njihovom stručnom mišljenju i razmatranju nacрта alata.

Čvrsto vjerujemo da će ovaj alat doprinijeti jačanju kompetencija nastavnika u inkluzivnom obrazovanju kao ključni faktor u promovisanju učešća i učenja svih učenika, a naročito onih koji imaju najveći rizik od marginalizacije i isključenosti. Takav pristup je u skladu s opštim ciljevima Savjeta Evrope, uključujući podsticanje kvalitetnog obrazovanja za svakog i izgradnje inkluzivnih društava.

Sara Kiting

Šef Odjeljenja za regionalnu i bilateralnu saradnju u jugoistočnoj Evropi i Turskoj
Odjeljenje za obrazovanje – IDII za demokratiju
Savjet Evrope

Dio 1

Uvodni podaci, uvod i pregled

Uvodni podaci, uvod i pregled

1. Koji su uvodni podaci u vezi s ovim alatom?

KONTEKST POLITIKE

Ovaj alat za nadogradnju aktivnosti obrazovanja nastavnika je razvijen kao dio međunarodnih napora da se pruži podrška realizaciji inkluzivnog obrazovanja. Inkluzivnim obrazovanjem, za potrebe pripreme ovog dokumenta, smatra se kvalitetno obrazovanje posvećeno pravima svakog djeteta i mladih na obrazovanje. Inkluzivno obrazovanje se od strane svih međunarodnih aktera smatra ključnom strategijom za postizanje kvalitetnog obrazovanja za svakog i omogućavanje prava na obrazovanje, naročito za osetljive i ugrožene grupe. Preporuka CM/Rec(2012)/13 Komiteta ministara državama članicama definiše kvalitet obrazovanja i naglašava značaj uključivanja svih učenika i studenata. Jedan od četiri strateška cilja Okvira Evropske unije za obrazovanje i obuke 2020. je promocija jednakosti, socijalne kohezije i aktivnog građanstva putem visokokvalitetnog inkluzivnog obrazovanja.

Kvalitetno obrazovanje se oslanja na kvalifikovane nastavnika koji su posvećeni kontinuiranom profesionalnom razvoju. Raznolikost i uključivanje predstavljaju izazove za obrazovanje nastavnika, pitanje pokrenuto od strane Savjeta Evrope još prije nekoliko godina koje dovodi do razvoja ključnih kompetencija u različitosti (Savjet Evrope 2009). Evropska fondacija za obuku je nedavno sproveda detaljnu analizu razvoja inkluzivnog obrazovanja kod nastavnika u zemljama zapadnog Balkana, pružajući preporuke za sve zainteresovane strane, uključujući i edukatore (Evropska fondacija za obuku 2010). Jedna publikacija Evropske unije na temu sličnih analiza (Evropska unija 2013) naglasila je potrebu za razvojem obrazovanja nastavnika u saradnji sa školama i drugim partnerima. Evropska agencija za posebne potrebe i inkluzivno obrazovanje je sproveda trogodišnji projekat (2009–2012) i razvila profil inkluzivnih nastavnika (Evropska agencija 2012).

Instrumenti za zaštitu ljudskih prava razvijeni od strane Ujedinjenih nacija (npr Konvencija o pravima djeteta, Konvencija o pravima osoba s invaliditetom) i Savjet Evrope (npr. revidirane Evropske socijalne povelje), ne samo da naglašavaju pravo na obrazovanje, već i prava dece i mladih u obrazovanju. Pored toga, kroz obrazovanje mladi ljudi mogu da steknu svoja građanska i demokratska prava u društvu. i Inkluzivno obrazovanje i obrazovanje za demokratsko građanstvo i obrazovanje za ljudska prava zahtijevaju nastavnike koji su voljni i sposobni da aktivno uključe svoje učenike u kreiranje sopstvenog obrazovanja, u donošenje odluka, kao i da razmotre njihove interese i talente. Današnji nastavnici nijesu dovoljno dobro pripremljeni da dozvole ili podstiču aktivno učešće. Jasno je da su potrebni dodatni naponi da se svi nastavnici pripreme za inkluzivne prakse.

KONTEKST PROJEKTA

Cilj Projekta Zajedničke Evropske unije/Savjeta Evrope "Regionalna podrška inkluzivnom obrazovanju" u jugoistočnoj Evropi je da poveća socijalnu inkluziju i socijalnu koheziju u regionu putem promovisanja inkluzivnog obrazovanja i obuke. Jedna od mreža projekta (TeacherNet) bila je posvećena razmatranju načina za poboljšanje sposobnosti i prakse nastavnika za inkluzivno obrazovanje. Članovi TeacherNet sastali su se nekoliko puta kako bi razmijenili iskustva i razgovarali o načinima za povećanje sposobnosti nastavnika

da pismjenjuju inkluzivno obrazovanje. Analizirale su se i razmatrale postojeće aktivnosti za obrazovanje nastavnika za promovisanje inkluzivnog obrazovanja. U okviru mreže TeacherNet razvila se vizija jednog Inkluzivnog učitelja i ukazalo se na uloge inicijalnog nastavnčkog obrazovanja, kontinuiranog profesionalnog razvoja i nastavnčkog mentorskog obrazovanja. Isti su identifikovali i dijelili primjere dobre prakse u regionu. Identifikovali su kritične stavove, uvjerenja, vještine i sposobnosti koje inkluzivni nastavnici treba da razvijaju. Taj alat sadrži ishode ovih razmatranja i na taj način podržava prenos znanja između škola i nastavnčkog obrazovanja.

PROCES RAZVOJA

U razvoju ovog alata bili su uključeni nastavnici i drugi stručnjaci s regionalnog i međunarodnog nivoa. Na prvom koraku, analizirane su postojeće aktivnosti nastavnčkog obrazovanja za inkluzivno obrazovanje i o istima se razgovaralo s učesnicima u projektu. Postoje mnoge aktivnosti u regionu koje za ciljnu grupu imaju nastavnike i druge aktere s ciljem da isti postanu inkluzivni praktičari, ali generalno je stav bio da bi oni mogli da imaju koristi od alata vodeći aktivnosti usavršavanja i unapređenja postojećih aktivnosti nastavnčkog obrazovanja za inkluzivno obrazovanje.

Radna verzija ovog alata je do detalja razmatrana tokom radionice u Edinburgu u maju 2015. godine. Nakon toga, alat je revidiran i razvijen uključivanjem komentara i pitanja iznešenih tokom radionice. Naknadnom postupku izmjena i dopuna prisustvovali su predstavnici Evropske fondacije za obuku, Savjet Evrope, Evropska agencija za posebne potrebe i inkluzivno obrazovanje, kao i Regionalna kancelarija UNICEF-a za CEECIS.

Razvoj alata se odvijao u koordinaciji sa razvojem tri Modula "Obuka trenera" UNICEF-a o inkluzivnom obrazovanju. Ovi moduli su zasnovani na istom razumijevanju Inkluzivnog obrazovanja i pristupa zasnovanog na ljudskim pravima i koriste istu terminologiju i koncepte. Između odgovornih strana u Savjetu Evrope i UNICEF-u dogovoreno je da njihovi proizvodi treba da budu usklađeni kako bi mogli da se koriste zajedno na terenu. Moduli razvijeni od strane UNICEF-a daju primjer sadržaja i metoda, dok ovaj alat daje smjernice za nadogradnju postojećih ili kreiranje novih aktivnosti nastavnčkog obrazovanja.

2. Zašto je stvoren ovaj alat?

POJAČATI NASTAVNIČKI PROFESIONALNI ODNOS

Osnovna svrha izrade ovog alata je da se ojača profesionalizam nastavnika. Profesionalan odnos nastavnika je ključni faktor za promovisanje učešća i učenja kod svih učenika, i profesionalizam nastavnika ima veći uticaj na postignuća učenika u odnosu na druge nastavne faktore (Hattie 2009). Bez dobro kvalifikovanog, motivisanog i stamenog nastavnika, visok kvalitet i inkluzivno obrazovanje nijesu ostvarivi. Jačanje nastavnika i omogućavanje da su svi nastavnici ocjenjivani predstavljaju važan cilj zajedničkog Projekta Evropske unije/ Savjeta Evrope "Regionalna podrška inkluzivnom obrazovanju". Da bi se ostvarile promjene koje su potrebne za realizaciju inkluzivnog obrazovanja, nastavnici moraju da postanu reflektivni praktičari i nosioci promjena. Oni moraju biti u stanju da izađu iz izolacije i preuzmu aktivnu ulogu u svojoj školi. Ovaj alat može da obezbijedi podršku edukatorima nastavnika, nastavnicima i školama u procesu promjena i podstakne dijalog o profesionalizmu nastavnika i njihov cjeloživotni razvoj tokom njihove profesionalne karijere.

USMJERITI PAŽNJU NA PRAKSU U ŠKOLAMA

Mnogi međunarodni standardi, okviri ili smjernice pružaju informacije o inkluzivnom obrazovanju i daju pregled neophodnih promjena. Mnogo znanja je dostupno na osnovu teorijskog i praktičnog rada zemalja u razvoju i razvijenih zemalja. Različite organizacije su razvile izjave o kompetencijama nastavnika, uvjerenjima i stavovima za inkluzivno obrazovanje. Izazov danas nije nedostatak znanja ili standarda, već njegova implementacija u praksi u različitim kontekstima i kulturama. Do sada, mnogo pažnje je posvećeno onome što nastavnici moraju da znaju, u šta treba da vjeruju i koji stavovi daju podršku inkluzivnom obrazovanju. Ali na kraju, ono što na učenike i studente djeluje kao razlika nije ono što znaju ili u šta vjeruju, već ono što rade ili ne rade svakog dana u učionici.

Inkluzivni nastavnici su nadležni praktičari i aktivnosti nastavnčkog obrazovanja su efikasne ako imaju uticaja na nastavnu praksu. Jaz između teorije i prakse je glavni problem u obrazovanju nastavnika. Da bi se pomoglo u premošćavanju tog jaza, ovaj alat naglašava nastavnčke prakse koje treba da se razvijaju. Nastavnici ne samo

da moraju da znaju šta treba da rade, već i kada, đe, kako i zašto. U datoj situaciji nastavnici moraju da budu u stanju da aktiviraju specifične setove nadležnosti, vjerovanja i vještina za postizanje rezultata koje doprinose ostvarivanju inkluzivnog obrazovanja. Nove prakse moraju da se razvijaju u odnosu na studente, nastavni program, saradnju s ostalima, kao i razvoj vlastite profesionalnosti nastavnika. Aktivnosti nastavnčkog obrazovanja treba da doprinesu razvoju ove četiri glavne prakse inkluzivnih nastavnika.

OLAKŠATI DIJALOG IZMEĐU ŠKOLA I OBRAZOVANJA NASTAVNIKA

Aktivnosti nastavnčkog obrazovanja treba da podrže napore u školama na ostvarenju inkluzivnog obrazovanja. Kako se škole kreću ka inkluzivnom obrazovanju, tako iste postaju upućenije i aktivnije na polju profesionalnog razvoja nastavnika i drugog osoblja. Takve aktivnosti nastavnčkog obrazovanja su ugrađene u dugoročne procese razvoja škola i smatraju se jednom komponentom cjelokupnog procesa izgradnje kapaciteta. Pružaoci nastavnčke edukacije su navikli da rade nezavisno od neposrednih praktičnih potreba škola. Univerzitetski fakulteti i pedagoški zavodi koji su uključeni u inicijalno obrazovanje nastavnika uglavnom razvijaju svoje nastavne planove i programe zasnovane na rezultatima istraživanja i zahtjevima politike. Nevladine organizacije će pratiti njihov specifičan program rada i mandat prilikom kreiranja radionice o inkluzivnom obrazovanju. Ovaj alat pruža okvir za razvoj inkluzivne prakse koja ima za cilj da olakša dijalog između pružaoca nastavnčkog obrazovanja i škola.

NAGLAŠAVANJE POTREBE ZA IZGRADNJOM KAPACITETA U OBRAZOVNIM SISTEMIMA

Progresivna realizacija inkluzivnog obrazovanja zahtijeva izgradnju kapaciteta svakog ko je uključen u obrazovanja ili snosi odgovornosti za obrazovanje. Neke sposobnosti mogu se razviti tako što se nastavnici preuzimaju iz njihovog radnog konteksta i individualno obučavaju. Ali u prošlosti se to nije pokazalo kao najefikasniji metod za poboljšanje prakse i unapređenje škola na veći inkluzivni nivo. Rad s kolegama ili razvoj prakse u okviru škole predstavljaju pristupe koji više obećavaju i održiviji su u procesu postizanja inkluzivne škole. Izgradnja kapaciteta je tad fokusirana na grupe i njihove prakse više nego na nastavnike kao pojedince i njihove sposobnosti.

Edukacija nastavnika je samo dio procesa izgradnje kapaciteta neophodnih za realizaciju inkluzivnog obrazovanja, dok druge zainteresovane strane, organizacije civilnog društva, svijest i stavovi društva igraju važnu ulogu. To se ogleda u podršci koju škole dobijaju od lokalnih vlasti i saradnje između nastavnika i roditelja. Zbog toga, izgradnja kapaciteta ne odnosi se samo na profesionalni razvoj pojedinaca i grupa; već se odnosi i na kapacitete sistema obrazovanja, ministarstava i lokalnih vlasti i različitih pružaoca nastavnčkog obrazovanja. Oni moraju da razvijaju svoje prakse kako bi stvorili odgovarajuće radne kontekste, omogućavajući okruženja, korisno znanje i sredstva koja škole mogu koristiti.

3. Ko su korisnici ovog alata?

POJEDINCI KOJI SU UKLJUČENI U INKLUZIVNO OBRAZOVANJE NASTAVNIKA

Svaka osoba uključena u obrazovanje nastavnika s ciljem nadogradnje ili usklađivanja aktivnosti obrazovanja nastavnika s inkluzivnom praksom u školama može koristiti ovaj alat. Okvir za inkluzivne prakse može da se koristi kako bi se identifikovali nedostaci, kao i sve što je pokriveno postojećim programima ili modulima. Alat se može koristiti za lične refleksije ili pribavljanje povratne informacije od učesnika i drugih zainteresovanih strana. Isti takođe može biti koristan za uspostavljanje partnerstva sa školama s ciljem zajedničkog razvoja aktivnosti na edukaciji nastavnika.

ORGANIZACIJE KOJE SU UKLJUČENE U INKLUZIVNO OBRAZOVANJE NASTAVNIKA

Generalno, organizacije prije nego pojedinci su odgovorne za pružanje aktivnosti u obrazovanju nastavnika. Ako je grupa ljudi uključena u razmatranje njihovih praksi, može se ukazati potreba za još formalnijim procesom. Ukoliko nadležni organi zahtijevaju prethodno definisani proces (npr. za akreditaciju), zainteresovane strane treba da se dogovore o tome kako da postupe dalje. Ovaj alat postavlja proces rešavanja problema i daje okvir za inkluzivne prakse. On pruža strukturu i pomaže u organizovanju neophodnih procesa za promjene. Tamo đe postoji nekoliko organizacija aktivnih u pružanju obrazovanja nastavnika za inkluzivno obrazovanje, ovako uobičajeno sredstvo može da pomogne u koordinaciji različitih aktivnosti s ciljem da se postigne kompatibilnost i komplementarnost.

DRŽAVNE INSTITUCIJE ODGOVORNE ZA PROMOVISANJE INKLUZIVNOG OBRAZOVANJA NASTAVNIKA

Shvatanje inkluzivnog sistema obrazovanja je obavezno za sve države koje su potpisnice odgovarajućih međunarodnih konvencija i povelja. Obrazovanje nastavnika je važna poluga za ukupne promjene u školskom sistemu. Pitanja sposobnosti nastavnika i kvaliteta nastave ogledaju se u akreditacionoj praksi, šemama za unapređenje nastavnika ili napredovanje u karijeri. Mnoge države imaju sistem akreditacije ne samo za inicijalno obrazovanje nastavnika, već i za aktivnosti obrazovanje nastavnika tokom službe. Te aktivnosti se koriste od strane država kao sistem kvalifikacije nastavnika i nastavnici su dužni da učestvuju u tim aktivnostima kako bi se ispunili uslove za unapređenje i napredovanje u karijeri. U nekim slučajevima, ta praksa još uvijek nije u skladu s filozofijom inkluzivnog obrazovanja. Države koje se razvijaju ka inkluzivnom obrazovanju možda će željeti da koriste ovaj alat kako bi uskladile svoje akreditacione prakse ili kako bi procijenile i dale povratne informacije organizatoru edukacije nastavnika i školama uključenim u profesionalni razvoj.

ŠKOLE UKLJUČENE U INKLUZIVNO OBRAZOVANJE NASTAVNIKA

Sve više i više škola preuzimaju odgovornost za profesionalni razvoj svog osoblja – prije nego da ga povjere pružaocima obrazovanja nastavnika. Obrazovanje nastavnika se posmatra kao važna komponenta sveobuhvatne strategije za izgradnju kapaciteta u školama. Inkluzivne škole su svjesne potrebe za kontinuiranim stručnim razvojem. Iste su aktivno angažovane u aktivnostima obrazovanja nastavnika, često kroz vršnjačko učenje ili partnerstva s organizacijama koje su u stanju da pruže potrebnu stručnost. Ove škole preuzimaju ulogu u organizovanju aktivnosti za obrazovanje nastavnika kako bi podržale procese razvoja škola. One mogu da koriste ovaj alat kako bi razmatrale i odlučivale o oblastima i praksama u kojima bi se trebalo baviti izgradnjom kapaciteta. Okvir za inkluzivne prakse može pomoći u otkrivanju prednosti i slabosti u sadašnjoj praksi. Škole koje se bave takvim razmatranjima biće u stanju da koordiniraju i sinhronizuju aktivnosti obrazovanja nastavnika s razvojem inkluzivne prakse na nivou škola.

SVAKO KO JE ZAINTERESOVAN ZA OBRAZOVANJE NASTAVNIKA U POGLEDU INKLUZIVNOG OBRAZOVANJA

Alat pruža okvir za inkluzivne prakse koje se mogu koristiti od strane bilo koga ko je zainteresovan za dobre prakse u inkluzivnim školama, čak i ako oni ne planiraju da se uključe u aktivnosti obrazovanja nastavnika. U suštini, alat može biti od interesa za svakoga koga se tiče stručnost nastavnika na polju inkluzivnog obrazovanja.

4. Će se ovaj alat moće koristiti?

ŠIROKA PRIMJENA U RAZLIČITIM POSTAVKAMA

U suštini, ovaj alat se moće koristiti za sve aktivnosti obrazovanja nastavnika, nezavisno od toga ko ga pruža i Će i kada je to predvićeno. Inkluzivno obrazovanje ne predstavlja ništa više niti manje od visokokvalitetnog obrazovanja za svu Ćecu i omladinu koje zahtijeva nastavnike koji kontinuirano razvijaju svoje prakse tokom stručnog životnog ciklusa. Upotreba istog okvira za inkluzivne prakse obezbjećuje pružaocima usluga inicijalnog i stručnog usavršavanja nastavnika mogućnost koordinacije i upotpunjenja aktivnosti u međusobnom odnosu. Alat se takoće moće koristiti za razvoj zajednićkog programa za stručno usavršavanje nastavnika preko podešavanja i prućalaca kako bi se osigurala konzistentnost i koherentnost.

INICIJALNO OBRAZOVANJE NASTAVNIKA ILI NJIHOVO OBRAZOVANJE PRIJE SLUĆBE

Inicijalno obrazovanje nastavnika ili njihovo obrazovanje prije slućbe se fokusira na razvoj osnovnog identiteta kao inkluzivnog praktićara i osnovnih sposobnosti koje se odnose na procjenu razlićitosti ućenika, podrćku svim ućenicima i rad s drugima. Profesori moraju da budu u stanju da rade u inkluzivnim sredinama, ali se od njih oćekuje da ućestvuju, prije nego da vode ili rukovode neophodnim procesim promjena. Oni moraju da budu u stanju da iznesu školski zasnovan inkluzivni nastavni plan i program, a ne da ga pripreme. Alat moće pomoći da se razjasni koje sposobnosti treba razvijati prije nego se postane licencirani nastavnik. Škole mogu da koriste alat za razvoj kriterijuma za kvalifikacije nastavnika poćetnika zajedno s institucijama koje prućaju inicijalno obrazovanje nastavnika. Ako su škole ukljućene u praktićno obrazovanje profesora, ovaj alat se moće koristiti za koordinaciju izmeću teorijskog i praktićnog rada.

USAVRŠAVANJE NASTAVNIKA TOKOM SLUŽBE I KONTINUIRANI STRUČNI RAZVOJ

Tokom indukcione faze novih nastavnika, ovaj alat može biti koristan za razmatranje sposobnosti već stečenih tokom inicijalnog obrazovanja nastavnika i neposrednih potreba nastavnika za učenjem na početku njihove profesionalne karijere. Mentorski nastavnici ili treneri mogu da koriste alat za razmatranje, kako bi se obezbijedile smjernice i kontekstualizovale aktivnosti u širem kontekstu inkluzivnog obrazovanja. Kako nastavnici napreduju tokom njihove karijere, okvir za inkluzivne prakse može da pruži pregled njihovih dostignuća i potrebe za učenjem. To će pomoći da se uključe u aktivnosti obrazovanja nastavnika koje efikasno promovišu inkluzivne prakse i šire znanja i iskustva na smislene načine. Iskusni nastavnici treba ne samo da budu u stanju da cijene različitosti učenika, već i da razviju školske prakse na bazi koja unapređuje poštovanje i uvažavanje različitosti. Oni moraju da steknu aktivnu ulogu u razvijanju inkluzivne prakse. Škole mogu da koriste ovaj alat da identifikuje svoju potrebu za razvojem i izgradnjom kapaciteta, pokrećući pitanje obrazovanja nastavnika kao pitanje tima a ne nastavnika kao pojedinca. Pored razvoja sposobnosti, timovi moraju da postavu nosioci inkluzivnog obrazovanja i razvoja inovativnih praksi. Ovaj alat može pomoći školama da identifikuju svoje potrebe za razvojem i izgradnjom kapaciteta.

EDUKACIJA STRUČNIH NASTAVNIKA, MENTORA NASTAVNIKA I EDUKATORA NASTAVNIKA

Inkluzivne škole s dobro razvijenim praksama i visokokompetentnim profesionalcima kao nosiocima promjena za inkluzivne prakse možda će izraziti želju da se uključe u pružanje aktivnosti obrazovanja nastavnika drugim školama ili pojedincima kako bi im pomogli u izgradnji kapaciteta u njihovim širim obrazovnim kontekstima. Školski timovi ili pojedinačni profesionalci koji su u stanju da razviju inkluzivne prakse imaju potencijal da osavremene praksu kroz razvoj novih pedagoških strategija, alata za procjenu ili transformaciju zajednice da stvori nova inkluzivna okruženja. Drugim riječima, njihova praksa sada za cilj ima kapacitete drugih stručnjaka, druge škole i obrazovne sisteme, a ne samo lične kapacitete i kapacitete svojih učenika. Razvoj novih strategija tradicionalno je zadatak Instituta za razvoj obrazovanja u saradnji s Ministarstvima. U nekim zemljama, međunarodne i nevladine organizacije su aktivne u promovisanju inovacija kako bi se škole dovele na veći inkluzivni nivo. Transformacija obrazovanja nastavnika i sama je bila isključiva odgovornost pružaoca kao što su univerziteti, pedagoški fakulteti i druge organizacije. U tom kontekstu, alat može da pomogne u identifikovanju aktivnosti obrazovanja nastavnika koje pokušavaju da transformišu ili inoviraju nastavničku praksu i pomognu u koordinaciji ili dopunjavanju aktivnosti.

MREŽE I PARTNERSTVA ZA IZGRADNJU KAPACITETA

Transformacija prakse na nivou sistema koja vodi ka realizaciji inkluzivnog obrazovanja zahtijeva partnerstvo i mrežu s akterima izvan neposrednog školskog okruženja. Inkluzivno obrazovanje treba da proširi svoju praksu na zajednicu i životnu sredinu iz koje dolaze njihovi učenici i u kojima žive. Navedeno zahtijeva blisku saradnju i aktivno angažovanje različitih stručnjaka i partnera van škola, potrebna izgradnja kapaciteta ne može biti odgovornost jednog pružaoca ili nosioca. Organizacije roditelja, lokalne vlasti, organizacije osoba sa invaliditetom i druge interesne grupe igraju važnu ulogu u izgradnji kapaciteta zajednica kako bi iste postale inkluzivne. Održive inkluzivne prakse u školama ne mogu biti izolovane od drugih društvenih praksi. Alat i okvir za razvoj inkluzivne prakse može da se koristi kako bi se razmatrale prakse i uključilo u procese promjena zajedno s ovim partnerima. Navedeno može pomoći da se razvije zajednički jezik preko organizacija i da se stvori mreža i partnerstvo za izgradnju kapaciteta.

5. Kako se koristi ovaj alat

ALAT ZA SAMOREFLEKSIVNOST NASTAVNIKA I EDUKATORA NASTAVNIKA

Ovaj alat je koristan za svakog pružaoca obrazovanja nastavnika koji želi da razmatra svoje prakse s ciljem njihovog poboljšanja ili usklađivanja s principima inkluzivnog obrazovanja. Alat pomaže strukturiranju ovih napora postavljanjem različitih koraka koji omogućavaju sveobuhvatnu analizu onoga šta nastavnici treba da budu u stanju da urade kroz svoju inkluzivnu praksu i način na koji aktivnosti obrazovanja nastavnika mogu da pomognu razvoj ove sposobnosti. Edukatori nastavnika mogu koristiti ovaj alat da revidiraju svoje prakse i nadograđuju postojeće programe, radionice ili module da budu u skladu s inkluzivnim obrazovanjem. Ako različiti pružaoci prate istu proceduru, oni će moći da predstavljaju svoja razmišljanja u sličnom formatu koji će olakšati komunikaciju između različitih pružalaca u okviru koje će predstaviti ono što oni rade ili će čak koordinisati ili dopuniti svoje aktivnosti. Nastavnici mogu da koriste ovaj alat za bolje razumijevanje svoje

pozicije u njihovom profesionalnom razvoju i sposobnosti koje treba da steknu kako bi napredovali do postajanja što inkluzivnijeg praktikanta.

ALAT ZA IDENTIFIKACIJU POTREBA NASTAVNIKA ZA UČENJEM

Škole se sve više i više bave profesionalnim razvojem svog osoblja, kao dijelom procesa realizacije inkluzivnog obrazovanja. Ovaj alat može pomoći rukovodiocima škola u boljem razumijevanju potreba nastavnika za učenjem i kako se odnose prema potrebi da se razvije inkluzivna praksa. Drugi nosioci takođe mogu biti zainteresovani da steknu bolje razumijevanje implikacija koje inkluzivno obrazovanje ima na stavove nastavnika, i na njihove vrijednosti, sposobnosti, kompetencije i izvodljivosti. Ovaj alat može biti koristan za pokretanje diskusije o trenutnim aktivnostima obrazovanja nastavnika i sposobnostima nastavnika da doprinesu inkluzivnoj praksi u školama.

ALAT ZA PROCJENU AKTIVNOSTI ZA OBRAZOVANJE NASTAVNIKA

U mnogim zemljama u toku je rasprava o potrebi za promjenom u praksi pripreme nastavnika za nastavu. Ovaj alat može da pomogne u tim diskusijama tako što će pružiti okvir i metodologiju za procjenu aktivnosti obrazovanja nastavnika. Smatra se da obrazovanje nastavnika treba da efikasnije doprinese nastavnoj praksi više nego da predaje teorijske osnove relevantne za nastavu. Fokusirajući se na nastavnu praksu i prakse u inkluzivnim školama, ovaj alat može pomoći takva razmatranja i pružiti pomoć u postizanju konsenzusa između relevantnih aktera. Nosioci obrazovanja nastavnika mogu da koriste ovaj alat za samovrednovanje njihovih aktivnosti u oblasti inkluzivnog obrazovanja. To može biti prvi korak u reviziji njihovih aktivnosti ili može biti dio istraživanja sposobnosti nastavnika i njihovog razvoja.

ALAT ZA PROGRAMIRANJE OBRAZOVANJA NASTAVNIKA

Neke zemlje su pokazale interesovanje za preispitivanje njihovog sveobuhvatnog pristupa obrazovanju nastavnika za inkluzivno obrazovanje. Mnoge zemlje i dalje imaju posebne programe za nastavnike koji rade sa decom sa smetnjama u razvoju. To se smatra značajnom preprekom za inkluzivno obrazovanje budući da su redovne i specijalni nastavnici podučavani nezavisno jedni od drugih. Korišćenje istog alata i komunikacija o nastavnoj praksi za inkluziju može pomoći njihovoj boljoj koordinaciji ili čak sastaviti te dvije aktivnosti obrazovanja nastavnika.

6. Šta podrazumijeva ovaj alat?

POSTUPAK I OKVIR

Alat za nadogradnju aktivnosti obrazovanja nastavnika za inkluzivno obrazovanje ima dva dijela. Prvi dio opisuje postupak nadogradnje, kao niza aktivnosti u kojima korisnici ovog alata mogu da učestvuju. On vodi korisnike kroz ciklus za rješavanje problema sa šest faza: Identifikacija problema, Procjena potreba, Svrhe i ciljevi, Obrazovne strategije, Implementacija, Evaluacija i Komentari. Drugi dio opisuje okvir za inkluzivne prakse. Na osnovu rada Evropske agencije na profilu inkluzivnih nastavnika (2012), okvir je razvijen tako da opisuje prakse inkluzivnog nastavnika. Taj okvir identifikuje četiri jezgra prakse relevantna za inkluzivno obrazovanje.

KONCEPTI

Alat je baziran na konceptima koji su relevantni za inkluzivno obrazovanje a koji su se pojavili na međunarodnom nivou tokom posljednjih nekoliko godina. Ključni pojmovi su objašnjeni u rječniku radi lakšeg korišćenja. Termin "sposobnosti" se koristi kao termin za stavove, uvjerenja, vještina i znanja, kompetencije i učinkovitosti. Taj termin naglašava ono što su nastavnici ili druga stručna lica u stanju da urade, uključujući, na primjer, sposobnost da se motivišu ili usmjere svoje aktivnosti u pravcu ostvarivanja vizije inkluzivnog obrazovanja. Pored toga, alat sadrži koncepte razvijene da objasne izgradnju kapaciteta kroz sisteme i podešavanja. Isti koristi znanje koje se odnosi na razvoj zajednica prakse (Lave & Wenger 1991), sveobuhvatno učenje u organizacijama (Engeström 2001) i obrazovnim organizacijama (Senge 1990, Senge u ost., 2012). Alat uzima u obzir teškoće koje proističu kada se znanje prenosi s jednog podešavanja (npr. seminar na univerzitetu ili pedagoškom fakultetu) na drugo (učionica u lokalnoj školi). Vještine (npr. održavanje discipline u razredu) ili kompetencije (podrška učenju) nijesu nužno iste kada se predaje učenicima uzrasta od dvanaest godina ili

kada radite s iskusnim nastavnicima. Učenje je povezano sa situacijom u kojoj se učenje odvija i praktikanti treba da budu u stanju da razmišljaju o novim situacijama u kojima će primijeniti ono što su naučili. Koncept reflektivnog praktičara (Argiris & Schon 1996) i značaj nastavnika kao nosioca društvene promjene (Fullan 1993, Priestlei i dr. 2012).

PRAKSA

Jaz između teorije i prakse, kao i između obrazovanja nastavnika i realnog stanja u školama je u više navrata identifikovan u diskusijama u vezi s profesionalnim razvojem nastavnika. Nije dovoljno da se predaje o filozofiji inkluzivnog obrazovanja ili govori o značaju inkluzivnog obrazovanja. Takođe nije dovoljno predavati teoriju inkluzivne prakse, kao što je individualno obrazovno planiranje ili strategije diferencijacije uputstava, niti upoznavati formativne strategije ocjenjivanja. Prenos znanja je jedino uspješan ako nove sposobnosti, vještine i znanja, nova saznanja i spoznaje zapravo budu uključene u svakodnevnu praksu nastavnika. Sve što nastavnici uče mora da se udruži na način koji na kraju podržava proces inkluzije. Ono što čini razliku u realnim školskim situacijama nije ono što nastavnici znaju ili u šta vjeruju, već ono što oni rade ili su u stanju da urade u svom stvarnom kontekstu rada. Ovaj alat se stoga fokusira na nastavnu praksu i naglašava značaj nastavne učinkovitosti. Okvir za inkluzivne prakse uzima nadležnosti identifikovane u profilu inkluzivnih nastavnika (Evropska agencija 2012) i širi ih u praksi. Uvjerenja, stavovi, vještine i znanja, kao i sposobnosti moraju biti usmjerene ka značajnim ciljevima i željenim rezultatima. Navedeno mora uzeti u obzir socijalni i fizički kontekst u kojem se koriste. Posebne situacije zahtijevaju aktiviranje određenog skupa uvjerenja, stavova, vještina i sposobnosti i znanje i korišćenje odgovarajućih metoda i procesa. Alat se stoga fokusira na razvoj inkluzivnih praksi, prije nego na izolovane sposobnosti.

AKTIVNOSTI

“Praksa” je zajednički naziv za sve relevantne aktivnosti i radnje sprovedene u ispunjavanju nečijeg profesionalnog mandata i obaveza. Sposobnosti jednog nastavnika postaju vidljive i imaju uticaj na učenike, kolege, roditelje, kao i druge stručnjake ili članove zajednice upravo kroz aktivnosti. Aktivnost nastavnika može imati za cilj pružanje podrške dječaku koji je iz socijalno ugrožene porodice u pristupu nastavnom planu i programu, stvaranje pozitivnog okruženja za učenje za sve studente ili pojašnjenje timske/nastavne strategije s kolegom. Sve te aktivnosti imaju zajednički cilj da se dostigne način koji podržava realizaciju inkluzivnog obrazovanja. Model je uveden (vidjeti okvir) kako bi se analizirala praksa i aktivnosti kojima se utvrđuju komponente koje odgovoraju na sljedeća pitanja: Ko sprovodi aktivnost? Na šta je aktivnost usmjerena? Zašto ili za koju namjenu je aktivnost obavljena? Kako se aktivnost obavlja? Će je aktivnost obavljati?

Isto važi i za aktivnosti obrazovanja nastavnika. Sve što davaoci obrazovanja nastavnika učine treba da doprinese ostvarivanju inkluzivnog obrazovanja. Poboljšanje postojećih ili stvaranje novih modula, programa ili radionice za razvijanje sposobnosti nastavnika relevantnih za inkluzivno obrazovanje podrazumijeva niz aktivnosti. Nedostaci ili teškoće s postojećim programima moraju da budu identifikovani; procjena potreba je potrebna kako bi se razvilo dublje razumijevanje onoga što nastavnici koji rade u inkluzivnim podešavanjima moraju da budu u stanju da urade i tako dalje. Ovaj alat opisuje proces nadogradnje kao niz aktivnosti koje pružaoci obrazovanja nastavnika i druge zainteresovane strane mogu sprovoditi. Isti model za opisivanje aktivnosti se koristi za aktivnosti nastavnika u školama i aktivnosti obrazovanja nastavnika. Osnovna premisa jeste da se putem fokusiranja na praksi jaz između onoga što se uči u podešavanjima za obrazovanje nastavnika i prakse nastavnika u školama može bolje premostiti.

Dio 2

Unapređenje aktivnosti edukacije nastavnika

Unapređenje aktivnosti edukacije nastavnika

1. Uvod i pregled

ORGANIZACIJA ALATA

Alat za unapređenje aktivnosti obrazovanja nastavnika je organizovan u nizu aktivnosti. Osnovna premisa jeste da je poboljšanje postojećih modula, programa, radionica ili projekata najbolje olakšati time što će se ukazati na aktivnosti koje se mogu preduzeti u tom procesu. U ovom dijelu alata korisnik će pronaći niz aktivnosti koje vode kroz različite korake ka poboljšanju postojeće aktivnosti obrazovanja nastavnika ili stvaranju nove. Čak i za iskusne kreatore plana i programa opis aktivnosti pruža orijentaciju u procesu unapređenja i olakšava refleksiju. To je posebno korisno ako proces unapređenja uključuje različite ljude s različitim istorijskim tokom koji treba da usklade svoje aktivnosti. Eksplicitan opis aktivnosti i redosljed kojim se sprovode podstiče diskusije između zainteresovanih strana. Isti dodaje transparentnost procesu unapređenja i na taj način pruža ljudima mogućnost da se uključe i daju svoj doprinos. To je posebno važno u kontekstu inkluzivnog obrazovanja.

Alat takođe uključuje okvir za inkluzivne prakse u narednom dijelu. Ovaj okvir organizuje aktivnosti inkluzivnog nastavnika u četiri oblasti prakse. Isti sadrži elemente dobre prakse koje inkluzivni nastavnici treba da steknu tokom svoje karijere. Ovaj okvir pruža informacije o tome što nastavnici treba da nauče kako bi postali praktičari inkluzije dok prolaze kroz svoje početne obuke za nastavnika, kada postaju iskusniji i na kraju kada počnu da drže predavanja drugim nastavnicima o inkluzivnoj praksi. to je informacija koju će korisnik ovog alata izvući iz istog kako bi mogao da razmisli o nedostajućem sadržaju, o relevantnim sposobnostima nastavnika koje treba da se razvijaju ili praksi koja treba da se realizuje.

FOKUS NA PRAKSI

Na kraju, edukacija nastavnika iz oblasti inkluzivnog obrazovanja nastoji da transformiše praksu u školama kako bi se više promovisala inkluzija nego ekskluzija. Važno je da se ovaj cilj ne zanemari. Inkluzivnim školama su potrebni praktičari koji su u stanju da stvaraju inkluziju, a ne samo pričaju ili pišu o njoj. Aktivnosti edukacije nastavnika treba da doprinesu inkluzivnoj praksi, na direktan način radom s profesionalcima u školama ili indirektan kroz izgradnju kapaciteta nastavnika koji studiraju na univerzitetima ili pedagoškim fakultetima. Sposobnosti nastavnika isključivo postaju vidljive i efikasne kroz njihovo djelovanje i aktivnosti u stvarnom životu. Efekat svih tih aktivnosti preduzetih zajedno čini školu ili inkluzivnom ili ne. Dakle, ovaj alat se fokusira na praksu više nego na teoriju, na ono što izvršioци inkluzije treba da budu sposobni da urade, a ne samo na ono što im je potrebno da znaju ili ne. Pozitivni stavovi i uvjerenja, potrebne vještine, znanja i kompetencije su važne i treba da se razvijaju. Međutim, još važnije je kako se iste realizuju u praksi. Alat se, stoga, fokusira na praksu: praksu unapređivanja aktivnosti iz oblasti edukacije nastavnika i praksu inkluzivnih škola koju ove aktivnosti nastoje da poboljšaju.

S ciljem fokusiranja na praksu, alat uvodi model za analizu i opisivanje aktivnosti. Umjesto navođenja relevantnih karakteristika ili kvaliteta nastavnika, ovaj alat se fokusira na to kako ove sposobnosti treba da se udruže u svakodnevnoj praksi nastavnika. Alat se bavi perspektivom akcija nastavnika ili drugih stručnjaka. S ove tačke gledišta, dobra praksa je opisana u okviru. Na primjer, kada predaju nastavu raznovrsnoj grupi dece: Šta primjećuju, šta privlači njihovu pažnju, koja uvjerenja, stavovi ili namjere su aktivirane? Koje strategije oni

primjenjuju i kakva atmosfera je stvorena u učionici? Praksa je definisana onim što nastavnici rade, kako oni to rade, kakve su njihove namjere dok to rade i da li se sve ovo uklapa u kontekst u kojem rade. Na primjer, praćenje i procjena razlike između učenika je važna nadležnost inkluzivnih nastavnika. Ali ako je prihvatanje razlika u korelaciji s niskim očekivanjima, sposobnost procjene u stvari dovodi do diskriminatorne nastavne prakse.

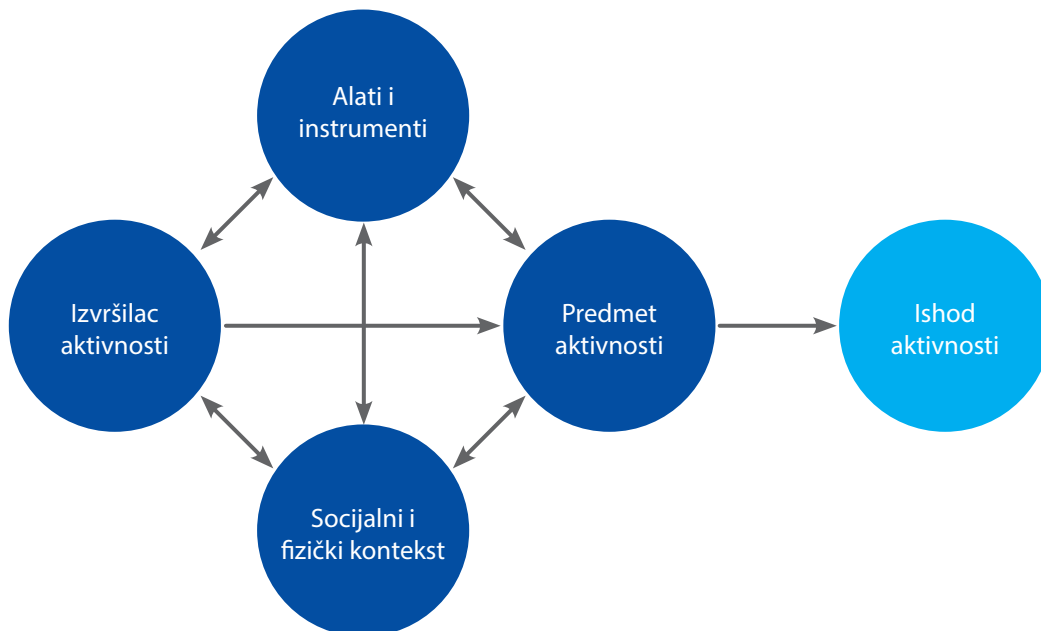
MODEL AKTIVNOSTI

Model aktivnosti pomaže da razmišljamo ne samo o onome što realizatori inkluzije rade ili treba da rade, već i o onome što oni namjeravaju ili očekuju da će postići kroz svoje akcije i aktivnosti. Nastavnik kao realizator sjedinjuje vjerovanja, stavove, vještine, znanja i kompetencije kad god je aktivno u učionici ili u drugim situacijama u vezi sa školom. Biti realizator inkluzije ne podrazumijeva (samo) zavidne performanse u završnim ispitima ili davanje pravog odgovora na pitanje o inkluzivnom obrazovanju. Da li su nastavnici efikasni u davanju podrške učenicima ili kao agenti društvenih promjena u pravcu inkluzivnog obrazovanja treba da se procijeni iz njihovih postupaka. U istoj mjeri se razmatraju sposobnosti nastavnika i upotreba istih u pravom trenutku.

Model aktivnosti se u ovom alatu koristi za dvije svrhe. Prvo, da opiše aktivnosti koje su uključene u proces unapređenja i, drugo, da opiše opšte aktivnosti koje su uključene u inkluzivne prakse u školama. Model pomaže da se istaknu glavne komponente bilo koje aktivnosti. Komponente koje se koriste u modelu aktivnosti odgovoraju na sljedeća pitanja:

- *Ko je izvođač rada (izvršilac aktivnosti)?*
- *Šta je urađeno (predmet aktivnosti)?*
- *Zašto i zbog čega se to radi (ishod aktivnosti)?*
- *Kako se to radi (Alati i instrumenti)?*
- *Đe se to radi (socijalni i fizički kontekst)?*

Sljedeće komponente su zastupljene u modelu:

Slika 1: Opisivanje prakse kroz model aktivnosti

Definicije komponenti:

“Izvršilac” se odnosi na lice ili osobe koje izvršavaju aktivnost. Aktivnost se podrazumijeva i analizira iz njegove / njene perspektive (npr. edukator nastavnika ili nastavnik osnovne škole).

“Predmet” se odnosi na fokus aktivnosti; isti definiše objekat usmjerenja navedene aktivnosti. To može biti druga osoba, problem, tema ili fizički objekat bilo koje vrste. Kvalitet predmeta zavisice od razumijevanja izvršioca, stava i iskustva, kao i od prirode aktivnosti (npr. različite osobine vode postaju relevantne kad pijem, mjerim litar, plivam u jezeru, ili čitam Nojevu barku).

“Ishod” se odnosi na sve željene i neželjene rezultate ili uticaje koji nastaju kao posljedica izvršenja aktivnosti (npr. uspjeh, neuspjeh). Rezultati se očekuju kroz izjave o svrsi ili ciljevima, mogu biti namjerni ili nenamjerni.

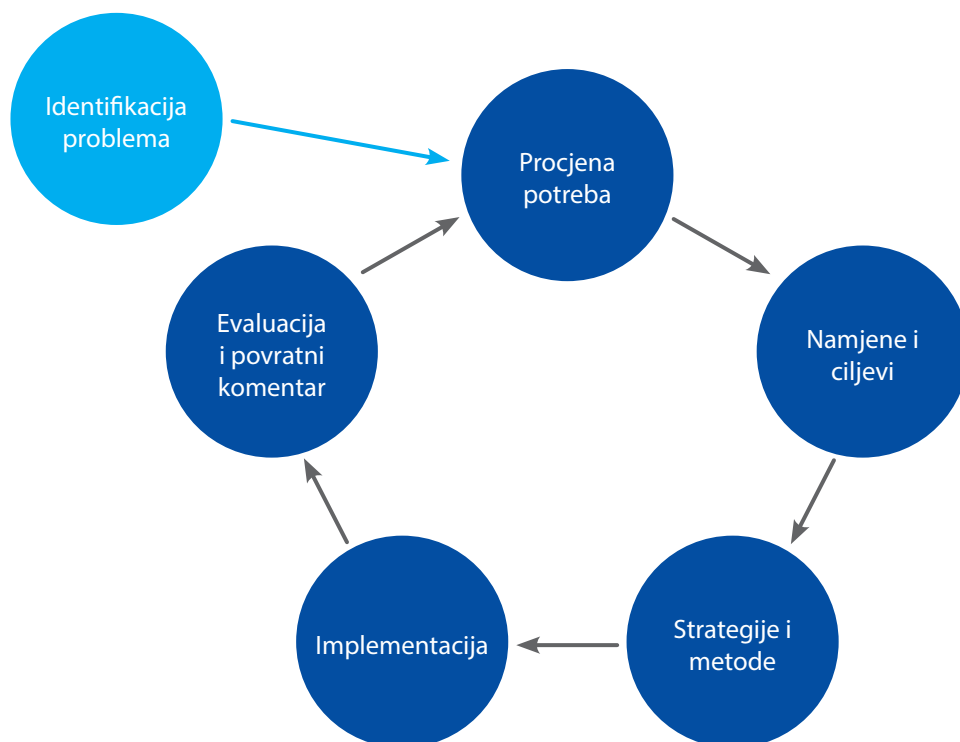
“Alati i instrumenti” su fizički i kognitivni alati ili metode koje se koriste za izvršenje aktivnosti (npr. udžbenik, strategije učenja, jezik kao sredstvo za komunikaciju).

“Kontekst” se odnosi na karakteristike socijalnog okruženja ili okruženja u kojem se aktivnost sprovodi. Isti bi mogao da se odnosi na društvene vrijednosti, vjerovanja, norme ili pravila, ali i atmosferu u učionici, podršku datu od strane kolega. Čak i životna okruženja ponekad predstavljaju izraze društvenih vjerovanja i prakse, i ogledaju se u infrastrukturi, zgradama i drugim promjenama koje je čovjek pričinio prirodnom okruženju.

Model aktivnosti se koristi za svaku aktivnost kako bi pružio pregled. Izvršilac ili agent koji upotrebljava alat i konkekt u kojem se isti upotrebljava varira i stoga nije uključen. Ali pregled za svaku aktivnost navodi svrhu ili namijenjeni ishod (rezultat), fokus aktivnosti (objekata) i materijale ili metode (alate i instrumente).

CIKLUS REŠAVANJA PROBLEMA

Unapređenje aktivnosti obrazovanja nastavnika kako bi se iste uskladile sa zahtjevima inkluzivnog obrazovanja najbolje je prihvaćena kao proces rješavanja problema. Kroz međusobno povezane aktivnosti koje se sprovode u smislenom nizu rješavaju se problemi kao što su unapređenje aktivnosti obrazovanja nastavnika. Aktivnosti vode korisnika kroz pitanja koja treba riješiti i pitanja koja treba razjasniti prije promjene u dosadašnjoj praksi obrazovanja nastavnika. One uključuju informacije iz okvira u formatima korisnim u određenim fazama ovog ciklusa rješavanja problema. Okvir pomaže da se ne izgubi iz vida ukupni cilj unapređenja obrazovanja nastavnika, a isti predstavlja povećanje efikasnosti u pružanju podrške ili promovisanju inkluzivne prakse. Ciklus rješavanja problema koji se koristi za organizovanje aktivnosti za unapređenje predstavljen je na Slici 2:

Slika 2: Ciklus rješavanja problema

U praksi, unapređenje neće biti strogo linearni proces preduzimanja jednog koraka nakon završenog prethodnog. To je interaktivan i dinamičan proces gdje je često napredak ostvaren iz dva istovremena koraka, jer će napredak u jednom koraku otvoriti nove ideje o narednom ili prethodnom. Iako se cjelokupan proces odvija tokom ciklusa rješavanja problema, ponekad će vraćanje na prethodni korak biti neophodno za razmatranje novih ideja. U stvarnom životu, razvoj nastavnog plana i programa nikada se ne završava, jer će implementacija istaći potrebe za prilagođavanjem i novi zahtjevi za obuku će biti identifikovani. Različiti koraci u ciklusu rješavanja problema ciklusa su dati u nastavku:

Identifikacija problema:

Identifikacija problema podrazumijeva pojavu svjesnosti u pogledu opšte potrebe za promjenom. Da bismo razumjeli potrebu za promjenom, trenutni pristup, praksa ili situacija treba da se analizira budući da se navedeno odnosi na ideal ili viziju inkluzivne prakse. Da bi se pomoglo razvoju ove široke vizije, ovim alatom je predviđen model inkluzivne nastavne prakse s kojim se može porediti ukupan pristup upotrijebljen od strane pružaoca obrazovanja nastavnika. Ishod ove analize je široko razumijevanje onoga što je predmet i cilj kojima je neophodna transformacija. Na primjer, ako se tekuće prakse u donošenju nastavnog plana i programa po školama vide kao glavni problem, informacije obezbijedene o praksama "koje podržavaju sve učenike da olakšaju pristup nastavnom programu" mogu da se koriste da pomognu razvoju vizije o inkluzivnoj praksi. U odnosu na ovo viđenje razvijena je potreba za promjenom ili razumijevanjem aktuelnog problema.

Procjena potreba:

Procjena potreba koristi opštu identifikaciju problema i nastoji da razumije šta to znači za određenu ciljnu grupu. Ciljna grupa će varirati u zavisnosti od osnovne aktivnosti pružaoca obrazovanja nastavnika. U edukaciji nastavnika prije službe ili u njegovoj inicijalnoj edukaciji ciljna grupa su studenti nastavnici, u aktivnostima obrazovanja nastavnika tokom službe fokus može biti usmjeren na nastavnike početnike, iskusne nastavnike ili i jedne i druge. Mentorski programi ili obrazovni programi koji se odnose na sticanje zvanja nastavnika edukatora uglavnom su orijentisani ka iskusnim nastavnicima koji žele da steknu određena stručna znanja za rad s nastavnicima i drugim stručnim licima. Neki pružaoci obrazovnih aktivnosti za inkluzivno obrazovanje obuhvataju dodatne ciljne grupe kao što su druga stručna lica koja rade u inkluzivnim školama, rukovodioci škola, predstavnici lokalnih vlasti, inspektori, edukatori nastavnika ili drugi članovi zajednice. Procjena potreba se bazira na specifičnoj praksi za koju se od ciljne grupe očekuje da razvije u kontekstu inkluzivnog obrazovanja. Za nastavnike i druga stručna lica koja rade u inkluzivnim školama, četiri oblasti prakse će služiti kao model na osnovu kojeg će se definisati praznine ili potrebe za razvojem. Korisnik će morati da odluči koje praznine treba rješavati tokom aktivnosti obrazovanja nastavnika.

Svrhe i ciljevi:

Kada su potrebe ciljnih učenika identifikovane i donešena odluka koje od njih bi trebalo da budu rješavane, tada se mogu razvijati svrhe i ciljevi aktivnosti za obrazovanje nastavnika. Opšti ciljevi će biti postavljeni u odnosu na četiri oblasti prakse, bilo izborom jedne, dvije, tri ili uzimanjem u obzir sve četiri. Na primjer, vrednovanje raznolikosti učenika može biti glavni cilj radionice koju lokalna nevladina organizacija pruža školi koja ima veoma raznoliku učeničku populaciju, dok će se master program o inkluzivnom obrazovanju fokusirati na sve četiri prakse. Kad su razvijeni ukupni ciljevi, detaljan opis praksi koje pruža okvir može da se koristi za razvoj više konkretnih ciljeva. Ciljevi zavise od ciljne grupe i mogu da obuhvate i promjenu stavova i vrijednosti, sticanje znanja i vještina, razvoj kompetencija ili učinkovitosti. Ciljevi nijesu samo navodi idealnog stanja u budućnosti; isti su takođe povezani s razumijevanjem aktivnosti ili sredstava koji će pomoći nastavnicima da razviju inkluzivne prakse. Drugim riječima, ciljevi uključuju ukupne specifikacije buduće aktivnosti obrazovanja nastavnika.

Strategije i metode:

Kada su svrhe i ciljevi jasni, fokus se pomjera na ono što treba da se uradi u budućnosti i kako treba da se uradi. Na osnovu ukupnih specifikacija i razumijevanja onoga što bi nastavnici trebalo da budu u stanju da urade kao rezultat nadogradnje nastavne aktivnosti unapređenja nastavnika, misao se mora posvetiti onom što će biti urađeno i kako za postizanje ovih ciljeva. Treba da se razvije razumijevanje sadržaja nastavnog plana i programa (sveobuhvatnost) i načina na koji će se ciljna grupa baviti učenjem. Misli treba posvetiti mjestu gdje bi se ova aktivnost učenja najbolje održala na taj način definišući socijalne i fizičke kontekste buduće aktivnosti obrazovanja nastavnika. U suštini, navedeno se tiče sjedinjavanja sadržaja, ciljeva, metoda i konteksta u procesu definisanja budućih aktivnosti učenja za ciljnu grupu koja je u pitanju. Isto se, takođe, tiče razvoja smislenog niza različitih aktivnosti i njihovog iznošenja kao plana, programa ili nastavnog plana i programa.

Implementacija ili realizacija:

Ova aktivnost je od ključnog značaja za uspjeh nove prakse obrazovanja nastavnika. Ona iznosi ono što je u glavama ljudi u stvarnosti. Implementacija ili realizacija vaše nove aktivnosti obrazovanja nastavnika znači da pretvorite vaše planiranje u akciju, da kreirate novu nastavničku praksu. Budući da će to u velikoj mjeri zavisiti od konkretne situacije za korisnika, ovaj alat ne može obezbijediti mnogo informacija o tome kako da se nastavi takav postupak. Može se desiti da korisnik mora da pribavi političku podršku kako bi osigurao održivost vaše aktivnosti, eventualno uključujući i proces akreditacije od strane državne institucije. Može se ukazati i neophodnost identifikovanja ili pribavljanja neophodnih resursa, infrastrukture i podrške. Potencijalne prepreke treba da budu identifikovane i tretirane, a misli upućene na uvođenje unapređenja aktivnosti obrazovanja nastavnika. Možda će biti neophodan pristanak i saradnja s nastavnicima, rukovodiocima škola, lokalnim nadležnim organima i drugim relevantnim grupama. Misli treba usredsrediti na dokumentaciju, administraciju i prefinjenost nove prakse, budući da ista postaje aktivnost u stvarnom svijetu.

Evaluacija i povratni komentar:

Evaluacija vašeg nove prakse obrazovanja nastavnika podrazumijeva procjenu svake komponente vaše prakse:

- *Da li su odabrani ukupni ciljevi adekvatni da vode vašu novu praksu?*
- *Da li su namjeravani ciljevi postignuti?*
- *Da li su učesnici promijenili svoja uvjerenja i stavove, stekli vještine i znanja, razvili nadležnost i učinkovitost kako je i bilo predviđeno?*
- *Da li su odabrane strategije i metode adekvatne?*
- *Da li su stvorene potrebne prilike za učenje?*

S ciljem donošenja konačnog zaključka: da li su nove aktivnosti obrazovanja nastavnika implementirane kao što je predviđeno? Da bi se procijenila nova aktivnost obrazovanja nastavnika i dobila povratna informacija od učesnika i drugih zainteresovanih strana, model aktivnosti se može ponovo iskoristiti. U ovom alatu implementacija, evaluacija i povratne informacije su opisane kao jedna aktivnost planiranja, jer će se stvarna realizacija i budući koraci morati rukovoditi specifičnim okolnostima u kojima se sprovodi aktivnost obrazovanja nastavnika.

AKTIVNOSTI RJEŠAVANJA PROBLEMA

Svaki korak u ciklusu rješavanja problema obuhvata tri aktivnosti. Za svaku aktivnost, pregled je obezbijeđen upotrebom komponenti modela aktivnosti. Nakon toga, korisnik daje neke informacije koje pomažu u obavljanju djelatnosti i ističe tačke koje je važno uzeti u obzir. Aktivnost je tada opisuje detaljnije, obezbjeđujući forme ili šablone koji se mogu koristiti za povezivanje aktivnosti s okvirom za inkluzivne prakse (pogledati sljedeći dio).

Pregled aktivnosti predložen za svaki korak u ciklusu rješavanja problema predstavljen je ovđe kako bi se olakšala orijentacija:

Identifikacija problema: fokus na prakse za inkluzivno obrazovanje

Aktivnost 2.1: Utvrđivanje ukupnih izazova i problema stručnih lica

Aktivnost 2.2: Razvoj dalekosežne vizije inkluzivne prakse

Aktivnost 2.3: Definisane ukupne potrebe za promjenom

Procjena potreba: fokus na stručna lica za inkluzivno obrazovanje

Aktivnost 3.1: Procjena potreba iz perspektive ciljne grupe

Aktivnost 3.2: Procjena potreba iz vaše perspektive

Aktivnost 3.3: Definisane potrebe koje treba razmatrati u određenoj aktivnosti obrazovanja nastavnika

Ciljevi i zadaci: vizualizacija nove prakse obrazovanja nastavnika

Aktivnost 4.1: Vizualizacija ciljeva i rezultata

Aktivnost 4.2: Vizualizacija sredstava i konteksta

Aktivnost 4.3: Razvoj novih specifikacija

Strategije i metode: izgradnja nove prakse obrazovanja nastavnika

Aktivnost 5.1: Definisanje aktivnosti i ciljeva za nove komponente

Aktivnost 5.2: Definisanje metoda i podešavanja

Aktivnost 5.3: Sjedinjavanje svih aktivnosti

Implementacija, procjena i povratne informacije: realizacija nove prakse obrazovanja nastavnika

Aktivnost 6.1: Razvoj plana implementacije

Aktivnost 6.2: Obezbeđivanje neophodnih uslova

Aktivnost 6.3: Administracija, ocjenjivanje i dobijanje povratne informacije

2. Identifikacija problema: fokus na stručna lica za inkluzivno obrazovanje

AKTIVNOST 2.1: UTVRĐIVANJE UKUPNIH IZAZOVA I PROBLEMA STRUČNIH LICA

Pregled:

Svrha:

- Razumijevanje dobrobiti i povećana svijest o izazovima koji prate ostvarivanje inkluzivnog obrazovanja budući da se isto odnosi na nastavnu praksu
- Razviti pregled problema u nastavnoj praksi u kontekstu ostvarivanja inkluzivnog obrazovanja

Fokus na aktivnost:

- Trenutni profesionalni odnos nastavnika u vašoj zemlji ili regionu
- Izazovi i problemi s profesionalnim odnosom današnjeg nastavnika u četiri oblasti od značaja za inkluzivno obrazovanje: (1) Lični profesionalni razvoj, (2) Vrednovanje raznolikosti učenika, (3) Podrška svim učenicima, i (4) rad sa drugima

Materijali i metode:

- Postati, paneli ili veliki komadi papira, olovke
- Šablon modela aktivnosti
- Brainstorming, organizovanje i dokumentovanje problema i izazovi

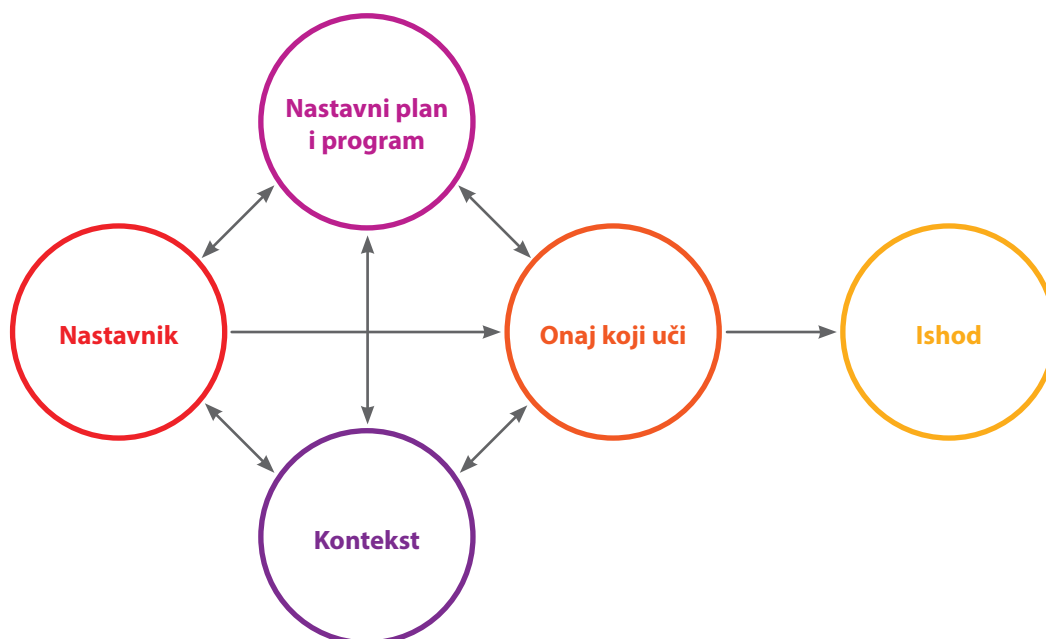
Uvodni podaci:

- Okvir za inkluzivne prakse nastavnika: Okvir za inkluzivne prakse u školama (u ovom alatu)
- Profil inkluzivnih nastavnika (Evropska agencija 2012)
- Modeli UNICEF-a za Obuku trenera o inkluzivnom obrazovanju (Unicef 2015)

Informacije za korisnika

Prije promjene u vašoj aktivnosti obrazovanja nastavnika u smislu osvrtnja na pitanja koja se tiču inkluzivnog obrazovanja, važno je da se stekne sveobuhvatno razumijevanje stanja nastavnika u školama. "Dobro definisanje problema je pola njegovog rješenja" (Dewey 1938), drugim riječima, ako se postigne adekvatno razumijevanje datog problema, realno bavljenje njime će u velikoj mjeri biti olakšano. U ovom dijelu fokus nije na "učitelja kao problema", već problemi i izazovi s kojima se nastavnici suočavaju u svakodnevnom radu.

Ova aktivnost može biti sprovedena ad hoc, bez dalje pripreme, ali korisnik treba da stekne dobro razumijevanje inkluzivnog obrazovanja i načina na koji nastavnici mogu da doprinesu realizaciji inkluzivne prakse u školama. Istovremeno, ova aktivnost pomaže da se aktivira i definiše razumijevanje koje učesnici imaju u pogledu inkluzivnog obrazovanja. Ako velike razlike postaju vidljive kroz ove aktivnosti, može se ukazati potreba da se istima pozabavimo detaljnije i dugoročnije nego što je ovđe opisano. Korisnik može da odluči da pribavi relevantne informacije od raznovrsnih nosilaca kroz intervju, ankete ili analize raspoloživih podataka i informacija.

Slika 3: Osnovni model aktivnosti nastavnika za organizaciju i dopunu rezultata aktivnosti razmjene ideja

Korak 3: Dokumentovanje izazova i problema upotrebom Slike 3 ili u bilo kom drugom formatu koji odaberete

Kada jednom organizujete svoj skup problema i izazova, važno je da ga adekvatno dokumentujete. Biće vam neophodni rezultati ove aktivnosti kako bi vas isti vodili do sljedećih koraka u procesu.

AKTIVNOST 2.2: RAZVOJ DALEKOSEŽNE VIZIJE INKLUZIVNE PRAKSE

Pregled:

Svrha:

- Steći jasan uvid sveobuhvatnu viziju inkluzivne prakse koje će voditi proces unapređenja
- Organizovati komponente ove vizije u praksi primjenom modela aktivnosti

Fokus aktivnosti:

- Vaša vizija inkluzivne prakse u reagovanju na: Ko? Što? Za što/Zašto? Kako? Će?
- Model aktivnosti sjedinjuje komponente vizije

Materijali i metode:

- Šablon modela aktivnosti
- Papir, olovke, postati (opciono)
- Vizualizacija i organizovanje vizije u praksi

Dodatne informacije:

- Profil inkluzivnih nastavnika (European Agency 2012)
- Okvir za inkluzivne prakse nastavnika: Okvir za inkluzivne prakse u školama (u ovom alatu)
- Modeli UNICEF-a Obuči trenera za inkluzivnu edukaciju (UNICEF 2015)

Informacije za korisnika

Sticanje širokog razumijevanja problema i izazova nastavnika nije dovoljno da se stvarno razumije što treba da se promijeni u praksi i koja pitanja treba da se riješe u vašoj aktivnosti edukacije nastavnika u budućnosti. Ono što je sada potrebno je široka vizija kako stvari mogu biti drugačije. Vizualizacija idealne situacije je važna jer daje pravac u procesu rješavanja problema. Bez razumijevanja će želite da idete, možete izgubiti iz vida ono što je bitno i koncentrisati se na detalje koji ne sumiraju bilo šta što je zaista smisleno.

Lako je uzeti knjige, pogledati sajtove ili razgovarati sa stručnjacima koji opisuju različite sposobnosti nastavnika od značaja za rješavanje pitanja različitosti učenika, vrstu stavova koje su neophodne ili vještine koje su uključene u rješavanje konkretnih pitanja koja se odnose na inkluzivno obrazovanje. Teže je zamisliti kako su se stvarno sjedinili svi ti stavovi, uvjerenja, vještine i znanja, kao i sposobnosti kako bi dovele do inkluzivnog obrazovanja. S obzirom na njihovu specifičnu situaciju, u određenoj školi i zajednici sa specifičnim potrebama učenja svojih učenika, nastavnici moraju da budu u stanju da praktikuju inkluzivno obrazovanje – ne samo da govore o istom. "Praksa razmišljanja" podrazumijeva stvaranje perspektive nastavnika i predviđa ono na šta se nastavnik (ko?) fokusira prilikom djelovanja (što?) i s kojim namjerama, ili svrhom (za što/zašto?). navedeno takođe zahtijeva neke stavove o metodama i alatima (kako?) koje će nastavnik koristiti i u kom okruženju (đe?) nastavnik sprovodi aktivnosti. Model aktivnosti pokreće ova pitanja istovremeno i pomaže da se razvije vizija inkluzivne prakse – prije nego razmišljanje o izolovanim kvalitetima kod nastavnika. Vaše ideje stoga treba da budu organizovane tako da su međusobno potpuno smisleno povezane. To se postiže organizovanjem modela aktivnosti za njih. Razmišljanje u praksi a ne izdvojene ideje "dobre prakse" može biti izazov u početku. Ali prednosti korišćenja sveobuhvatnog pristupa kako bi se steklo razumijevanje inkluzivne prakse nadmašuju teškoće na koje se nailazi u navikavanju na ovaj novi pristup.

Dakle, vizualizacija kako stvari mogu biti drugačije i na šta će inkluzivnije prakse u školama ličiti predstavljaju važan sljedeći korak. Možete sprovesti ovu aktivnost sami ili sa drugim ljudima iz svoje organizacije ili zajedno s drugim akterima. Što su uvodne informacije obuhvatnije, to će biti kompletnija vaša vizija. Proizvod ove aktivnosti se takođe može koristiti za komunikaciju vaše vizije s drugima, na primjer, kada tražite finansijsku podršku ili motivišete druge da se pridruže procesu unapređenja.

Opis aktivnosti

Korak 1: Vizuelizacija načina na koji stvari mogu biti drugačije

U Aktivnosti 2.1 identifikovali ste probleme i izazove s kojima se nastavnici susrijeću u ostvarivanju inkluzivnog obrazovanja. Sada ostavite to sa strane i razmišljajte drugačije o tome kako bi sve moglo biti.

Sljedeće pitanje može da se koristi za stimulisanje vaše vizualizacije:

- Kakvi su to ljudi koji rade u inkluzivnoj školi?
- Što nosioci inkluzije rade?
- Kako inkluzivna škola izgleda u stvarnosti?
- Kako i šta deca i mladi uče u inkluzivnoj školi?
- Će se deca i mladi susrijeću kako bi upoznali jedni druge?
- Što inkluzivne škole postižu što ne mogu druge?
- Kako ljudi komuniciraju jedni s drugima u inkluzivnoj školi?
- Kako izgleda zajednica koja ima inkluzivnu školu?
- Kako se zajednica uključuje u škole?

Dodatna pitanja mogu da se generišu na osnovu rezultata aktivnosti 2.1 identifikacijom rješenja za navedene probleme. Napišite svoje ideje na papir ili postate i izdvojite one koje su najvažnije prema vašem mišljenju.

U idealnom slučaju, vi ćete se uključiti u ovu aktivnost zajedno sa drugima. Njihov doprinos će vašu viziju učiti smislenijom drugim zainteresovanim stranama. Na primjer, možda ćete željeti da uključite nosioca koji već radi u inkluzivnom obrazovanju ili ima iskustva s razvojem inkluzivne prakse u školama. Komunikacija s drugima će pomoći razvoj vizije i može olakšati kasniju komunikaciju.

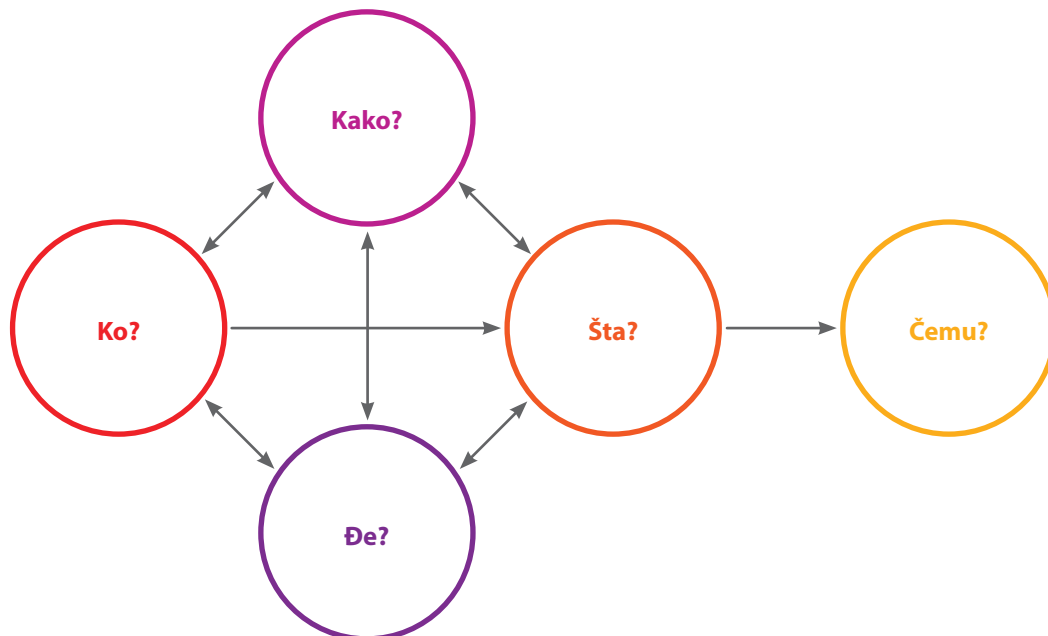
Korak 2: Vizuelizacija idealne inkluzivne prakse

Korak 1 ove aktivnosti najverovatnije će za rezultat imati mnoge ideje – od kojih nije nužno da jedna bude direktno povezana s drugom. Pogotovo ako su ostali akteri učestvovali u raspravi, ideje i izjave o tome kako stvari treba da se postave zasnivaju se na različitim pogledima na obrazovanje i mogu se javiti mnoga pitanja koja nijesu direktno povezana s inkluzivnom praksom. Sada ćete morati da odredite prioritete, da sažete i organizujete ove ideje kako bi se stekla vizija idealne inkluzivne prakse. Preporučuje se da koristite model aktivnosti za tu svrhu, navodeći pitanja koja se moraju rješavati i organizujući vaše ideje i vizije. *Ovu vježbu možete uraditi sami ili s drugima.* Pronaći ćete odgovarajući obrazac ispod (Slika 4).

Odaberite najvažnije ideje ili vizije i pokušajte da stvorite najveću moguću sliku osvrćući se na svaku sa sljedećim pitanjima:

- **Ko:** Koje stavove, vještine i znanja, nadležnosti i učinkovitosti nastavnika ili drugih stručnih lica je potrebno imati kako bi se ispunila ova vizija ili ideja? (Fokus na izvršioca, lice koje djeluje)
- **Što:** Na što nosioci inkluzije treba da se fokusiraju ili na čemu treba da rade ili što treba da promijene kako bi ispunili ovu viziju ili ideju? (Fokus aktivnosti)
- **Za što/zašto:** Koji rezultati treba da budu u mislima nocioca ili kojim namjerama ili ciljevima treba da se vode u okviru svoje prakse kako bi ispunili ovu viziju ili ideju? (Svrha)
- **Kako:** Kako nosilac inkluzije predaje, ponaša se u interakciji ili komunikaciji; koje metode, alate ili nastavni plan i program on ili ona koristi da ispuni ovu viziju ili ideju? (Alati i instrumenti)
- **Đe:** Đe nosilac inkluzije treba da radi i kojese karakteristike jednog inkluzivnog okruženja potrebne da se ispuni ova vizija ili ideja? (Kontekst)

Možete koristiti šablon modela aktivnosti za razvoj svoje vizije idealne inkluzivne prakse nastavnika. Ako radite ovu vježbu s drugima, možete da prenesete šablon na flipčart ili koristite beamer/grafoskop da projektujete model na zid. Zatim, možete da koristite postate da sakupite ideje različitih učesnika skupa. Šablon može da se koristi za svaku ideju ili viziju koja se smatra dovoljno važnom i obuhvatnom za istraživanje ovog tipa. Možda ćete željeti da slikate sve završene obrasce za svrhe dokumentovanja.

Slika 4: Upotreba modela aktivnosti za stvaranje vizije inkluzivne prakse

Korak 3: Dokumentovanje idealne inkluzivne prakse

Kada završite mapiranje svoje vizije na modelu aktivnosti – tako ih razvijajući u idealne buduće prakse, moraćete da odlučite koja od ovih vizija je dovoljno sveobuhvatna da vodi naredni proces. Možete razviti samo jednu viziju pomoću osnovnog modela nastavnih aktivnosti (Tabela 1), ili možete izabrati da koristite četiri domena nastavničkih praksi (fokus na nastavnika, učenika, nastavni plan i program, kontekst).

Način na koji dokumentujete svoju viziju idealne inkluzivne prakse nastavnika ili drugih stručnih lica će zavisi od konteksta u kojem se to uradi. Ako tim nastavnika radi ove aktivnosti, rezultati bi mogli da budu uključeni u program razvoja školstva. Ako nevladina organizacija razvija takvu viziju, ona će voditi razvoj njihovog programa i pomoći komunikaciju s donatorima i drugim partnerima. Ključne izjave ove vizije koje se mogu koristiti za komunikaciju s drugima o vašoj aktivnosti, obrazovanju nastavnika, na primjer, tokom faze implementacije.

AKTIVNOST 2.3: DEFINISANJE SVEOBUHvatNE POTREBE ZA PROMJENOM

Pregled:

Svrha:

- Istražite razliku između identifikovanih problema i vizije inkluzivne prakse
- Definišite najvažniju potrebu za promjenama u odnosu na profesionalni stav nastavnika, vrednovanje raznovrsnosti učenika, nastavni plan i program koji podržava sve učenike, rad sa drugima s ciljem stvaranja ostvarivih okruženja, kako za nastavnu praksu tako i za obrazovanje nastavnika

Fokus aktivnosti:

- Problemi i izazovi identifikovani u Aktivnosti 2.1
- Široka vizija inkluzivne prakse razvijena u Aktivnosti 2.2

Materijali i metode:

- Materijal nije potreban
- Upoređivanje, rasprava, prikupljanje informacija

Dodatne informacije

- Okvir za inkluzivne prakse u školama (u ovom alatu)
- Profil inkluzivnih nastavnika (European Agency 2012)
- Nastavnička profesija za 21. vijek. Unapređenje zvanja nastavnika u smislu inkluzivnog, kvalitetnog i relevantnog obrazovanja – ATEPIE (Centar za obrazovne politike, Beograd 2013)
- Ključne kompetencije za različitosti (Savjet Evrope, 2009)

Informacije za korisnika

Na kraju procesa identifikacije problema važno je shvatiti razliku između trenutne situacije, uključujući sve probleme i izazove s kojima se nastavnici susrijeću u svojoj praksi i vizije jedne inkluzivne prakse nastavnika koja je razvijena u Aktivnosti 2.2. Upoređujući ono što je sada i što bi trebalo da bude ukazuje na potrebu za edukacijom nastavnika. Ova aktivnost je u suštini analiza praznina identifikovanih nakon poređenja sadašnje prakse sa željenim praksom u budućnosti.

U ovom trenutku, fokus nije na ono što nastavnici treba da nauče u određenom trenutku u svom profesionalnom životu (npr. kao student nastavnika, nastavnik početnik, iskusni nastavnik ili stručni nastavnik). Fokus je na ukupnoj potrebi nastavničke profesije ili drugih profesija koje rade u postavkama inkluzivnog obrazovanja.

Opis aktivnosti

Identifikacija potrebe za promjenom

Do sada ste razvili sveobuhvatno razumijevanje problema i kako se isti manifestuju u vezi s nastavnom strukom, vrednovanjem različitosti učenika, podrškom za sve učenike i radom s drugima s ciljem stvaranja povoljnog okruženja (aktivnost 2.1). Vi ste generisali ideje o budućoj praksi koja će bolje doprinijeti realizaciji inkluzivnog obrazovanja (aktivnost 2.2).

Sada, molimo vas da se uključite u sljedeća pitanja i zapišite svoje ideje:

- Koje su glavne razlike između sadašnje prakse i buduće inkluzivne prakse
- Koje karakteristike vaše vizije se mogu dotaći kroz edukaciju nastavnika i drugih profesionalaca?
- Možete li ukazati na potrebu za promjenom i zapisati istu?

Organizujte svoje misli kroz četiri oblasti kompetencija kao što je definisano u Profilu inkluzivnih nastavnika (vidi pod Materijali i metode). Nakon što ste to postigli, upotrijebite Tabelu 1 za dokumentovanje potrebe za promjenom. Prvo popunite odjeljak o „identifikovanom nedostatku / potrebam za promjenom u vezi s nastavnom praksom“ a zatim razmišljajte o odgovarajućim nedostacima i potrebama za promjenama u obrazovanju nastavnika. Umjesto da koristite Tabelu 1 koja je data u nastavku, možda će vam biti prikladnija upotreba drugog formata koji ćete prilagoditi svojim potrebama za detaljima i organizacijom.

	Identifikovani nedostatak/ potreba za promjenom u vezi s nastavnom praksom	Identifikovani nedostatak/ potreba za promjenom u vezi s edukacijom nastavnika
Profesionalni razvoj nosioca inkluzije		
Vrednovanje raznolikosti učenika kako bi se unaprijedio pristup, učesće i učenje, dostignuća		
Podrška svim učenicima kako bi se olakšao pristup nastavnom planu i programu		
Saradnja s ostalima s ciljem stvaranja ostvarive sredine		
Ostale stavke:		

Tabela 1: Dokumentovanje potrebe za promjenom u četiri oblasti inkluzivne prakse

3. Procjena potreba: fokus na praksama za inkluzivno obrazovanje

AKTIVNOST 3.1: PROCJENA POTREBA IZ PERSPEKTIVE VAŠE CILJNE GRUPE

Pregled:

Svrha:

- Sticanje detaljnijeg uvida u to kako potreba za promjenom utiče na ciljnu grupu.

Fokus aktivnosti:

- Što tvoja ciljna grupa već može da uradi i što ne može u vezi s inkluzivnom praksom

Materijali i metode:

- Spisak identifikovanih praznina i potreba razvijen u Aktivnosti 2.3
- Papir, olovke, postati (opciono)
- Razmjena ideja, dokumentovanje

Dodatne informacije:

- Okvir za inkluzivne prakse u školama (u ovom alatu)
- Profil inkluzivnih nastavnika (European Agency 2012)
- Nastavnička profesija za 21. vijek. Unapređenje zvanja nastavnika u smislu inkluzivnog, kvalitetnog i relevantnog obrazovanja – ATEPIE (Centar za obrazovne politike, Beograd 2013)
- Ključne kompetencije za različitosti (Savjet Evrope, 2009)

Informacije za korisnika

Prethodni dio se usredsredio na sveobuhvatnu potrebu za promjenom koja utiče na sva stručna lica i aktivnost obrazovanja svih nastavnika. Ovo je važno kako bi se stekao pregled koji se može koristiti kroz različite faze profesionalnog razvoja i za različite stručnjake koji rade u inkluzivnim školama. Sada je neophodna detaljnija i više fokusirana analiza kako bi se shvatila potreba vaše specifične ciljne grupe (npr. učenika nastavnika u svojim početnim treninzima, iskusnih nastavnika koji već rade u školama). Što ova ukupna potreba za promjenom znači za vašu ciljnu grupu? Da li je vaša ciljna grupa dovoljno kompetentna i stoga u stanju da realizuje inkluzivnu praksu?

Vaša ciljna grupa mogu biti nastavnici ili druga stručna lica, pa čak i roditelji ili članovi iz zajednice koji doprinose ostvarivanju inkluzivnog obrazovanja. Vaša ciljna grupa mogu biti studenti nastavnici, nastavnici početnici, iskusni nastavnici ili stručni nastavnici. Oni su na različitim nivoima svog profesionalnog razvoja i stoga će imati različite potrebe. Za škole koje se angažuju u profesionalnom razvoju, u sklopu dijela postajanja sveobuhvatnom, ova aktivnost će se fokusirati na njih i na njihove kolege.

Za ove aktivnosti, trebalo bi da usvojite širok pogled na vašu ciljnu grupu kako ne bi isključili potencijalne buduće učesnike u vašoj aktivnosti obrazovanja nastavnika. To može uključivati uzorkovanje iz različitih populacija u odnosu na one trenutne ili proširivanje vašeg obima uključivanjem nastavnika u različitim fazama njihovog profesionalnog razvoja ili drugih stručnjaka.

Opis aktivnosti

Korak 1: Ocjena potreba vaše ciljne grupe – Razmjena ideja

Prođite kroz popunjenu Tabelu 1 (rezultat Aktivnosti 2.3; lijeva kolona s podacima identifikovanih nedostataka/potreba za promjenom u vezi s nastavnom praksom) i razmislite što ste napisali kako bi opisali potrebu za promjenom iz perspektive vaše ciljne grupe.

- Koliko će vaša ciljna grupa biti pogođena identifikovanom potrebom za promjenom (Aktivnost 2.3)?
- Kakva je razlika između postojeće prakse i predviđenih budućih praksi za inkluziju za vašu ciljnu grupu?
- Koliko dobro je vaša ciljna grupa već spremna da preuzme ovu novu praksu?
- Za šta vaša ciljna grupa treba da budu pripremljena u ovoj konkretnom fazi stručnog usavršavanja?
- Će će se vaša ciljna grupa vjerovatno suočiti s teškoćama i zašto (npr. u odnosu na njihove stavove, uvjerenja, vještina i znanja, sposobnosti i učinkovitosti)?

Napišite svoje misli na papir ili na postate onako kako vam padaju na pamet. Kada završite, posvetite neko vrijeme organizaciji svojih misli kroz četiri oblasti inkluzivne prakse (vidi Aktivnost 2.3) ili u formatu po vašem izboru.

Možda ćete željeti da razgovarate o ovim pitanjima s drugim akterima ili s predstavnicima vaše ciljne grupe kako biste obogatili raspravu i dobili dodatne podatke u vezi s potrebama vaše ciljne grupe. To može biti korisno za buduću saradnju s drugim pružaocima aktivnosti obrazovanja nastavnika u pokušaju da se postigne zajedničko razumijevanje sveobuhvatnih potreba vaše ciljne grupe za profesionalnim razvojem.

Korak 2: Poređenje identifikovanih potreba sa informacijama datih u okviru

Sada pređite na okvir za razvoj inkluzivne prakse. Pročitajte opise predviđene za svaki domen inkluzivne prakse i uporedite ga s rezultatom vaše vježbe razmjene ideja. Postavite sebi sljedeća pitanja:

- Da li informacije date u Pregledu ukazuju na potrebe koje nijeste još uzeli u obzir?
- Da li informacije u dijelu "Fokus na sposobnosti" ukazuju na potrebe koje nijeste još uzeli u obzir?
- Da li informacije u dijelu "Predmet i ciljevi" ukazuju na potrebe koje nijeste još uzeli u obzir?
- Da li informacija u dijelu "Alati i strategije" ukazuju na potrebe koje nijeste još uzeli u obzir?
- Da li informacije u dijelu "Kontekst" ukazuju na potrebe koje nijeste još uzeli u obzir?

Odgovori na ova pitanja treba da postignu potpuniju listu potreba od značaja za vašu ciljnu grupu. U ovoj fazi samo obratite pažnju na to da li ste mislili na sve što je važno. Možda ćete želeći da se vratite na Aktivnost 2.2 Će se razvija široka vizija inkluzivne prakse. Možda postoje neke stavke koje još nijeste obradili.

Korak 3: Odlučivanje o onom što je važno i povezanim potrebama vaše ciljne grupe

Vaši rezultati sada treba da se organizuju tako da ih možete koristiti u narednim koracima u rješavanju problema ciklusa. Sada Ćete morati da odlučite koje mjere su najvažnije za vašu ciljnu grupu i da identifikujete srodne potrebe: Koje inkluzivne prakse su apsolutno neophodne da bi vaša ciljna grupa mogla da doprinese ostvarivanju inkluzivnog obrazovanja? Koje promjene ili poboljšanja prakse su potrebna da bi vaša ciljna grupa mogla da se bavi inkluzivnom praksom?

Koristite Tabelu 2 za identifikaciju važnih praksi za vašu ciljnu grupu i naglasite potrebu za boljim pripremama. Izaberite najrelevantnije informacije generisane u koraku 2 i koristite okvir za referencu. Možda Ćete željeti da uključite druge aktere ili predstavnike ciljne grupe u ovu aktivnost.

	Naredne prakse su veoma važne za našu ciljnu grupu:	Naša ciljna grupa mora da se bolje pripremi za:
Profesionalni razvoj nosioca inkluzije		
Vrednovanje raznolikosti učenika kako bi se unaprijedio pristup, učešće i učenje, dostignuća		
Podrška svim učenicima kako bi se olakšao pristup nastavnom planu i programu		
Saradnja s ostalima s ciljem stvaranja ostvarive sredine		
Ostale stavke:		

Tabela 2: Potrebe vaše ciljne grupe u vezi s važnim praksama

AKTIVNOST 3.2: PROCJENA POTREBA IZ VAŠE PERSPEKTIVE

Pregled:

Svrha:

- Sticanje detaljnijeg uvida u to kako potreba za promjenom utiče na vas
- Definisanje vašeg doprinosa obrazovanju nastavnika s obzirom na obim vašeg mandata

Fokus aktivnosti:

- Potrebe kojima se bavite ili kojima ćete se obratiti u budućnosti
- Vaša spremnost da zadovoljite te potrebe generalno

Materijali i metode:

- Spisak identifikovanih praznina i potreba razvijen u Aktivnosti 2.3
- Popunjena tabela razvijena u Aktivnosti 3.1
- Šablon modela aktivnosti (opciono)
- papir, olovke, postati (opciono)
- Razmjena ideja, organizovanje, upoređivanje, dokumentovanje

Dodatne informacije:

- Okvir za inkluzivne prakse u školama (u ovom alatu)
- Evropska fondacija za obuku (2011). Izvještavanje nastavnika za budućnost: Razvoj nastavnika za inkluzivno obrazovanje u zemljama Zapadnog Balkana.

Informacije za korisnika

Vi sada mijenjate perspektivu i mislite o svojoj situaciji kao neko ko želi da doprinese ostvarivanju inkluzivnog obrazovanja putem obrazovanja nastavnika. Ova aktivnost se sastoji u tome da zauzmete specifičnu perspektivu (edukator nastavnika, nastavnik, rukovodilac škole) i definišete ono što bi trebalo da vaša potreba za promjenom podrazumijeva. Aktivnosti obrazovanja nastavnika mogu biti ponuđene u vrlo različitim mjestima i podrazumijevati upotrebu različitih strategija, sve to počev od nastave na univerzitetima, organizovanja radionica u zajednici pa do prenošenja prakse kroz otvorene učionice u školi. Nastavno učenje se takođe može javiti kao dio saradnje između više i manje iskusnih kolega s ciljem podizanja svijesti, prenošenja znanja ili izgradnje kompetencija, učinkovitosti i posvećenosti.

Aktivnosti obrazovanja nastavnika za inkluzivno obrazovanje takođe treba da usvoje inkluzivne prakse – ne samo škole. Inkluzivno obrazovanje zasniva se na principima aktivnog, samoregulisanja učenja, poštovanja različitosti i ličnog razvoja – da navedemo samo neke. Ako se u prošlosti vaša aktivnost obrazovna aktivnost za nastavnike oslanjala uglavnom na predavanja, možda ćete željeti da razmotrite aktivniju ulogu za svoju ciljnu grupu. Možda ćete željeti da uspostavite bliži odnos sa školama kako bi se premostio jaz između teorije i prakse. Ako ste rukovodilac škole uključeni u profesionalni razvoj vašeg osoblja, perspektiva “nastavnika edukatora” pomoći će da razmislite o efektivnoj strategiji za promovisanje profesionalnog učenja na radnom mjestu.

Imajte na umu da drugi mogu imati različite stavove o vašoj praksi. Na primjer, možda ćete htjeti da dobijete mišljenja škola koje primaju vaše nastavnike učenike za njihovu praktičnu obuku tokom inicijalnog obrazovanja nastavnika ili kao rukovodioca škole, možda ćete htjeti da uključite vaše osoblje, predstavnike lokalnih nadležnih organa, inspektore ili druge strane sa znanjem iz vaše prakse.

*Opis aktivnosti***Korak 1: Identifikovanje potreba iz vase specifične perspektive – razmjena ideja**

Vratite se na popunjenu Tabelu 1 (Aktivnost 2.3; uključujući desnu kolonu s identifikovanim nedostacima/potrebama za promjenama koje se odnose na obrazovanje nastavnika). Molimo Vas da razmotrite sledeća pitanja:

- Kojim nedostacima/potrebama za promjenom u vezi s nastavnom praksom želiš da se baviš?
- Kojim nedostacima/potrebama za promjenom u vezi s obrazovanjem nastavnika želiš da se baviš?

Sada ste identifikovali ono čime želite da se bavite u aktivnostima obrazovanja nastavnika koje trenutno unapređujete. Da biste dobili potpunije razumijevanje o tome čime želite da se bavite, proširite vaše razumijevanje kroz razmjenu ideja:

- **Ko:** Koje stavove, vještine i znanja, nadležnosti i učinkovitosti nastavnika ili drugih stručnih lica je potrebno imati kako bi se ispunila ova vizija ili ideja? (Fokus na izvršioca, lice koje djeluje)
- **Što:** Na što nosioci inkluzije treba da se fokusiraju ili na čemu treba da rade ili šta treba da promijene kako bi ispunili ovu viziju ili ideju? (Fokus aktivnosti)
- **Za što/zašto:** Koji rezultati treba da budu u mislima nocioa ili kojim namjerama ili ciljevima treba da se vode u okviru svoje prakse kako bi ispunili ovu viziju ili ideju? (Svrha)
- **Kako:** Kako nosilac inkluzije predaje, ponaša se u interakciji ili komunikaciji; koje metode, alate ili nastavni plan i program on ili ona koristi da ispuni ovu viziju ili ideju? (Alati i instrumenti)
- **De:** De nosilac inkluzije treba da radi i kojese karakteristike jednog inkluzivnog okruženja potrebne da se ispuni ova vizija ili ideja? (Kontekst)

Možete koristiti šablon modela aktivnosti dat u Aktivnost 2.2 kako biste organizovali rezultat vašeg iznošenja ideja. Možete se uključiti u kratku sesiju razmjene ideja da biste jednostavno dobili potpunije razumijevanje koje su to praznine ili potrebe kojima želite da se bavite, a možete se angažovati i u proširenoj vježbi kako bi stekli detaljno razumijevanje budućih praksi koje želite da razvijete preko vaših ativnosti obrazovanja nastavnika. Odluka će zavisiti od vaših potreba za dokumentacijom i komunikacijom s drugim pružaocima ili interesnim grupama.

Korak 2: Procjena potreba vaše ciljne grupe iz vaše specifične perspektive

Korak 1 vam daje osnovno razumijevanje potreba ili praznina kojim želite da se bavite u vašim aktivnostima obrazovanja nastavnika u cjelini. Sljedeći korak pomaže vam da se fokusirate na potrebe vaše ciljne grupe kojima ste realno u stanju da se bavite. Na primjer, ako ste profesor koji radi u inicijalnom obrazovanju nastavnika, moći ćete da se uključite u neke aktivnosti za obrazovanje nastavnika, ali ne i u druge. Ako radite za nevladine organizacije, vaš mandat može biti ograničen na određene oblasti nastavne prakse.

Uzmite popunjenu Tabelu 2 (Aktivnost 3.1) i pregledajte svoje odgovore za "ono što je važno za vašu ciljnu grupu" i "da vaša ciljna grupa treba da bude bolje pripremljena". Sada ćete se koncentrisati na svoj doprinos (sadašnji i budući) koji je identifikovan u koraku 1. Mogu postojati i drugi pružaoci aktivnosti obrazovanja nastavnika koji rade s istom ciljnom grupom, ili možda jednostavno ne biste mogli da budete osposobljeni da se bavite sve potrebama s obzirom na vaše resurse i vremenska ograničenja.

- Koje potrebe vaše ciljne grupe već rješavate?
- Koje potrebe vaše ciljne grupe ćete rješavati u budućnosti?
- Kojim potrebama vaše ciljne grupe nećete biti u mogućnosti da se bavite?
- Koja komponenta vaših aktivnosti obrazovanja nastavnika se bavi kojom potrebom?
- Koja od identifikovanih potreba se može riješiti samo ako biste promijenili svoju praksu?
- Koliko ste spremni da se bavite identifikovanim potrebama vaše ciljne grupe?

Napišite svoje misli na parčetu papira ili postatu onako kako vam padaju na pamet. Kada završite, posvetite neko vrijeme organizaciji svojih misli kroz četiri oblasti inkluzivne prakse (vidi Aktivnost 2.3) ili u formatu po vašem izboru. Možda ćete željeti da se vratite na široku viziju inkluzivne prakse koju ste razvili (Aktivnost 2.2) kako biste provjerili da li ste obratili pažnju na najvažnije tačke.

Slično Aktivnosti 3.1., možete koristiti okvir za razvoj inkluzivne prakse ili jednostavno možete da pogledate informacije koje ste zajedno stavili u Tabelu 2 (Aktivnost 3.1). Prođite kroz Tabelu i odlučite za svaki podatak da li želite i da li ste u stanju da se bavite istima u aktivnostima obrazovanja nastavnika.

Možda ćete željeti da idete kroz ovu aktivnost s drugim pružaocima aktivnosti obrazovanja nastavnika, s drugim zainteresovanim stranama, ili s predstavnicima vaše ciljne grupe kako biste obogatili raspravu i dobili dodatni ulaz na koji treba obratiti pažnju u budućnosti. To bi moglo da bude posebno korisno za buduću saradnju s drugim pružaocima aktivnosti obrazovanja nastavnika kako bi se pokušale koordinirati i dopuniti aktivnosti.

Korak 3: Dokumentovanje potreba vaše ciljne grupe kojima želite da se bavite

Ishod ove aktivnosti treba da bude dokument u kojem ćete da iznesete svoje potrebe kojima želite da se bavite u svojim budućim aktivnostima obrazovanja nastavnika i potrebu za promjenom u vašoj praksi kako biste se bavili navedenim. Takođe može biti korisno i da dokumentujete ono čime se nećete baviti za potrebe koordinacije s drugim pružaocima.

Možete koristiti Tabelu 3 (vidi ispod) za ovu svrhu. To će pomoći u isticanju nedostajućih informacija, povezivanju rezultata s prethodnim aktivnostima i olakšavanju poređenja podataka kroz ciklus rješavanja problema.

Zauzimanje vaše specifične perspektive	Potrebe kojima želite da se bavite u vašoj aktivnosti obrazovanja nastavnika	Vaša potreba za promjenom u bavljenju ovom potrebom vaše ciljne grupe
Profesionalni razvoj nosioca inkluzije		
Vrednovanje raznolikosti učenika kako bi se unaprijedio pristup, učešće i učenje, dostignuća		
Podrška svim učenicima kako bi se olakšao pristup nastavnom planu I programu		
Saradnja s ostalima s ciljem stvaranja ostvarive sredine		
Ostale stavke:		

Tabela 3: Sveobuhvatna procjena potreba iz vaše lične perspektive

DEFINISANJE POTREBA KOJE TREBA RIJEŠITI U ODREĐENOJ AKTIVNOSTI OBRAZOVANJA NASTAVNIKA

Pregled:

Svrha:

- Identifikovati potrebe koje je potrebno rješavati u jednoj specifičnoj aktivnosti obrazovanja nastavnika
- Definisanje potreba za učenjem stručnih lica koja učestvuju u vašoj aktivnosti obrazovanja nastavnika

Fokus na aktivnost:

- Potrebe kojima se bavite u specifičnoj aktivnosti obrazovanja nastavnika
- Vaša lična spremnost da ispunite ove potrebe

Materijali i metode:

- Rezultati iz Aktivnosti 3.1 i 3.2

Dodatne informacije:

- Okvir i informacije u Dijelu 3
- Evropska fondacija za obuku (2011). Izvještavanje nastavnika za budućnost: Razvoj nastavnika za inkluzivno obrazovanje u zemljama Zapadnog Balkana.

Informacije za korisnika

Aktivnost 3.3 je ključna aktivnost za donošenje odluke koje potrebe koje se tiču inkluzivne prakse će biti predmet interesovanja u aktivnostima obrazovanja nastavnika koje trenutno unapređujete. Većina pružalaca obrazovanja nastavnika nude različite programe, kurseve, module ili radionice i svi treba da doprinesu realizaciji inkluzivne prakse u školama. U idealnom slučaju, ove aktivnosti zajedno će zadovoljiti sve potrebe vaše ciljne grupe koje su do sada identifikovane. U ovom slučaju, podaci razvijeni u Aktivnosti 3.2 treba da budu razloženi i usklađeni sa specifičnom aktivnošću obrazovanja nastavnika koja prolazi kroz proces unapređenja. Ako pružate samo jednu aktivnost obrazovanja nastavnika, rezultati iz aktivnosti 3.2 mogu se koristiti direktno za razvoj ciljeva i zadataka i nema potrebe da se preduzima Korak 1 iz Aktivnosti 3.3.

Za potrebe koordinacije važno je da iznesete ne samo na koje potrebe se osvrćete, već i one na koje se ne osvrćete. Drugi pružaoci mogu biti u boljoj poziciji da ispune određene potrebe ili neke potrebe mogu biti bolje obrađene u ranijoj ili kasnijoj fazi profesionalnog razvoja nastavnika. Korak 2 Aktivnosti 3.3 predlaže da dokumentujete koje potrebe vaše ciljne grupe nećete obraditi. Važno je ovu informaciju iskomunicirati sa drugim pružiocima koji rade na istom, u ranijoj ili kasnijoj fazi unapređenja nastavne struke. To će olakšati komunikaciju i koordinaciju aktivnosti obrazovanja nastavnika kroz profesionalni životni ciklus nastavnika.

Pored toga, možete identifikovati potrebe koje nadilaze ono što se može postići kroz obrazovanje nastavnika, jer iste zahtijevaju promjene u zakonodavstvu ili reforme nastavnog plana i programa. Iako ove potrebe prevazilaze vašu neposredu aktivnost obrazovanja nastavnika, važno je da se dokumentuju. Informacije date u poglavljima o "razvoju sposobnosti tokom životnog ciklusa" koje definišu sve četiri oblasti inkluzivne prakse (vidi sljedeći dio okvira) mogu da se koriste za ovu svrhu.

Opis aktivnosti

Korak 1: Raščlanjivanje rezultata iz Aktivnosti 3.2, ako je potrebno

Ako pružate različite aktivnosti obrazovanja nastavnika i razvili ste široku procjenu potreba, moraćete da raščlanite rezultate fokusirajući se na jednu specifičnu aktivnost obrazovanja nastavnika koju želite da unaprijedite. Vratite se na aktivnosti 3.2 i izaberite potrebe kojima ćete se baviti u jednoj specifičnoj aktivnosti obrazovanja nastavnika. Možda ćete željeti da uradite ovu vježbu za sve vaše aktivnosti kako biste poboljšali kompatibilnost i komplementarnost.

Ako samo pružate jednu nastavnu aktivnost, onda informacije iz aktivnosti 3.2 mogu da se koriste za sljedeće djelatnosti bez promjena.

Korak 2: Utvrditi potrebe koje treba obraditi drugim aktivnostima ili od strane drugih pružalaca

Da biste omogućili komunikaciju s drugim pružiocima obrazovanja nastavnika, važno je da se postigne dogovor o tome koje sposobnosti treba razviti u kojoj fazi stručnog razvoja. Dakle, razmislite o tome što je potrebno preduzeti prije ili poslije faze u profesionalnom razvoju nastavnika.

Pregledajte rezultate Koraka 1 (ili Aktivnosti 3.2) razmatrajući u isto vrijeme što treba da se unaprijedi, prije ili poslije vaše aktivnosti obrazovanja nastavnika. Podijelite rezultate s drugim pružiocima aktivnosti obrazovanja nastavnika i s drugim partnerima u cilju usklađivanja svojih aktivnosti.

Korak 3: Prepoznajte svoju potrebu za razvojem i ostale potrebe za promjenom

Na osnovu Aktivnosti 3.2 i koraka 1. i 2. ove aktivnosti, sada možete pružiti informacije o načinima na koje vi kao pružalac treba da se promijenite ili razvijete svoju praksu. To je važno obezbijediti kako biste imali dovoljno vremena za neophodnu izgradnju kapaciteta dok unapređujete svoju aktivnost obrazovanja nastavnika.

Koristeći informacije već prikupljene i generisane, sada možete razmišljati o potrebi za promjenom ili problemima s aktuelnim praksama koje se ne mogu riješiti kroz aktivnosti obrazovanja nastavnika. Razmislite o svojim mogućnostima za rješavanje tih potreba na druge načine, na primjer kroz istraživanja, školske projekte ili razvoj novih alata ili metoda.

Na kraju, trebalo bi da uzmete u obzir potrebu za promjenom kojom će drugi morati da se bave, jer oni nijesu u domenu vašeg mandata. Kroz saradnju s javnim i privatnim partnerima, neke od ovih potreba se mogu riješiti u budućnosti. Razmijenite svoje rezultate s drugim akterom u inkluzivnom obrazovanju koji može doprinijeti izgradnji kapaciteta u identifikovanim oblastima.

4. Ciljevi i komponente: vizuelizacija nove prakse obrazovanja nastavnika

AKTIVNOST 4.1: VIZUALIZACIJU CILJEVA I REZULTATA

Pregled:

Svrha:

- Istražite moguće doprinose razvoju sposobnosti i praksi nastavnika
- Definisanje opštih komponenti na osnovu doprinosa koji želite da date

Fokus na aktivnost:

- Ciljevi i rezultati koje želite postići ("Za što/Zašto?")
- Aktivnosti koje pomažu u postizanju ciljeva ("Što?")

Materijali i metode:

- Rezultati Aktivnosti 2.2 i Aktivnosti 3.3

Dodatne informacije:

- Moduli UNICEF-a Obučni trenera koji se tiču inkluzivnog obrazovanja
- Evropska fondacija za obuku (2011). Izveštavanje nastavnika za budućnost: Razvoj nastavnika za inkluzivno obrazovanje u zemljama Zapadnog Balkana.

Informacije za korisnika

Sada ste izgradili solidno razumijevanje potreba kojima želite da se bavite kao dijelom vaše aktivnosti obrazovanja nastavnika i stekli određeno razumijevanje načina na koji ćete možda morati da promijenite svoje aktivnosti kako biste zadovoljili te svoje potrebe (vidi ishod Aktivnosti 3.3). Sada treba da se prebacite sa stava zasnovanog na potrebama na onaj zasnovan na ciljevima. U tu svrhu, morate da pređete s analize i razumijevanja problema na predviđanje rješenja i razvoj ciljeva. Sada ćete prestati gledati unazad i početi gledati naprijed.

Uobičajena greška u ovom trenutku je da odvojeno razmatrate svaki problem i tražite njihova rješenja. Na primjer, nastavnici moraju da promijene svoje negativne stavove prema deci sa smetnjama u razvoju, tako da treba da planirate aktivnost podizanja svijesti. Međutim, ukoliko su ove aktivnosti povezane s aktivnostima nastavnika u učionici, iste će imati malo uticaja na nastavnu praksu. Ukoliko nastavnici nijesu u stanju da procijene potrebe za učenjem i efikasno olakšaju učenje, "podizanje svijesti" o smetnjama u razvoju mogu čak imati negativan uticaj na učenike. Rješavanje problema i rješavanje potreba zahtijeva inovacije postojeće prakse. Vizija razvijena u Aktivnost 2.2 će vam pomoći da imate uvid u ukupnu viziju inkluzivne prakse.

Sada morate da istražite kakav doprinos želite da date u budućnosti; vizualizacija vaših željenih ciljeva ili rezultata i aktivnosti koje će se koristiti za postizanje ovih ciljeva. Drugim riječima: morate da saznate što želite da postignete u budućnosti i što ćete uraditi da ostvarite ciljeve koje ste predviđeli.

Kao i sve ljudske aktivnosti, aktivnosti obrazovanja nastavnika su ograničene vremenski i prostorno. Uz vješto kombinovanje ciljeva moći ćete većinu vremena imati na raspolaganju. Na primjer, nastavnici koji se edukuju mogu da nauče da sarađuju, podižu svoju svijest o invalidnosti i razvijaju bolje razumijevanje potrebe za podrškom u isto vrijeme tokom kojeg se radi sa slijepim kolegom na školskom projektu u lokalnoj zajednici kao dijelu svoje praktične obuke.

Kao rezultat ove aktivnosti, trebalo bi da imate široko razumijevanje komponenti vaših novih praksi obrazovanja nastavnika, uključujući i ciljeve koje želite da ostvarite kroz ove komponente. Razmišljanje o modelu aktivnosti će vas podstaći da ne mislite samo na sadržaj koji želite da vaša ciljna grupa apsorbuje, već i na aktivnosti koje će ona sprovesti u cilju postizanja ciljeva koje ćete definisati u Koraku 1. Grafikoni koji se koriste u okviru za razvoj inkluzivne prakse mogu pomoći da ostanete fokusirani na ciljeve i aktivnosti umjesto da se koncentrišete na sadržaj.

Opis aktivnosti

Korak 1: Vizualizacija vaših planiranih ciljeva ili rezultata

Uzmite rezultate iz Odjeljka 3. (Aktivnost 3.1, Aktivnost 3.2, Aktivnost 3.3.) i prođite kroz sljedeća pitanja:

- Koji su očekivani rezultati vaših budućih aktivnosti obrazovanja nastavnika?
- Koje aktivnosti će najbolje podržati nastavnike da razviju neophodne sposobnosti kako bi zadovoljili identifikovane potrebe?
- S kojim temama ili sadržajem biste željeli da se bavi vaša ciljna grupa tokom izvođenja ove aktivnosti?
- Što bi bila svrha ovih aktivnosti?
- Koje će biti vaše namjere u angažovanju vaše ciljne grupe u ovim aktivnostima?

Možda ćete željeti da se prvo angažujete u nekim aktivnostima za iznošenje ideja s ciljem razvoja aktivnosti. Povežite rezultate iznošenja ideja na četiri oblasti prakse i uvjerite se da se isti bave svim identifikovanim potrebama.

Korak 2: Definisane komponente vaše buduće prakse

Nakon faze istraživanja u Koraku 1, treba da razmislite o komponentama koje želite da uključite u vašu buduću praksu obrazovanja nastavnika. Ove komponente će biti gradivni elementi vaše buduće prakse obrazovanja nastavnika. Na primjer, možda ćete željeti da koristite Modele UNICEF-a Obučni trenera o inkluzivnom obrazovanju. Postoje tri modula i svaki modul sadrži nekoliko jedinica koje se fokusiraju na određeni aspekt inkluzivne prakse.

Način na koji razvijate ove komponente i opisujete ih zavisice od zahtjeva vaše postavke. Ne postoji najbolji način da to uradite. Možda ćete željeti da koristite četiri domena prakse inkluzivnog pružaoca (Dio 3) za reference, ili koristite druge principe organizacije (npr. zasnovane na standardima koji koristite u vašoj postavci ili izjavama o misijama vaše organizacije). Za svaku komponentu treba definisati sljedeće parametre:

- Ime ili naziv komponente
- Očekivani rezultati ili ciljevi koje želite da postignete s ovom komponentom.
- Aktivnosti u koje želite da uključite svoju ciljnu grupu
- Svrha konkretnih aktivnosti i kako su povezane s očekivanim rezultatom

Do kraja ove aktivnosti, trebalo bi da imate pregled komponenti koje želite da uključite u svoju novu ili unaprijeđenu aktivnost obrazovanja nastavnika.

AKTIVNOSTI 4.2: VIZUALIZACIJA SREDSTVA I KONTEKSTA

Pregled:

Svrha:

- Istražite metode i pristupe koje želite da koristite za identifikovane komponente
- Definišite opšte metode i pristupe koji mogu da se iskoriste uzimajući u obzir vašu specifičnu situaciju

Fokus na aktivnost:

- Sredstva kojima želite da postignete rezultate ("Kako?")
- Kontekst u kojem želite da postignete rezultate ("Đe")

Materijali i metode:

- Rezultati Aktivnost 4.1 (Komponente)
- Informacije date u Dijelu 3 (Okvir za razvoj inkluzivne prakse) za referencu

Dodatne informacije:

- Evropska fondacija za obuku (2011). Izvještavanje nastavnika za budućnost: Razvoj nastavnika za inkluzivno obrazovanje u zemljama Zapadnog Balkana.

Informacije za korisnika

U Aktivnosti 4.1 ste razvili komponente koje želite da uključite u svoju praksu obrazovanja nastavnika. Ako to već niste uradili, trebalo bi razmotriti načine i alate koje želite da koristite i kontekste, uslove ili postavke u kojima ćete raditi u budućnosti. Drugim riječima, vi ćete sada razmotriti oblasti "kako" i "đe" vaše buduće aktivnosti obrazovanja nastavnika. Ovo će vam pomoći da razvijete potpuno razumijevanje vaše buduće prakse. To je važan dio vašeg procesa vizualizacije: Vizuelizacija načina na koji ste postizete ciljeve jednako je važna kao i vizualizacija ciljeva ili samih rezultata.

Dodavanjem informacije metodama i postavkama koje želite da koristite ili stvorite za vaše nove aktivnosti obrazovanja nastavnika, stvarate potpunu vizualizaciju vaših novih praksi.

*Opis aktivnosti***Korak 1: Istraživanje metoda, pristupa i konteksta za komponente**

U Aktivnosti 4.1 vi ste identifikovali komponente koje želite da uključite u buduće aktivnosti obrazovanja nastavnika. Sada ćete postavljati pitanja koje se tiče oblasti „kako“ (metode, strategije) i „đe“ (kontekst, infrastrukture, postavke). Za svaku od komponenti vaše buduće prakse obrazovanja nastavnika koje su razvijene u Aktivnosti 4.1 trebalo bi da definišete sljedeće parametre:

- Koja je najbolja sveobuhvatna strategija za uključivanje vaše ciljne grupe (npr. čitanje literature, posmatranje prakse, pisanje radova, rad na studiji slučaja, vršnjačko učenje, razvojni časovi, komunikacija s porodicama ili đecom itd.)?
- Koje su ukupne metode ili alati potrebni za obavljanje aktivnosti planiranih u vašim komponentama?
- Će ili u kojem obrazovnom okruženju želite da obavljate svoju djelatnost (kontekst)?
- Koja infrastruktura vam je neophodna da sprovedete aktivnosti u komponentama?
- Koji partneri ili društveni ambijent su vam neophodni da sprovedete aktivnosti komponenti?

Korak 2: Definisane metode, pristupi i konteksti za komponente

Jednom kada dobijete zadovoljavajući odgovor za sva pitanja postavljena u Koraku 1, možete da dodate ovu informaciju informacijama o komponentama razvijenim u Aktivnosti 4.1. Sada imate obogaćenu listu komponenti, uključujući ne samo opis komponenti, već i ono što želite da postignete s njima i način na koji želite da radite u okviru ovih komponenti.

AKTIVNOSTI 4.3: RAZVOJ NOVIH SPECIFIKACIJA*Pregled:***Svrha:**

- Razviti moguće specifikacije za vašu novu aktivnost obrazovanja nastavnika
- Definisane vaših novih specifikacija sjedinjavanjem "Što", "Zašto", "Kako", "Će" i "Ko".

Fokus na aktivnost:

- Komponente koje uključuju ciljeve, aktivnosti, metode i pristupe, osmišljavanje konteksta i postavki
- Nove Specifikacije koji treba koristiti

Materijali i metode:

- Rezultati Aktivnosti 4.1 i 4.2
- Šabloni modela aktivnosti kojima će se postaviti nove specifikacije
- Postati

Dodatne informacije:

- Modeli UNICEF-a Obuči trenera za inkluzivno obrazovanje
- Evropska fondacija za obuku (2011). Izvještavanje nastavnika za budućnost: Razvoj nastavnika za inkluzivno obrazovanje u zemljama Zapadnog Balkana.

Informacije za korisnika

Cilj ove aktivnosti je da se razviju i definišu nove specifikacije za svaku od komponenti koje ste razvili u Aktivnosti 4.1 i 4.2. Trebalo bi da koristite model aktivnosti u tu svrhu, jer to ima nekoliko prednosti. Grafičko predstavljanje olakšava diskusiju i razmjenu ideja u timovima, informacija je dostupnija nego u tekstualnom dokumentu i promjene se mogu biti lako napraviti, pogotovo ako koristite postate zajedno s velikom verzijom modela aktivnosti (flipčartovi ili projektovanje na zidu).

Ova aktivnost, takođe, skreće pažnju na vas i vaše kolege kao pružaoce budućeg obrazovanja nastavnika ("ko"). Drugim riječima, treba takođe da obuhvatite specifikacije za sebe (vidi grafikon razvijen u Aktivnosti 3.2).

Kada je šablon modela aktivnosti završen za svaku od komponenti vaše buduće aktivnosti obrazovanja nastavnika, možete da provjerite da li su specifikacije izvodljive i kompatibilne jedne s drugima. Na primjer, ako tražite od nastavnika da razviju svoje sposobnosti pružanja podrške svim učenicima i planirate da ih naučite kako se piše individualni obrazovni plan, postoji nesklad koji treba da uzmete u obzir. Pisanje individualnog obrazovnog plana nije isto što i pružanje podrške za učenje. Okvir za inkluzivne prakse može da se koristi kao referenca i da istakne praznine u specifikaciji svake komponente buduće aktivnosti obrazovanja nastavnika.

Opis aktivnosti

Definisanje specifikacije vaše unaprijeđene aktivnosti obrazovanja nastavnika

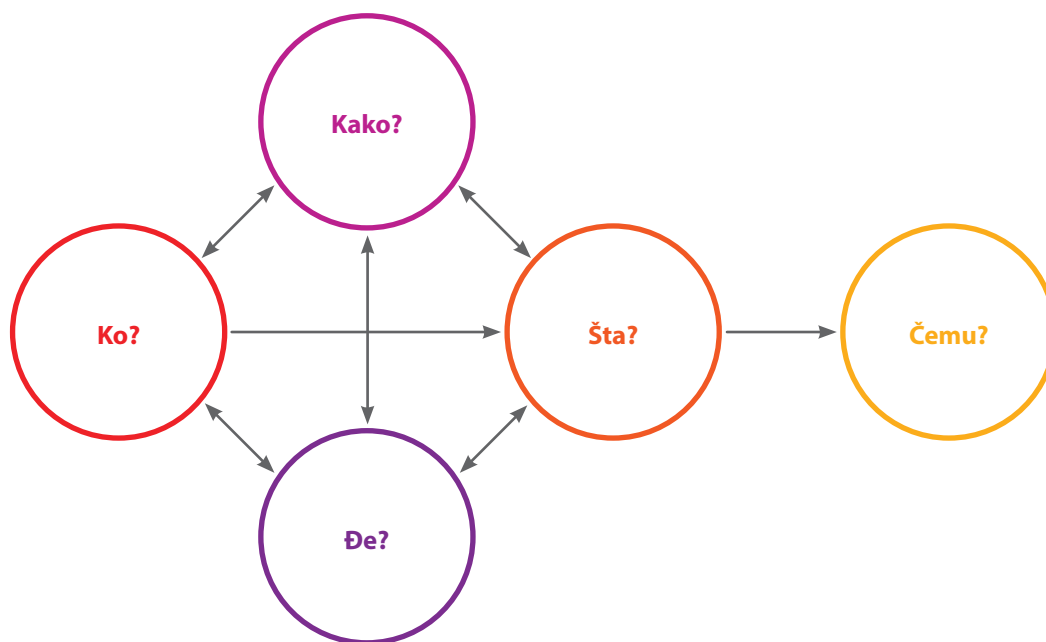
Molim Vas, prođite kroz vašu vizuelizaciju komponenti i sredstava. Dobar način da to uradite je da zapravo koristite šablon modela teorije aktivnosti i popunite sve relevantne informacije. Možete navedeno da uradite pojedinačno za svaku od komponenti koju ste definisani, ali je važno da to uradite za vašu ukupnu praksu unapređenja. To će uključiti vaše odgovore na sledeća pitanja:

- Opšti ciljevi koje treba da postignete (za što)? Rezultati učenja, dostignuća, promjene u stavovima, vještina i znanja, stručnost i učinkovitosti.
- Čime želite da se bavi vaša ciljna grupa? Sadržaji, fokus pažnje, aktivnosti.
- Koji su ukupni metodi, pristupi koje ćete primijeniti kako bi uključili ciljnu grupu (kako)?
- Koji kontekst je potrebno da koristite ili stvorite da olakšate učenje (đe)?
- Da li ste spremni da se uključite u vašu ciljnu grupu na ovaj način (ko)? Potreba za promjenom, priprema, sticanje znanja i vještina, itd. za sebe.

Prođite kroz vaš završen model aktivnosti i uvjerite se da nema kontradikcija i da je ono što pokušavate da postignete moguće!

Prođite kroz vaš završen model aktivnosti i uvjerite se da je praksa koju ste razvili u skladu s principima inkluzivnog obrazovanja!

Prilagodite ako je potrebno i zapišite rezultate ove aktivnosti u formatu koji će vam biti od koristi da zaista izgradite svoju novu nastavničku praksu u sljedećem odjeljku.

Slika 5: Šablon modela aktivnosti za razvoj novih specifikacija

5. Strategije i metode: Izgradnja nove prakse obrazovanja nastavnika

AKTIVNOST 5.1: DEFINISANJE AKTIVNOSTI I CILJEVA ZA KOMPONENTE

Pregled:

Svrha:

- Raščlaniti informacije o komponentama u različite aktivnosti i ciljeve
- Organizovati sadržaj kako bi se zadovoljili institucionalni zahtjevi

Fokus na aktivnost:

- Rezultati Aktivnost 4.3 i bilo koje druge informacije generisan o sadržaju
- Aktivnosti i ciljevi u okviru svake od komponenti

Materijali i metode:

- Materijali i metode će zavisiti od institucionalnih ili organizacionih uslova

Dodatne informacije:

- Modeli UNICEF-a Obučni trenera za inkluzivno obrazovanje

Informacije za korisnika

Počevši od vizualizacije širokih ciljeva i rezultata, vi ste razvili komponente vaše prakse budućeg obrazovanja nastavnika. Ove komponente su najvjerojatnije i dalje veoma široke i treba ih raščlaniti na aktivnosti. Aktivnosti koje čine komponentu treba da budu povezane s ciljevima koji su važni za postizanje opštih ciljeva i rezultata. Biti u stanju da napišete individualni plan obrazovanja je samo jedan od nekoliko ciljeva koji treba da se postignu i sam po sebi nije dovoljan da obezbijedi inkluzivnu praksu.

Ova aktivnost tiče se raščlanjivanja široke komponente (predstavljene u modelu aktivnosti) na aktivnosti u koje će se uključiti nastavnici studenti, učesnici radionice ili polaznici u programu obuke. Kao primjer načina na koji se to može uraditi, pogledajte Modele UNICEF-a Obučni trenera za inkluzivno obrazovanje. Svaki od tri

modula je podijeljen u različite jedinice i svaka jedinica se sastoji od nekoliko aktivnosti koje istražuju različite aspekte ili elemente inkluzivne prakse u školama.

Ako je vaša vizuelizacija komponenti i do sada bila veoma detaljna, onda može biti da vas u ovom odjeljku čeka vrlo malo posla. Ako unapređujete studijski program, komponente razvijene u posljednjem poglavlju će biti previše široke da u dovoljnoj mjeri opišu vašu unaprijeđenu aktivnost ili aktivnost novog nastavnika. U Aktivnosti 4.3 imate razvijene opšte specifikacije za svaku komponentu koja je vođena ovim alatom ili druge informacije o inkluzivnom obrazovanju. Za detaljniji prikaz o tome šta ćete uraditi u budućnosti moraćete da uzmete u obzir prakse i propise institucija i organizacija koje učestvuju. Mnogi univerziteti ili pedagoški fakulteti su naveli kako treba da izgleda plan studija, opis modula ili nastavni plan i program.

Format za dokumentovanje rezultata ove aktivnosti ćete morati sami da definišete kako bi se osiguralo da isti odgovara zahtjevima koje morate da ispunjavate u vašoj specifičnoj situaciji. To će zavisiti od institucije ili organizacije za koju radite i od dodatnih zahtjeva definisanih od strane trećih lica, na primjer vladinih agencija sa odgovornošću za akreditaciju i nadzor.

Opis aktivnosti

Raščlanjivanje komponenti u aktivnosti

Za ovu aktivnost potrebne su vam nove specifikacije za komponente razvijene u Aktivnosti 4.3. Iste su pripremljene po osnovu širokih ciljeva i rezultata koje želite da postignete. Ti široki ciljevi treba da budu raščlanjeni na ciljeve koji se mogu postići angažovanjem svoje ciljne grupe u aktivnostima. Ti ciljevi i aktivnosti osmišljene za njihovo ostvarivanje su mogući gradivni blokovi vaše obuke, modula, radionice ili programa.

Aktivnosti predstavljaju značajne mogućnosti za učenje u koje je vaša ciljna grupa uključena kako bi ispunila konkretne ciljeve. Ciljevi bi trebalo da doprinesu ostvarivanju opštih ciljeva navedenih za komponentu. Aktivnost može da se obavlja nekoliko nedjelja ili nekoliko sati. Elementi modela aktivnosti su korisni za razmatranje i određivanje koliko očekujete da će ciljna grupa da se uključi.

U ovom trenutku pokušajte da raščlanite sve komponente u različite aktivnosti koristeći model aktivnosti ukoliko je isti od pomoći. Kao rezultat toga trebalo bi da imate barem spisak aktivnosti organizovanih kroz komponente. Ako je potrebno razmišljajte o ponovnom vizualiziranju komponenti.

AKTIVNOST 5.2: DEFINISANJE METODA I POSTAVKI

Pregled:

Svrha:

- Sakupiti sve informacije za definisanje detaljne metodologije
- Organizovati metodologiju uzimajući u obzir institucionalne uslove

Fokus na aktivnost:

- Rezultati Aktivnost 4.3 i bilo koje druge dobijene informacije o metodama i postavkama
- Metode i postavke unutar svake od komponenti

Materijali i metode:

- Materijali i metode će zavisiti od institucionalnih ili organizacionih zahtjeva

Dodatne informacije:

- Modeli UNICEF-a Obuči trenera za inkluzivno obrazovanje

Informacije za korisnika

Sljedeći korak je da dopunite informacije o sredstvima i kontekstima razvijenim za komponente detaljnijim informacijama o metodama i postavkama pogodnim za predviđene aktivnosti. Ako je vaša vizualizacija sredstava i konteksta (Aktivnost 4.2) već veoma detaljna, može biti da će vas malo dodatnog posla očekivati u ovom odjeljku.

Većina stavki pokrenutih u prethodnoj aktivnosti (5.1) važi i za ovaj dio, na primjer, potreba da se razmotre smjernice i specifikacije relevantne za vašu instituciju ili organizaciju. Na primjer, ako radite u okviru univerziteta, tu će biti nekih ograničenja na ono koliko zapravo možete promijeniti trenutnu praksu. Moraćete da predstavite novi plan studija, opis modula ili razvojnog plana za vašu školu na specifičan način. Za ovu svrhu, možete uzeti nove specifikacije koje ste razvili u odjeljcima 4 (vaša vizualizacija nove prakse) i učiniti ih još konkretnijima i na taj način, ispuniti uslove postavki u kojima radite. Možda ste već razmatrali metode i pristupe u okviru aktivnosti 5.1, u kom slučaju ne treba da dodajete više informacija. Samo se uvjerite da sve stavke odgovaraju jedne drugima.

Moraćete da definišete format za dokumentovanje rezultata ove aktivnosti kako bi se osiguralo da isti odgovara zahtjevima koji se moraju ispunjavati u vašoj specifičnoj situaciji. To će zavisiti od institucije ili organizacije za koju radite i dodatnih zahtjeva definisanih od strane trećih lica, na primjer vladinih agencija odgovornih za akreditaciju i nadzor.

*Opis aktivnosti***Dodavanje metoda i postavki vašim aktivnostima**

Ishod aktivnosti 5.1 bi trebalo da bude strukturirana lista (npr. komponente, jedinice, aktivnosti) onoga šta ćete raditi u vašoj budućoj aktivnosti obrazovanja nastavnika. Ako još uvijek niste dovoljno razmatrali metode i alate koji se koriste u ovim aktivnostima ili podešavanja u kojima se sprovode, ovo je trenutak kada to treba da učinite.

Razmatrajte svaku aktivnost koju ste naveli na listi i razvijajte ideje o tome kako bi mogle biti projektovane tako da najbolje dovedu do navedenog cilja. Na taj način vi razvijate prakse u koje ćete uključiti svoju ciljnu grupu. Razmislite o načinima da uključuju inovativne metode (učenje kroz saradnju) i postavke (studijske posete) ili načine da njihove kombinacije (npr. pristup otvorene učionice, mikronastava).

AKTIVNOST 5.3: SJEDINJAVANJE NAVEDENOG*Pregled:***Svrha:**

- Sakupite sve informacije za opis vaše buduće nastavne aktivnosti
- Definišite potrebne resurse za obavljanje ove aktivnosti obrazovanja nastavnika

Fokus na aktivnost:

- Studijski program ili nastavni plan i program
- Potrebni resursi

Materijali i metode:

- Materijali i metode će zavisiti od institucionalnih ili organizacionih zahtjeva

Dodatne informacije:

- Moduli UNICEF-a o Inkluzivnoj edukaciji

Informacije za korisnika

Ovo zaista predstavlja sažetak svega onog neophodnog za vašu buduću aktivnost obrazovanja nastavnika, uključujući i neophodne resurse.

Možda ćete željeti da pogledate Modele UNICEF-a Obučni trenera za inkluzivno obrazovanje kao organizovanje i prezentovanje relevantnih informacija. Najvjerojatnije ćete morati da ispunite zahtjeve vaše institucije ili organizacije prilikom predstavljanja informacija o vašoj novoj aktivnosti obrazovanja nastavnika. Ako vaša aktivnost obrazovanja nastavnika mora da bude akreditovana kako bi dobila priznanje ili pristup finansiranju, moraćete da pratite format i unesete tražene informacije.

Kada završite pregled onoga što ćete raditi u okviru vaše unaprijeđene aktivnosti ili aktivnosti edukacije novog nastavnika, imaćete sve informacije koje su potrebne za razmatranje vjerovatnih troškova. Treneri ili edukatori nastavnika će morati biti isplaćeni, iznajmljen prostor će se održati aktivnost obrazovanja nastavnika, biće troškova za potrebne materijale a moguće i za druge stručnjake koji su uključeni u određene aktivnosti. Ako obuka uključuje stručnjake s nastavnim obavezama, možda će morati da budu pokriveni i troškovi nastavnika koji će raditi kao njihova zamjena.

6. Implementacija, procjena i povratne informacije: realizacija edukativne prakse za novog nastavnika

AKTIVNOST 6.1: RAZVOJ PLANA IMPLEMENTACIJE

Pregled:

Svrha:

- Razmislite o koracima koji su potrebni za implementaciju nove prakse
- Razmislite o sredstvima potrebnim za realizaciju

Fokus na aktivnost:

- Vremenski okvir i prekretnice u implementaciji
- Resursi potrebni za implementaciju
- Potreba za izgradnjom kapaciteta (vi i vaše kolege, drugi partneri)

Materijali i metode:

- Da se definišu od strane korisnika

Informacije za korisnika

Sada kada ste razvili edukativnu aktivnost za novog nastavnika, morate da razmislite o tome kako možete da je realizujete. imaćete najvjerojatnije postojeće prakse za implementaciju u vašoj organizaciji, fakultetu ili školi. Uvjerite se da plan implementacije ima realni vremenski okvir i da ste uzeli u obzir sva sredstva potrebna za realizaciju. Vaša aktivnost obrazovanja nastavnika treba da bude uključena u strateški plan vaše organizacije kako bi se obezbijedila neophodna institucionalna podrška i resursi.

Nadogradnja postojeće prakse ili implementacija novog nastavnog plana i programa uvijek izaziva dodatne troškove. Moguće da internet stranice treba da se ažuriraju, materijali za nastavu ili učenje pripreme ili izmijenjene, nove brošure odštampaju ili događaji organizuju kako bi se vaša ciljna grupa obavijestila o novoj prilici obrazovanja nastavnika.

Takođe morate uzeti u obzir ljudske resurse potrebne za implementaciju. Možda ćete morati da investirate u izgradnju kapaciteta kako bi se osigurala uspješna realizacija vaše nove aktivnosti obrazovanja nastavnika. Vi ili Vaše kolege ćete možda morati da steknete nove sposobnosti, možda će potrebe za obukom imati vaši partneri saradnici u školama, ministarstvima ili nevladinim organizacijama. Kritičko sagledavanje ličnih sposobnosti nekoga u svojstvu praktičara inkluzije predstavlja etičku obavezu edukatora nastavnika. Okvir za inkluzivne prakse (Dio 3) važi i za edukatore nastavnika, ne samo za nastavnike.

AKTIVNOST 6.2: OBEZBJEĐENJE NEOPHODNIH USLOVA

Pregled:

Svrha:

- Razmislite o uslovima potrebnim za uspješnu implementaciju
- Razmislite o partnerstvu potrebnom za uspješnu implementaciju

Fokus na aktivnost:

- Politički i zakonodavni preduslovi i potencijalne potrebe za promjenom
- Profesionalni preduslovi i potencijalne potrebe za promjenom
- Finansijski preduslovi i potencijalne potrebe za promjenom

Materijali i metode:

- Potrebno je da budu definisane od strane korisnika
- SWOT analiza

Dodatne informacije:

- Evropska fondacija za obuku (2011). Izvještavanje nastavnika za budućnost: Razvoj nastavnika za inkluzivno obrazovanje u zemljama Zapadnog Balkana.

Informacije za korisnika

Nepostojanje aktivnosti obrazovanja nastavnika nije održivo ako nije podržano politički, stručno i finansijski. Stoga je važno da razmislite o raspoloživim resursima i kako da proširite iste ako je potrebno. Ovo može podrazumijevati potragu za novim partnerima ili uspostavljanje strateških veza sa postojećim partnerima.

Politički i zakonodavni preduslovi mogu da obuhvataju tekuće procese akreditacije, zahtjeva za sertifikovanje nastavnika i propise relevantne za stručno usavršavanje nastavnika. Biće važno razjasniti kako se vaša nastavna aktivnost uklapa u navedeno i kako možete biti sigurni da su postignuća učesnika formalno priznata kao takva.

Profesionalni preduslovi mogu uključivati položaj udruženja nastavnika ili bilo kojih drugih zainteresovanih strana sa snažnim uticajem na definisanju stručnosti nastavnika i sistematizaciji. Ovi akteri moraju da podrže inkluzivno obrazovanje i viziju profesionalizma nastavnika u skladu sa inkluzivnim obrazovanjem. Možda ćete željeti da uključiti etičke standarde i minimalne uslove za postizanje statusa inkluzivnog nastavnika.

Moraćete da dokumentujete relevantne informacije, bilo u planu implementacije ili u posebnom dokumentu. Ukoliko postoje druge mjere započete ka ostvarivanju inkluzivnog obrazovanja, vaša aktivnost obrazovanja nastavnika može da bude neodrživa.

Jedan od načina analiziranja situacije u vašem regionu ili zemlji je da se uradi SWOT analiza. Za više informacija o ovoj metodi, molimo vas da pogledate resurse dostupne na internetu.

AKTIVNOST 6.3: UPRAVLJAJTE, OCIJENITE I OBEZBIJEDITE POVRATNU INFORMACIJU

Pregled:

Svrha:

- Realizacija unaprijedene aktivnosti obrazovanja nastavnika

Fokus na aktivnost:

- Nova praksa aktivnosti obrazovanja nastavnika
- Problema koji se javljaju tokom implementacije
- Perspektiva i stavovi drugih

Materijali i metode:

- Potrebno je da budu definisane od strane korisnika

Informacije za korisnika

Eksterne evaluacije treba sprovoditi kada ste u potpunosti implementirali novu aktivnost edukacije nastavnika, ali ćete morati da pratite napredovanje svoje nove aktivnosti obrazovanje nastavnika već tokom implementacije. Važno je da se uspostavi dijalog s učesnicima, ali i s vašom ciljnom grupom u cjelini kako bi se steklo bolje razumijevanje onoga što se radi ili ne radi i će može postojati potreba za revizijom ili poboljšanjem. Ukoliko unapređujete ili uvodite novi master program ili bilo koju drugu dugoročnu obuku, možda ćete željeti da razmotrite izradu plana monitoringa i evaluacije.

Dio 3

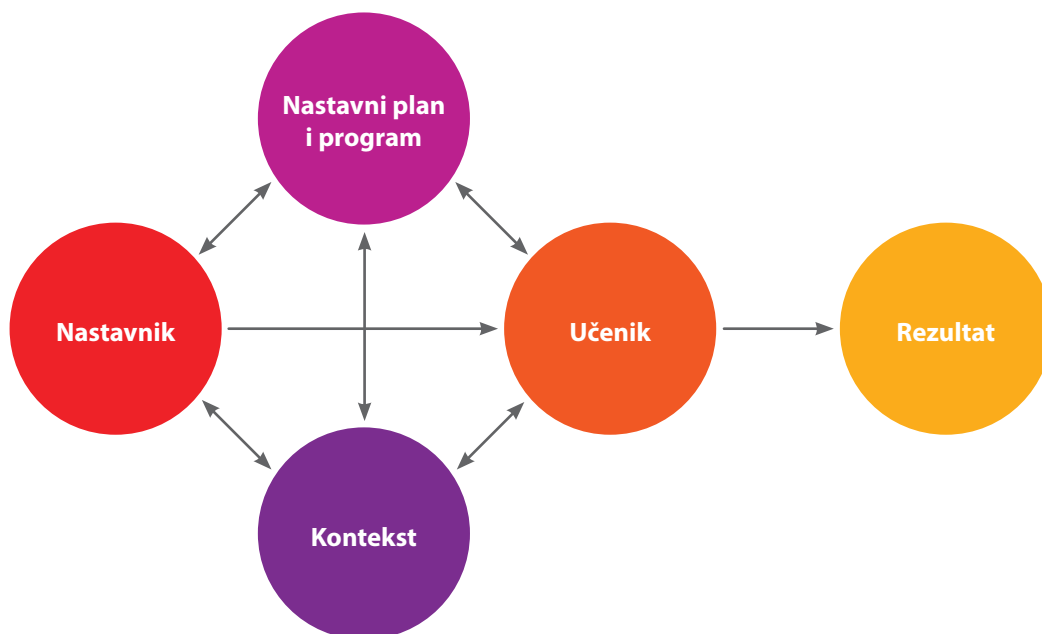
Okvir za inkluzivne prakse

Okvir za inkluzivne prakse

1. Fokus na praksi

OSNOVNI MODEL NASTAVNIH AKTIVNOSTI

U središtu okvira za inkluzivne prakse postavljen je model aktivnosti, koji je uveden u Dijelu 2 ovog alata. Nastavnici i edukatori nastavnika su agenti ili subjekti i kroz njihov pogled ovaj alat gleda u obrazovne prakse. Ukupna aktivnost nastavnika je usmjerena ka učeniku. Vjerovanja i sposobnosti nastavnika utiču na njihovu percepciju učenika i na njihove aktivnosti i interakciji s onima koji pohađaju školu. Najvažnije sredstvo nastavnika je nastavni plan i program. Nastavni plan i program se ovđe koristi kao termin za sadržaj, ciljeve i strategije koje se primjenjuju na nastavu i učenje. Isti obuhvata sve sekvence instrukcija i interakcije do kojih dolazi u učionicama s osvrtom na obrazovne ciljeve koje nastavnik, škola ili obrazovni sistem nastoji da postigne. Kontekst aktivnosti nastavnika je uglavnom učionica, ali i druga mjesta u školama i zajednici. Nastavnici treba da stvori mogućnosti za učenje u školskom okruženju. Naredne komponente mogu biti predstavljene u modelu aktivnosti:

Slika 6: Praksa nastavnika i edukatora nastavnika

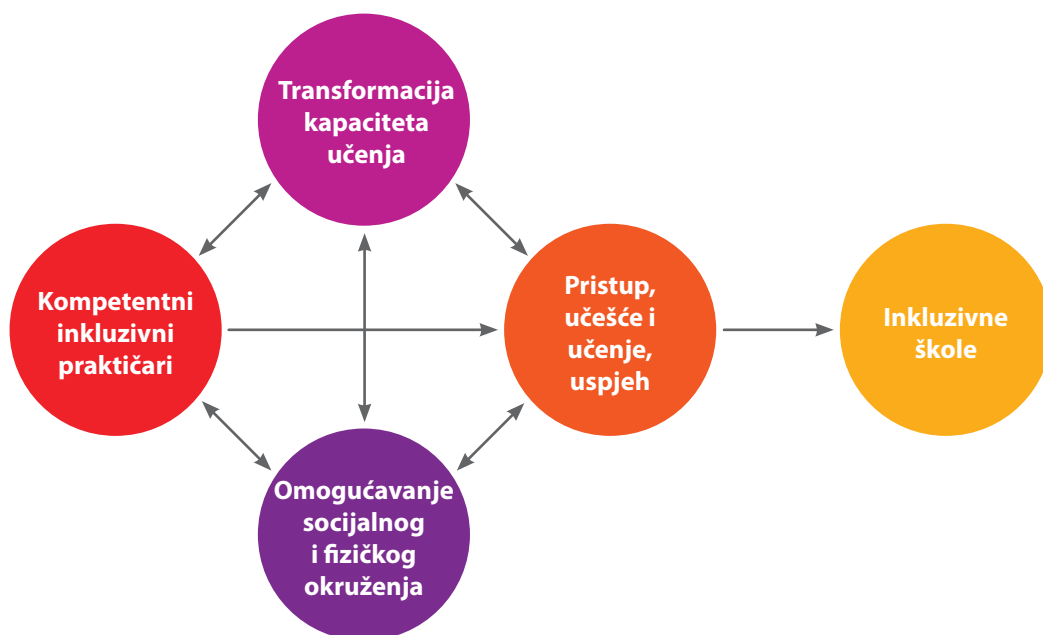
Ovaj model se može primijeniti i na aktivnosti obrazovanja nastavnika i na aktivnosti nastavnika i pomaže da se analizira praksa i edukatora i nastavnika u školama. Primijenjeno na aktivnosti obrazovanja nastavnika, nastavnik može da bude profesor na univerzitetu, član pedagoškog fakulteta, konsultant vladine ili nevladine organizacije, predstavnik ministarstva ili neko drugi ko preuzima ulogu edukatora nastavnika ili mentora za druge nastavnike. Učenici mogu biti studenti nastavnika, nastavnici početnici ili školski timovi. Nastavni plan

i program se može podesiti u studijske programe ili radionice i može da sadrži državnih izjave o sadržajima, ciljevima i očekivanjima u pogledu postignuća koja se koriste za razvoj njihovih sposobnosti. Fizički kontekst može biti univerzitetska postavka, konferencijska sala, škola ili učionica; društveni kontekst zajednica ili organizacija. Primijenjeno na nastavne aktivnosti, nastavnik može da bude vaspitačica u vrtiću, nastavnik u osnovnoj ili srednjoj školi ili nastavnik iz oblasti bilo koje struke koji radi u lokalnim školama. Učenici su učenici ili studenti bilo kojeg životnog doba. Vladino tijelo odgovorno (npr. državno Ministarstvo prosvjete) obezbjeđuje nastavni plan i program i definiše tipičan kontekst u kojem se odvija obrazovanje (npr. lokalne škole, razredi, veličina učionica i sl.). Školska kultura, odnosi i vrijednosti čine socijalni kontekst škole.

Model aktivnost pomaže da se fokusirate na praksu, na ono kako drugačije stvari moraju da se ujedine kako bi se stvorila inkluzivna praksa. Ovaj model, takođe, pomaže da se bolje razumije ono što je potrebno jednom pružaocu inkluzije. Inkluzivno obrazovanje nastoji da unaprijedi učenje za svu decu i omladinu kroz promovisanje sposobnosti nastavnika, obezbjeđujući njihove sposobnosti da primjenjuju nastavni plan i program u kontekstu koji promovise učenje za sve učenike. Sveobuhvatna svrha nastavnika je da poveže učenika, nastavni plan i program i kontekst zajedno sa svrhom pružanja kvalitetnog obrazovanja i postizanja pozitivnih rezultata.

OKVIR ZA INKLUZIVNE PRAKSE U ŠKOLAMA

Inkluzivno obrazovanje ne predstavlja ništa drugo nego kvalitetno obrazovanje za sve i zato inkluzivne prakse nijesu drugačije od odličnih praksi. Aktivnosti obrazovanja nastavnika koje vode poboljšanju nastavne prakse treba da budu vođene vizijom odličnih, inkluzivnih praksi u školama. Okvir za inkluzivne prakse je razvijen za ovu svrhu: obezbijediti viziju koja može voditi razvoj ili inovacije. Isti koristi model aktivnosti kao strukturu za zajedničko dokazivanje dobre prakse na smislen način. Sve nastavne aktivnosti treba na kraju da doprinesu glavnim ciljevima inkluzivne prakse. Ovaj krajnji cilj je da se osigura da svi učenici mogu da pristupe školama i nastavnom planu i programu, da mogu da učestvuju i uče i stoga su u stanju da postignu i uspješno pređu na visoko obrazovanje, rade i steknu u zreloj dobi odgovoran i ispunjen život uopšte. Da bi se postigao ovaj cilj, nastavnici moraju da koriste nastavni plan i program kao sredstvo za transformaciju sposobnosti učenja učenika a ne kao nešto što treba predavati po strogom rasporedu. Kontekst kreiran od strane nastavnika treba da bude prijateljski orijentisan prema detetu, obezbjeđujući okruženja koja će da olakšavaju učenje i učešće sve dece i omladine. Nastavnici sami treba da postanu nadležni-inkluzivni praktičari sposobni da transformišu kapacitet za učenje kroz nastavni plan i program i stvore socijalne i fizičke sredine koje obezbjeđuju pristup, učešće, učenje i postizanje za sve učenike. Model aktivnosti inkluzivne prakse donosi istovremeno ove kvalitete:

Slika 7: Praksa inkluzivnih škola

Da bi se postigla inkluzivna praksa (makro perspektiva), nastavnici moraju da se uključe u četiri specifične prakse (mezo perspektiva) koje su povezane s četiri komponente (nastavnik, učenik, nastavni plan i program, kontekst) modela aktivnosti. Nastavnici nijesu samo povezani s učenicima. Važan dio njihove prakse je orijentisan ka nastavnom planu i programu, na primjer, kada ga raščlanjuju na nedjeljne aktivnosti, kada razvijaju radne listove, ili se pripremaju ispiti. Nastavnici provode značajnu količinu vremena u stvaranju efikasnog konteksta, na primjer, kada poboljšavaju okruženje za učenje zajedno sa stručnjacima, u razgovoru s roditeljima, i djeluju kao tim za redizajniranje prostora za rekreaciju ili prave platforme za omogućavanje lakšeg pristupa studentima u invalidskim kolicima. Konačno, nastavnici provode i vrijeme u razvijanju sopstvenih sposobnosti, čitajući literaturu, razmjenjujući iskustva s kolegama, ili pohađajući radionice i sesije nadzora. Evropska agencija za posebne potrebe i inkluzivno obrazovanje razvila je profil inkluzivnih nastavnika (2012) upotrebom ove četiri komponente za definisanje oblasti kompetencije inkluzivnih nastavnika:

- **Učenik:** *Vrednovanje raznolikosti učenika (učenici kao osobe sa pravom na obrazovanje)*
- **Nastavni plan i program:** *Podrška svim učenicima (učenici kao oni koji pristupaju nastavnom planu i programu)*
- **Kontekst:** *Rad sa drugima (saradnja i timski rad na izgradnji jakog okruženja za učenje)*
- **Nastavnik:** *Lično stručno usavršavanje nastavnika (nastavnici kao učenici odgovorni za svoje doživotno učenje)*

Ove četiri oblasti nadležnosti su povezane sa četiri vizije ili cilja uključena u model za inkluzivne prakse:

- **Učenik:** *Pristup, učešće i učenje, postignuća*
- **Nastavni plan i program:** *Promjenljivi kapacitet za učenje*
- **Kontekst:** *Omogućavanje društvene i fizičke sredine*
- **Nastavnik:** *Nadležni praktikanti inkluzije*

Kao zajednička referenca, okvir za inkluzivne prakse u školama je razvijen na osnovu rada međunarodnih organizacija, istraživača i iskustava iz projekta "Regionalna podrška inkluzivnom obrazovanju". U narednim poglavljima, četiri prakse će biti opisane u više detalja. Za svaku praksu, iskustvo, dokazi i izvori se dodaju kako bi pružili korisniku bolje razumijevanje onoga što ovakva praksa podrazumijeva.

RAZVIJANJE INKLUZIVNE PRAKSE KROZ IZGRADNJU KAPACITETA

Inkluzivno obrazovanje je proces; to je nešto stvoreno kroz svakodnevnu praksu koja se odnosi na nastavnike, učenike, nastavne planove i programe i kontekste. Inkluzivno obrazovanje je uvijek aproksimacija, a ne nešto što je ikada u potpunosti ostvareno. Škole širom svijeta su u procesu postajanja sveobuhvatnim. One su na različitim nivoima u svom razvoju; neke od njih su postigle mnogo u jednoj ili dvije oblasti, ali rade na drugim. Aktivnosti edukacije nastavnika u kontekstu inkluzivnog obrazovanja treba da imaju za cilj pružanje podrške školama u procesu postajanja inkluzivnijim. Aktivnosti obrazovanja nastavnika doprinose izgradnji kapaciteta neophodnih za stvaranje inkluzivnog obrazovnog sistema. Međutim, obrazovanje pojedinih nastavnika nije dovoljno; nastavnici moraju da razviju svoju praksu u timu, nešto što ne mogu da uče u izolaciji. Dakle, edukatori nastavnika treba da razmotre kontekst u kojem su u interakciji sa svojim učenicima (npr. učenici nastavnici, nastavnici) i metode koje se primjenjuju u procesu. Ponekad se izgradnja kapaciteta bolje ostvaruje kroz učešće u školskim razvojnim procesima. Razvoj školskog programa može promijeniti shvatanje nastavnika o tome što sve podrazumijeva njihov posao dajući viziju inkluzivne prakse. To će uticati na pogled na njihov rad i što oni nastoje da ostvare. Izgradnja kapaciteta se ostvaruje kroz razvoj novih alata ili strategije nastave. Nastavnici i druga stručna lica će naučiti kako se razvijaju prakse i isprobaće nove pristupe nastavi. Oni mogu da se uključe u razvoj novih alata za saradnju ili praćenje učenja učenika i na taj način stiču znanja i vještine, ali i povećaju svoju motivaciju i posvećenost. Kao rezultat toga, ukupni kapacitet škole povećava se onda kad se efikasno implementiraju novi alati ili strategije.

Ovi primjeri naglašavaju da obuka nastavnika u izolaciji ima svoja ograničenja kad je u pitanju izgradnja kapaciteta. Aktivnosti obrazovanju nastavnika u najširem smislu treba da obezbijede učenje mogućnostima za razvoj nadležnosti (sposobnosti pružaoca), ali i bolje razumijevanje onoga što je važno u nastavnoj praksi (objekat, cilj). To bi trebalo da pomogne da se razviju alati i strategije i razviju ili transformišu postavke u kojima funkcionišu. Sveobuhvatna izgradnja kapaciteta odnosi se na sve komponente praksi, ne samo razvoj sposobnosti pojedinaca. Na osnovu modela aktivnosti za inkluzivne prakse četiri oblasti nadležnosti

(u ovom tekstu "sposobnosti" zajednički je naziv za stavove, vrijednosti, vještine i znanje, kompetentnost i učinkovitost) predstavljaju četiri prakse koje su potrebne jednoj školi da postane inkluzivna. Ovi postupci se mogu razviti bavljenjem sposobnosti subjekta, ciljevima svojih postupaka, primijenjenim alatima i strategijama ili postavkom u kojoj rade. U sljedećoj tabeli dat je pregled vizija koje treba da vode izgradnju kapaciteta za inkluziju:

	<i>Kompetentni pružaoci inkluzije (nastavnik)</i>	<i>Pristup, učestvovanje i učenje, dostignuće (učenik)</i>	<i>Transformisanje kapaciteta učenja (nastavni plan I program)</i>	<i>Osposobljavanje socijalnog i fizičkog okruženja (kontekst)</i>
<i>Fokus na sposobnosti počinioca</i>	Lični stručni razvoj	Vrednovanje raznovrsnosti učenika	Podrška za sve učenike	Rad sa ostalima
<i>Fokus na objekat i ciljeve</i>	Zajednice za praksu	Zajednica koja prolazi obuku	Fleksibilni nastavni plan i program	Savjesni odnosi
<i>Fokus na alate I strategije</i>	Izgradnja objavljenog programa	Personalizovanje obuke	Unapređenje učenja	Stvaranje mreža i partnerstava
<i>Fokus na postavku</i>	Kultura profesionalnog učenja	Inkluzivna atmosfera	Prilike za učenje	Obrazovna uprava

Tabela 4: Okvir za izgradnju kapaciteta za promovisanje inkluzivne prakse u školama

Četiri prakse koje su uključene u postizanje inkluzivne prakse u školama će biti opisane detaljnije u narednim poglavljima. Okvir uveden ovde daje usmjerenje za svakog ko se uključi u izgradnju kapaciteta ka inkluzivnom obrazovanju. Upotreba istog okvira olakšava komunikaciju između različitih pružalaca usluga, ali i između obrazovanja nastavnika, škola i drugih zainteresovanih strana. To može biti važno da se razjasne odgovornosti za izgradnju kapaciteta u bilo kom domenu. Različiti regioni ili zemlje će u ovom dijelu imati različite aranžmane. Na primjer, razvoj alata (udžbenika, nastavnih materijala, testova) može da bude u rukama državnih organa ili da za isti škole snose odgovornost. Neki obrazovni sistemi imaju stroge propise koji se odnose na nastavni plan i program i sprovode državne ispite za procjenu učinka učenika. U takvim sistemima, razvijanje fleksibilnih nastavnih planova i programa je teško ili čak nemoguće i povezane aktivnosti obrazovanja nastavnika će imati malo uticaja na praksu. Važno je imati na umu da nastavnici igraju ključnu ulogu, ali ponekad izgradnja kapaciteta treba da se odradi u drugim djelovima obrazovnog sistema prije nego što nastavnici mogu postati pružaoci inkluzije.

Razmišljanje u praksi prije nego izolovane karakteristike "dobre prakse" pomaže razvoj sistemske perspektive na sposobnosti nastavnika I praksu nastavnika. Nije uvijek (isključivo) zbog nedostatka nadležnosti da nastavnici ne uspijevaju da postanu pružaoci inkluzije. Često postoje prepreke u njihovom radnom okruženju zbog sukobljenih ciljeva koje moraju da ostvare (npr. predavati različitoj grupi dece u odnosu na striktni nastavni plan i program). Ovaj okvir pomaže da se istaknu takve tenzije i kontradikcije u nastavnoj praksi i da se razvije razumijevanje mogućih rješenja za iste. Prepoznavanje konfliktnih praksi (podrška učenicima u odnosu na "obaranje" na kraju godine) je prvi korak ka pronalaženju rješenja. U ovom slučaju, taj problem se ne može riješiti putem obrazovanja nastavnika, već kroz promjenu zakona, koji omogućava nastavnicima da podrže učenje na različitim nivoima postignuća bez isključivanja. Okvir pomaže da se razvije šira perspektiva o izgradnji kapaciteta s nadom da isto može stimulisati čitaoca da misli o inovativnim pristupima kako bi promovisao razvoj inkluzivnog obrazovanja.

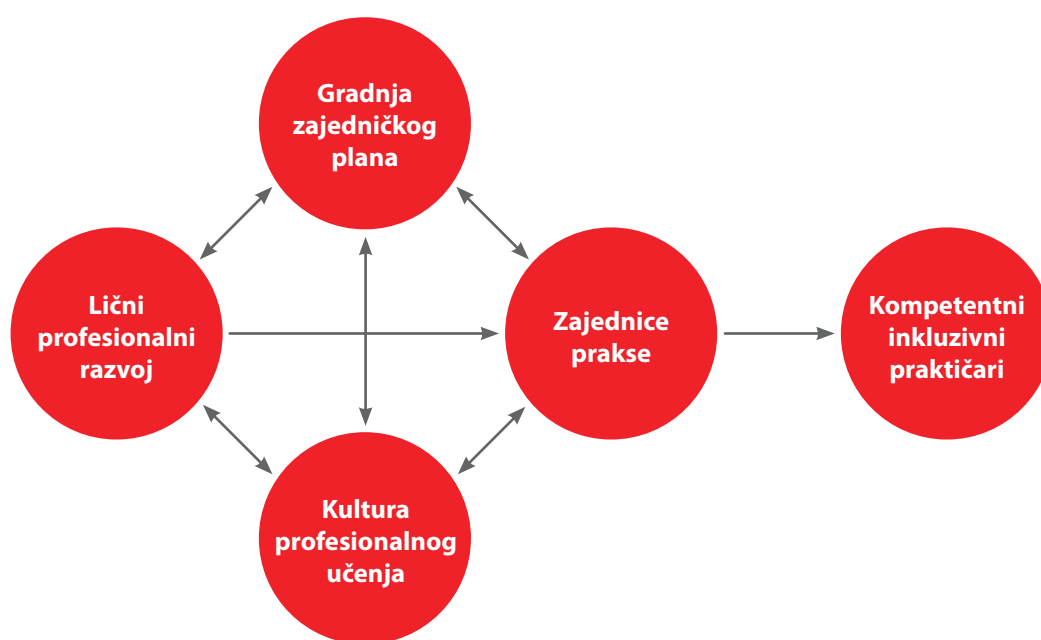
2. Inkluzivne prakse u vezi s profesionalnošću

NADLEŽNA INKLUZIVNA STRUČNA LICA

Pregled

Stručna lica u školama i drugim obrazovnim postavkama koja žele da postanu pružaoci inkluzivne prakse imaju mogućnost da se uključe u lični stručni razvoj, ali je potrebnije da se uključe u prakse koje imaju za

cilj razvijanje profesionalnosti nastavnika. Da bi postao kompetentno, stručno lice za inkluziju, osoblje škole ili svih škola u zajednici treba da stvori zajednice za praksu, đe se dijele iskustva i ista koriste za uzajamno učenje, đe se ljudi osećaju dobro i postaju više motivisani i đe kolektivna učinkovitost može biti razvijena na način koje može da unaprijedi školu. Da bi se to postiglo treba da se razvija zajednički program koji će pomoći zapošljenima da se uključe u zajedničke prakse. Razvojni planovi škola, zajednička infrastruktura, zajednički profesionalni jezik i koncepti ili zajednička sredstva komunikacije su samo neki od primjera. Takođe, biće potrebno da svi učesnici grade jednu profesionalnu kulturu učenja. To znači stvaranje okruženja ili konteksta koji olakšavaju učenje nastavnika; inkluzivne škole postaju organizacije za učenje. Profesionalni razvoj postaje dio kontinuiranog procesa adaptacije i sredstvo za transformaciju.

Slika 8: Praksa da se postignu kompetentna stručna lica za inkluziju

Fokus na sposobnosti: lični stručni razvoj

Pružaoici inkluzije razumiju, prihvataju i pozdravljaju takav razvoj i pružalac inkluzije prolazi kroz proces koji obuhvata cio njegov profesionalni život. Oni se aktivno uključuju u učenje, a ne samo u nastavu. Oni koriste različite pristupe profesionalnog razvoja, kao što su konsultacije, treniranje, pohađanje predavanja, konferencije ili radionice, ali koriste i otvorene učionice, vršnjačka učenja i mentorstvo. Postati pružalac inkluzije je otvoreni proces koji zahtijeva razmišljanje, kritičku procjenu sopstvenih akcija i spremnost da doprinese učenju drugih. To takođe uključuje postajanje agentom individualnog i kolektivnog učenja s ciljem proširenja svojih stavova, vrijednosti, sposobnosti i znanja, kompetencija kroz lični stručni razvoj. Za više detalja, molimo vas da pogledate profil inkluzivnog nastavnika (Evropska agencija 2012).

Fokus na objektu i ciljevima: zajednica za praksu

Nastavnici moraju da izađu iz izolacije i rade sa drugima; ovo je neophodan korak ka postajanju zaista kompetentnih, stručnih lica za inkluziju. Razviti uobičajenu praksu s drugima je stoga važan cilj. Navedeno se najbolje postiže aktivnim radom na viziji da se postane zajednica za praksu. U zajednici za praksu stručna lica uče kroz svoja iskustva dijeljenja i rade u pravcu zajedničkog cilja da postanu kompetentna stručna lica za inkluziju. Stručna lica za inkluziju bave se različitošću mišljenja, nadležnostima, aspiracijama ili stilovima komunikacije i na najbolji način koriste navedeno za poboljšanje prakse. U zajednici prakse svako stručno lice se vrednuje, poštuje i sasluša uzimajući u obzir stav da svako može dati doprinos razvoju stručnosti nastavnika.

Fokus na alatima i strategijama: izgradnja zajedničkog programa

S ciljem postanka zajednice za praksu, biće neophodno da svi u timu, školi ili zajednici sarađuju efektivno i efikasno. Da bi se to postiglo i da bi se ojačala zajednica za praksu, potrebno je izgraditi zajednički plan za potrebe interakcije, komunikacije i saradnje. Zajednički jezik, na primjer, je moćan alat za zajednički rad i povećanje efikasnosti vaše saradnje. Kao zajednici stručnih lica koja rade na unapređenju svojih kolektivnih

vrijednosti, vještina i znanja, svojih sposobnosti i svoje učinkovitosti, potrebni su vam alati kao što su školski razvojni planovi ili postupcima u okviru kojih će se održati efikasni sastanci za profesionalni razvoj. Dio zajedničkog programa su takođe zajednički pristupi razvoju tima, na primjer pomoću nadzora ili druge profesionalne metode razmjene. Takođe, isto može da uključi zajedničke metode za planiranje projekata, otvorene časove ili druge pristupe vršnjačkog učenja.

Fokus na kontekstu: Kultura profesionalnog učenja

Ako pružaoci treba da postanu pružaoci inkluzivne prakse u timu stručnih lica, biće im potrebno okruženje koje podržava njihove napore uložene s ciljem postajanja stručnog lica. Profesionalni praktikanti moraju da budu u stanju da rade u okruženju koje vidi greške kao mogućnost za učenje, a ne nedostatak profesionalizma. Nastavnici se takođe posmatraju kao lica koja uče u svakoj fazi njihovog profesionalnog razvoja. Inkluzivne škole su u stanju da stvore kulturu profesionalnog učenja i da se angažuju u učenju kao organizacija. Mora da postoji jako rukovodstvo koje je u stanju da vodi ovaj proces i da pokrene neophodne organizacione promjene kako bi se olakšalo učenje u ekipama i pojedincima. Praktikanti moraju da razviju razumijevanje škole kao entiteta ili kao sistema, koji će promijeniti samo kroz promjenu u njenoj praksi – sinhronizovano sa drugima. Škole koje uče su usjed navedenog u stanju da se promijene i razvijaju zbog toga. One mogu promijeniti svoju rukovodeću strukturu, svoju organizaciju i procedure za stvaranje okruženja koje olakšava stručno usavršavanje nastavnika i drugog osoblja.

RAZVOJ SPOSOBNOSTI POSTAJANJA KOMPETENTNOG STRUČNOG LICA ZA INKLUZIJU

Profesionalni razvoj kroz tri faze

U sledećoj tabeli dat je pregled o tome šta se može očekivati od inkluzivne prakse u tri faze profesionalnog razvoja:

Stručni pružaoci inkluzije	Edukacija nastavnika početnika	Kontinuirani stručni razvoj	Edukacija za mentore, rukovodioce agente za promjenu
Razvoj lične stručnosti	Biti u stanju da preuzme identitet inkluzivnog nastavnika	Biti u stanju da razmatra i razvije praksu	Biti u stanju da stvori i transformiše praksu
Zajednica za praksu	Biti u stanju da učestvuje u zajednici za praksu	Biti u stanju da razvije zajednice za praksu	Biti u stanju da transformiše zajednice za praksu
Izgradnja zajedničkog programa	Biti u stanju da koristi postojeći zajednički program	Biti u stanju da razvije zajednički program	Biti u stanju da transformiše zajednički prostor
Kultura profesionalnog učenja	Biti u stanju da doprinese kulturi profesionalnog učenja	Biti u stanju da razvije kulturu profesionalnog učenja	Biti u stanju da transformiše kulturu profesionalnog učenja

Tabela 5: Nivoi sposobnosti kroz stručno usavršavanje: profesionalnost

Praktični primjeri i ideje od nastavnika koji su uključeni u projekat "Regionalna podrška inkluzivnom obrazovanju" koji su nastali nakon sastanaka za razmjene ideja

- Lično blagostanje, sposobnost nošenja sa stresom;
- Nastavnici kao agenti sopstvenog učenja;
- Nastavnici kao efikasni praktičari, uključujući i pozitivni stav prema sebi, samoefikasnost;
- Svijest o situaciji, prije nego kognitivno tumaranje;
- Kombinovanje praktičnog rada s teorijskim radom;
- Nastavnici kao reflektujućih praktičari, uključujući i svijest o situaciji, metakognitivne sposobnosti, kritičko samovrednovanje;
- Spremnost nastavnika da uče od drugih i da se angažuju u vršnjačkom učenju;
- Vršnjačko mentorstvo;

- Razmjena iskustava između kolega (npr. studijske posete, otvoreni časovi, zajedničke aktivnosti, vršnjačka učenja);
- Miješanje časova da se uključe u timsku nastavu i uče jedni od drugih;
- Početak s “mikro timom” motivisanih nastavnika, i razmjena iskustava s drugima s ciljem laganog mijenjanja svog stava o saradnji;
- Upotreba školskog programa za razvoj s ciljem razvoja zajedničke viziju inkluzivnog obrazovanja u školi;
- Implementacija procedura samoprocjene kao osnove za razvijanje školskih strateških dokumenata;
- prevazilaženje teškoća u uspostavljanju procedura u školskom sistemu individualnog obrazovnog planiranja;
- Napravite bazu podataka dobre prakse i materijala i podelite ga sa kolegama.

Primjeri dobre prakse mimo projekta

- “Koliko dobra je naša škola?” predstavlja skup indikatora za školsko samovrednovanje, u organizaciji unutar okvira kvaliteta koji je isti kao okvir koji se koristi u ranim godinama postavke, obrazovnih nadležnih organa i dječje službe. Sposobnost da ocijeni svoju praksu je važan prvi korak ka profesionalizmu. Informacije dostupne na:
- http://www.educationscotland.gov.uk/resources/h/genericresource_tcm4684382.asp;
- Međunarodni Projekat Liderstvo nastavnika. Informacije dostupne na: <http://www.teacherleadership.org.uk/the-itl-initiative.html>.

Reference I dodatne informacije

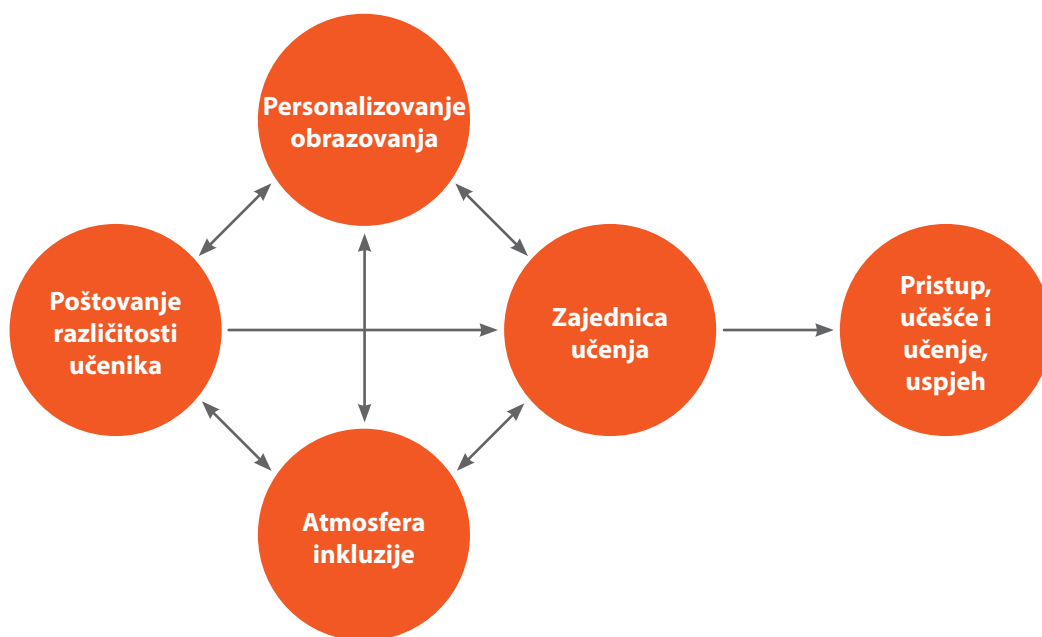
- Škole koje uče (Senge 2012);
- Postajanje reflektivan praktičar (Schön 1983);
- Nastavnici koji vode promjenu. Izvođenje istraživanja za poboljšanje škole (Durrant & Holden 2006);
- Stvaranje zajednice prakse (Lave i Wenger 1991).

3. Inkluzivna praksa koja se tiče učenika

PRISTUP, UČEŠĆE I UČENJE, POSTIGNUĆE

Pregled

Stručnjaci u školama i drugim obrazovnim okruženjima koji žele da promovišu pristup, učešće, učenje i postignuće za sve svoje studente ili učenike treba da budu u stanju da cijene različitosti učenika. Ali još je potrebno da se uključe u prakse koje realizuju pravo svakog djeteta ili mladih na obrazovanje. Da bi se to postiglo, sva deca i omladina moraju da budu dio zajednice učenja – u učionici, u školi i u zajednici. Ocjenjivanje raznovrsnost učenika u praksi znači i obezbeđivanje atmosfere inkluzije između učenika, njihovih porodica i prijatelja. Učenici treba da cijene jedni druge, poštuju jedni druge, pomažu jedni drugima i uče jedni od drugih. Inkluzivne škole su škole gdje su svi dobro došli ne samo od strane nastavnika, već od strane svih. Da bi se to postiglo, nastavnici i druga stručna lica moraju da koriste alate, metode i strategije koje pomažu razumijevanje, poštovanje i podržavanje svakog djeteta kao osobe i kao nosioca prava. Ovđe se radi o personalizaciji obrazovanja kako bi se osiguralo da raznolikost učenika ne dovede do kršenja njihovih prava na obrazovanje (pristupa), njihovih prava u obrazovanju (učenju i učešću) i da se stekne uvjerenja da se kroz njihovo obrazovanje može pretpostaviti njihova prava u društvu (postignuće). Personalizovanje obrazovanja znači da su talenti, ambicije i interesi učenika uzeti u obzir i koriste se kao alati u stvaranju zajednice za učenje.

Slika 9: Praksa da se postigne pristup, učešće i učenje, i postizanje

Fokus na sposobnosti: vrednovanje raznolikosti učenika

Inkluzivni nastavnici podjednako vrednuju, prihvataju i poštuju svu decu ili mlade u skladu s njihovim ličnim pravom na obrazovanje. Oni aktivno podstiču svu decu i omladinu da se izraze i da daju aktivni doprinos zajednici za učenje. Razlike u polu, jeziku, porijeklo, socijalno-ekonomski istorijski status, fizičke i mentalne karakteristike, sposobnosti poštuju se i koriste kao sredstva, a ne sagledavaju se kao prepreka. Vrednovanje raznovrsnosti učenika podrazumijeva i vrednovanje njihovih porodica kao važnih davalaca doprinosa učenju i razvoju i podrazumijeva vrednovanje raznolikosti u školskoj ekipi i zajednici. Inkluzivni nastavnici nose sa sobom stavove, vrijednosti, vještina i znanje, sposobnosti kao i učinkovitost da obezbijede pristup, učešće i učenje, i dostignuće za svu decu i omladinu. Za detalje, molimo vas da pogledate profil inkluzivnog nastavnika (Evropska agencija 2012).

Fokus na objekte i ciljeve: zajednica učenja

Da bi koristili ove sposobnosti u datoj situaciji, pružalac inkluzije treba da bude u stanju da stvori viziju pristupa, učešća i učenja, kao i dostignuća za svu decu i omladinu i postavi svrhe i ciljeve za postizanje navedenog. Ciljevi obraćaju pažnju na raznolikost učenika u učionici s ciljem sažimanja istih u zajednici učenika. U zajednici, svaki učenik je dobrodošao, poštovan i data mu je neophodna podrška kako bi mogao da učestvuje, uči i ostvari rezultate. Razlike se koriste kao prednosti omogućavajući raznovrsnost perspektiva i talenata i njihov doprinos ukupnom učenju u grupi. Pažnja nastavnika nije na pojedinim učenicima već na učenje zajednice sastavljene od svih svojih učenika. U zajednici učenja svi studenti mogu naći svoje mjesto, a kada bi svi utučenci bili isti, bila bi to besmislena zajednica – jer različita deca ili mladi ne mogu da pomažu jedni drugima u učenju.

Fokus na alate i strategije: personalizovanje obrazovanja

Važan alat za stvaranje zajednice učenika je personalizacija obrazovanja. U suštini to znači da se učenici ne sagledavaju isključivo u njihovim ulogama, kao učenici, već kao osobe s vlastitim životnim pričama, njihovim iskustvima, sposobnostima i aspiracijama. Ona se zasniva na premisi da duboko učenje dolazi samo kada isto ima smisla za osobu i kada daje odraz njenog identiteta i interesa. Personalizovanje obrazovanja je glavna strategija u omogućavanju da deca i mladi budu u prilici da doprinesu zajednici učenika čiji su dio. Ovo uključuje upotrebu pristupa kao što su mentorstvo, podučavanje ili platforme za podršku procesu učenja, ali i individualnu podršku za promociju učinkovitosti učenika. Podrška je pružena da unaprijedi samoregulaciju, volju i motivaciju učenika na način koji poštuje njihov identitet. To uključuje pružanje izbora, ali i daje kontinuiranu povratnu informaciju o tome kako učenici napreduju u svom obrazovanju.

Fokus na kontekst: atmosfera inkluzije

Realizacija zajednice učenika zahtijeva okruženje za učenje će se svako oseća vrijednim i prihvaćenim. Atmosfera inkluzije treba da se razvija tamo će se greške vide kao mogućnosti za učenje i dostignuća se veličaju kao uspjeh pojedinaca i grupa. Škola treba da postane mjesto povjerenja i poštovanja, će učenici i nastavnici aktivno saraduju na promovisanju učenja i učešća. Istinsko učenje nije moguće bez uzajamnog angažovanja, bez društvene interakcije i komunikacije. Za unapređenje uzajamnog angažmana, inkluzivne prakse moraju da investiraju u izgradnju povjerenja i poštovanja između učenika i da ih uključe u proces donošenja odluka koje utiču na njihovo učešće i učenje. Radi se o stvaranju pozitivne klime i prihvatanja, podrške studentima u rješavanju konflikata i napetosti između njih. Ali isto, takođe, podrazumijeva obezbjeđivanje da svi aspekti životne sredine olakšavaju pristup, učenje i učešće, uključujući uklanjanje fizičkih i socijalnih barijera.

RAZVOJ SPOSOBNOSTI DA VREDNUJU RAZLIČITOST UČENIKA

Profesionalni razvoj kroz tri faze

U sljedećoj tabeli dat je pregled onoga šta se može očekivati od inkluzivne prakse u tri faze profesionalnog razvoja:

Učenik	Edukacija nastavnika početnika	Kontinuirani stručni razvoj	Edukacija za mentore, rukovodioce agente za promjenu
Vrednovanje raznolikosti učenika	Biti u stanju da se vrednuju raznolikosti	Biti u stanju da se razviju prakse zasnovane na školstvu u okviru kojih se vrednuju svi učenici	Biti u stanju da se transformišu prakse vrednovanja raznolikosti
Zajednica učenika	Biti u stanju da se kreira zajednica prakse u učionici	Biti u stanju da se razvije zajednica učenika u školi	Biti u stanju da se transformišu zajednice učenika
Personalizovanje obrazovanja	Biti u stanju da adekvatno personalizuje obrazovanje	Biti u stanju da se razviju prakse zasnovane na školstvu u okviru kojih se personalizuje obrazovanje	Biti u stanju da se transformišu prakse za personalizovanje obrazovanja
Atmosfera inkluzije	Biti u stanju da se da doprinos atmosferi inkluzije u učionici	Biti u stanju da se razvije atmosfera inkluzije u školi	Biti u stanju da se transformiše atmosfera inkluzije u školi i zajednici

Tabela 4: Nivoi sposobnosti kroz stručno usavršavanje: učenik

Praktični primjeri i ideje od nastavnika koji su uključeni u projekat "Regionalna podrška inkluzivnom obrazovanju" nakon sastanka za razmjenu ideja

- Razmišljanje o sopstvenom socijalnom identitetu, predrasudama i stereotipima;
- Prihvatanje svih studenata, kao onih koji žele da uče;
- Podizanje svijesti o predrasudama i problemima s označavanjem dece;
- Razgovor o stavovima nastavnika u vezi s razlikama učenika;
- Nastavnici treba da budu saosećajni i pažljivi prema svakom detetu;
- Povećanje svijesti učenika, roditelja i obrazovnih zvaničnika o inkluzivnom obrazovanju (bez aktivnosti s troškovima za podizanje svijesti);
- Filozofija za decu da razviju svoj način razmišljanja o drugima;
- Miješanje razreda s ciljem podizanja svijesti i podržavanja razvoja boljeg razumijevanja između učenika različitih etničkih grupa;
- Novi pristupi u upravljanju učionicom za velike razrede kako bi se osiguralo da se svako dijete doživljava kao jedinstveno i organizovao efikasan grupni rad će deca međusobno saraduju, potreba za upravljanjem u učionici koja poštuje različitost;
- Stvoriti zajednicu istraživanja kako bi se istražio alat za promociju pripadnosti, identitet i autonomiju;
- Razviti koncepcije inkluzivnog obrazovanja u školi i zajednici;
- Angažovanje u školskim projektima na podizanju svijesti;

- Obogatite znanje o drugim kulturama i jezicima, zajedno s porodicama i decom iz takvih sredina;
- Angažovati se u zajedničkim aktivnostima kao što su sportski događaji, proizvodnja novina, izložbe;
- Zajednička radionica i nastavni događaji za nastavnike, roditelje, učenike s ciljem pojašnjenja termina "inkluzivno obrazovanje" i "različitost";
- Multikulturni programi u školama s fokusom na veličanje razlika i sličnosti;
- Uvođenje predmeta u vezi sa socijalnom pravdom i promovisanjem ljudskih prava;
- Razmatranje pitanja u vezi s povjerljivošću i etikom, npr. objavljivanje informacija o posebnim potrebama ili invaliditetu.

Primjeri dobre prakse mimo projekta

- "Učenje bez granica", projekat Univerziteta u Kembridžu je posvećen razvoju pristupa nastavi i učenju koje se ne oslanja na deterministička uvjerenja o sposobnosti. Projekat je inspirisan decenijama istraživanja koje su skrenuli pažnju na mnoge složene načine u kojima ideje fiksne sposobnosti, kao i prakse zasnovane na njima, mogu ograničiti učenje. Informacije dostupne na:
 - <http://learningwithoutlimits.educ.cam.ac.uk/>;
- Indeks za inkluziju je skup materijala za vođenje škola kroz proces razvoja inkluzivne škole. Riječ je o izgradnji podrške zajednice i podsticanje visokog dostignuća za svo osoblje i studente. Informacije dostupne na: <http://www.csie.org.uk/resources/inclusion-index-explained.shtml>.

Reference i dodatne informacije

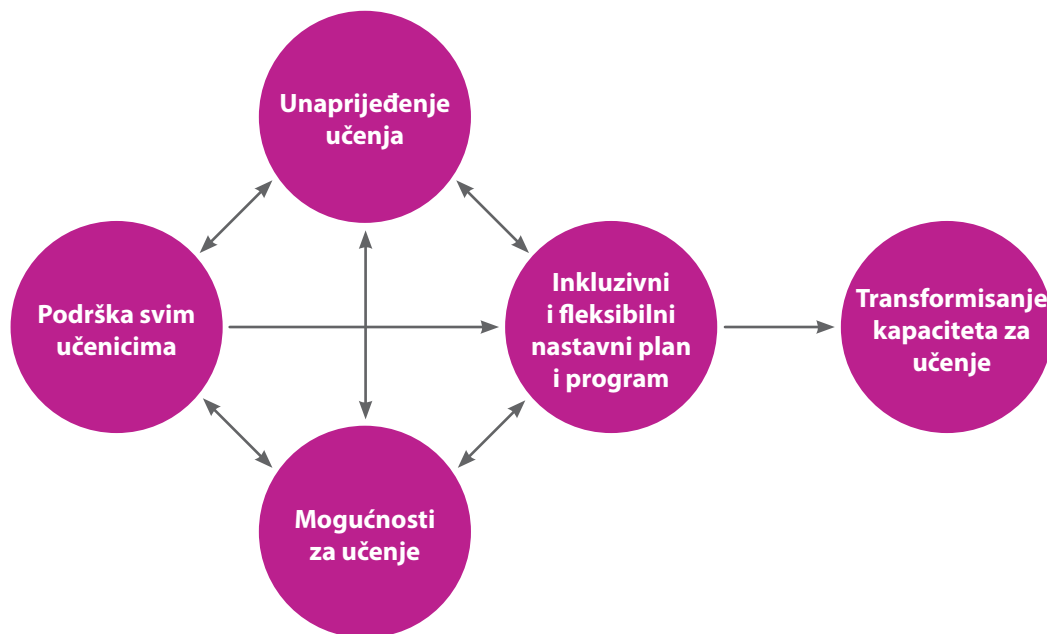
- Učenje bez granica (Hart I dr. 2004.);
- Stvaranje učenja bez granica (Swann i dr 2012.);
- Indeks za inkluziju (Booth & Ainscow 2002);
- Edukacija kulturno-odgovarajućih Nastavnika (Villegas i Lucas, 2002).

4. Inkluzivne prakse u vezi s nastavnim planom i programom

TRANSFORMACIJA KAPACITETA ZA UČENJE

Pregled

Stručna lica u školama i drugim obrazovnim podešavanja koja žele da postanu inkluzivna imaju sposobnost pružanja podrške svim učenicima, ali više je potrebno da se uključe u praksu koja ima za cilj transformisanje kapaciteta studenata, odnosno učenika za učenje. Podrška svim učenicima mora da se rukovodi vizijom da svako dijete ili mladi jesu u stanju da uče, da razviju talente i sposobnosti koje su relevantne za život odraslih, radi se o transformaciji učenja sebe samog na pripremi za budućnost u kojoj će biti najvažnija sposobnost da uči i prilagodi se uslovima koji se menjaju. Da bi se obezbijedilo da sva deca i mladi mogu da uče na najvišem mogućem nivou, cilj je da se stvori inkluzivni i fleksibilan program. Prethodno znanje i iskustvo sve dece i mladih treba uzeti u obzir prilikom donošenja nastavnog plana i programa. Nastavni plan i program treba da bude uparen s interesima učenika kako bi ih pokrenuo. Da bi se to postiglo, nastavnici i druga stručna lica moraju da razvijaju i primjenjuju strategije koje imaju za cilj da se poboljša iskustvo učenja. Oni moraju da budu u stanju da olakšaju učenje kroz razvijanje nastavnih materijala i upotrebu strategije procjene koje su pogodne za situaciju svakog studenta. Postoji potreba za nastavnim planovima koji odražavaju put učenika kroz nastavni plan i program. Stavljanje fleksibilnog i inkluzivnog programa u praksi takođe zahtijeva sposobnost da se stvore realne mogućnosti za učenje za svu decu i omladinu. To uključuje stvaranje pozitivnih okruženja za učenje u učionici i van. To takođe podrazumijeva najbolje moguće korišćenje raspoloživih resursa, uključujući i doprinose roditelja i zajednice.

Slika 10: Praksa da se postignu inkluzivne strategije i alati za učenje

Fokus na sposobnosti: podrška za sve učenike

Inkluzivni nastavnici su u mogućnosti da podrže svu decu i omladinu u njihovom procesu učenja. Svoj deci je priznato postojanje talenata, nadanja i ambicija kojima se može ugoditi nastavnim planom i programom u cilju podrške njihovom učenju i učešću. Inkluzivni praktičari koncentrišu se na razvoj i transformaciju sposobnosti učenja dece i pružanja pomoći da prošire svoje životno iskustvo. Oni imaju neophodne sposobnosti da postanu svjesni, da procjenjuju i preduzmu različite potrebe učenja prilikom planiranja nastave i da odgovore na njih adekvatno u učionici. Mogućnosti da uče u učionici i van nje efikasno se koriste ili su napravljene de je to potrebno. Inkluzivni nastavnici donose sa sobom stavove, vrijednosti, vještine i znanje, sposobnosti kao i učinkovitosti kako bi prinijeli inkluzivni pristup nastavi i podršci učenju za sve učenike. Za detalje, molimo vas da pogledate profil inkluzivnog nastavnika (Evropska agencija 2012).

Fokus na objekte i ciljeve: inkluzivni i fleksibilni program

Inkluzivni nastavnici moraju da razviju svijest o nastavnom planu i programu i pruže mogućnosti za učenje, prije nego što treba da diktiraju što treba da se uradi i kada. Nastavni plan i program je sredstvo kojim se kapacitet za učenje dece i omladine transformiše. U cilju podrške svim učenicima na način koji transformiše njihove kapacitete za učenje, nastavnici treba da raščlaneprogram tako da isti odgovara potrebama učenja, interesima i talentima svakog učenika. Učenici u tom dijelu imaju aktivnu ulogu i preuzimaju odgovornost za svoje učenje što je više moguće. Inkluzivni praktičari mogu da koriste nastavni plan i program kao posrednik za učenje, stvaranje i izazivanje zanimljivih zadataka ili projekata u kojima učenici mogu da razviju različite sposobnosti dok rade zajedno ka istom cilju. Ciljevi i postizanje očekivanja su u skladu s obrazovnim programom. Studenti su upoznati s ovim ciljevima i momentima njihovog ostvarenja. To pomaže da se učenje učini vidljivim.

Fokusna alate i strategije: jačanje učenja

Da bi se napravio fleksibilan i inkluzivni program, potrebno je da nastavnici i druga stručna lica u školama koriste efikasne alate i strategije za poboljšanje učenja. To se može postići različitim stilovima učenja i razvojem zadataka koji koriste različite senzorne modalitete za učenje. Nastavnici treba da imaju dobro razumijevanje njihovog predmeta, ali, što je još važnije, oni moraju da predvide kognitivne izazove i koriste strategije za njihovo prevazilaženje. Oni moraju biti u stanju da razlikuju instrukciju kako bi odgovorili potrebama svakog učenika za učenje i za to moraju imati dobro razumijevanje procesa učenja ili rješavanja problema procesa i kako oni mogu biti podržani, na primjer davanjem povratne informacije. Dokumentovanje učenja u dnevnicima koji se odnose na učenje ili upotrebom druge strategije izrade učenja vidljive učenicima važno je kako bi se pomoglo učenicima da transformišu svoje pristupe sopstvenom učenjem i na taj način poboljšalo učenje. Informaciona i komunikaciona tehnologija (IKT) igra važnu ulogu u poboljšanju učenja u inkluzivnoj učionici.

Fokus na kontekst: mogućnosti za učenje

Realizacija inkluzivnog i fleksibilnog nastavnog plana i programa zahtijeva okruženje koje pruža mogućnosti učenja za svu decu i omladinu. Okruženja za učenje stvorila su potrebu da se uklupe aktivnosti učenja u koje treba da se uključe učenici. Fiksno grupisanje dece može biti prepreka budući da za neke aktivnosti deca moraju da rade u malim grupama ili pojedinačno dok druge aktivnosti takođe mogu biti izvedene u većim grupama. Fleksibilno grupisanje i svrsishodno korišćenje različitih prostora i okruženja dostupnih u školi ili u zajednici mogu stvoriti bolje mogućnosti za učenje. Prilike za učenje se mogu kreirati samo ukoliko su prostori učenja i nastavnog plana i programa dostupni i relevantni za sve učenike. Nastavnici treba da budu u stanju da predvide mogućnosti, preuzmu ih i dizajniraju na najbolji mogući način. Stvaranje mogućnosti za učenje zahtijeva školske resurse ali i još više odnosno najbolje moguće korišćenje raspoloživih resursa u okviru škole i šire. Pružaoci inkluzije će morati da razviju kulturu učenja prije nego krenu s njenom primjenom u školi. Nekoj deci će možda biti potrebne dodatne usluge ili podrška od strane drugih stručnjaka kako bi se osiguralo da mogu da koriste raspoložive mogućnosti učenja do njihovih krajnjih koristi.

RAZVOJ SPOSOBNOSTI PODRŠKE SVIH UČENIKA*Profesionalni razvoj kroz tri faze*

U sljedećoj tabeli dat je pregled o tome šta se može očekivati od inkluzivne prakse u tri faze profesionalnog razvoja:

Nastavni plan i program	Edukacija nastavnika početnika	Kontinuirani stručni razvoj	Edukacija za mentore, rukovodioce agente za promjenu
Podrška za sve učenike	Biti u stanju pružiti podršku svim učenicima	Biti u stanju razviti školske prakse podrške svim učenicima	Biti u stanju transformisati prakse podrške svim učenicima
Inkluzivan i fleksibilan nastavni plan i program	Biti u stanju direktno primijeniti nastavni plan i program	Biti u stanju razviti školski nastavni plan i program	Biti u stanju stvoriti i izmijeniti nastavni plan i program
Omogućavanje učenja	Biti u stanju primijeniti strategije za unapređenje učenja u učionici	Biti u stanju stvoriti intrukcionalne prakse u školama	Biti u stanju stvoriti i izmijeniti intrukcionalne prakse u školama
Prilike za učenje	Biti u stanju stvoriti situacije u kojima svi učenici mogu da uče	Biti u stanju stvoriti nove prilike za učenje u školama	Biti u stanju stvoriti i izmijeniti prilike za učenje u zajednici

Tabela 7: Nivoi sposobnosti kroz stručno usavršavanje: nastavni plan i program

Praktični primjeri i ideje od nastavnika koji su uključeni u projekat "Regionalna podrška inkluzivnom obrazovanju" nakon sastanaka za razmjenu ideja

- Nastavnik podstiče svako dijete da postiže ostvarenja;
- Postavljanje velikih očekivanja od učenika i učenja;
- Nastavnik ima dobro poznavanje nastavne metodologije;
- Poznavanje nastavnih potreba dece sa smetnjama u razvoju;
- Metoda otvorenog razreda: simuliranje predavanja;
- Obuka o dizajniranju individualnih obrazovnih planova;
- Korišćenje nastavnog plana i programa za promociju akademskog, društvenog i emocionalnog učenja;
- Potreba za pojašnjenjem kako razviti individualne obrazovne planove;
- Praktični izazov razvoja nastavnih ciljeva i povezivanje s nastavnim planom i programom, potreba za praktičnim uputstvima za nastavne metode, procjenu i instrumente za komunikaciju o učenju i učenju sa učenicom, roditeljem i drugim nastavnicima;
- Programi imaju za cilj razumijevanja situacije učenja;
- Potreba za inovativne nastavne metode;
- Efektivni nastavni pristupi u heterogenom razredu;

- Mješovita odjeljenja za stvaranje novih mogućnosti obrazovanja za učenike u odvojenim etničkim grupama;
- Zajednička aktivnost između učenika i njihovih roditelja;
- Prenosivi laptop koji može da pomogne u organizaciji domaćeg zadatka deteta bolje (stvaranje mogućnosti da uče);
- Implementacija aktivnosti i vještina "iz učionice" u vezi s radionicama (ples, odjeća i nakita, znakovni jezik);
- Mobilni timovi za podršku posebnim obrazovnim potrebama dece.

Primjeri dobre prakse mimo projekta

- Organizacija pružanja podrške Inkluzivnom obrazovanju (Evropska agencija). Informacije o projektu dostupne na: <https://www.european-agency.org/agency-projects/organisation-of-provision>;
- Povećanje učinka za sve učenike (Evropska agencija). Informacije o projektu dostupne na: <https://www.european-agency.org/agency-projects/raising-achievement>;
- Nastavni plan i program za izuzetnost (Škotska). Informacije dostupne na: <http://www.educationscotland.gov.uk/learningandteaching/thecurriculum/index.asp>;
- IKT za inkluziju - kretanja i mogućnosti u evropskim zemljama (Evropske agencije). Informacije dostupne na: <https://www.european-agency.org/publications/ereports/ict-for-inclusion-developments-and-opportunities-for-european-countries>;
- IKT za pristup informacijama u učenju. (Evropska agencija). Informacije dostupne na: <https://www.european-agency.org/agency-projects/ict4ial>.

Reference i dodatne informacije

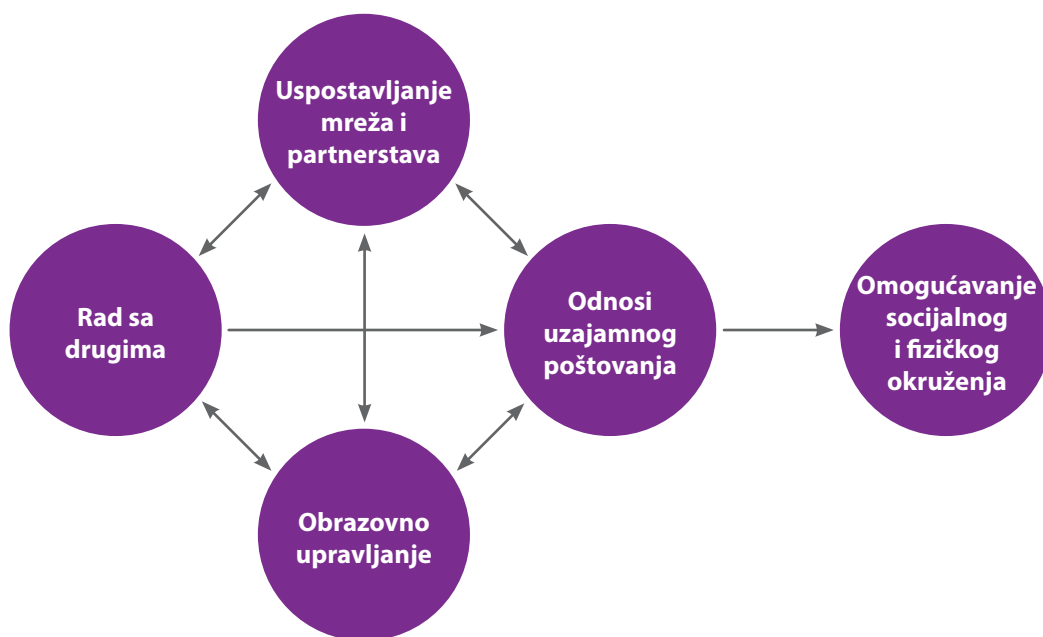
- Vidljivo učenje (Hattie 2009);
- Izrada da učenje bude vidljivo kako bi se promovisao angažman, razumijevanje i nezavisnost za sve učenike (Ritchhart i dr 2011.);
- Iskusni nastavnik (Saphier i dr. 2008).

5. Inkluzivne prakse u vezi s kontekstom

STVARANJE POVOLJNOG SOCIJALNOG I DRUŠTVENOG OKRUŽENJA

Pregled

Profesionalci u školama i drugim obrazovnim ustanovama koji žele da postanu inkluzivni praksičari imaju mogućnost da rade s drugima, ali je potrebnije da se uključe u praksama koje imaju za cilj stvaranje povoljnih socijalnih i fizičkih okruženja. Nastavnici i drugi stručnjaci treba da stvore pouzdane i inkluzivne odnose koji pomažu u prevazilaženju konflikata, izolacija i fragmentacija koje ugrožavaju inkluziju. Odnosi se zasnivaju na povjerenju i poštovanju i životu s istima, pozitivnoj klimi stvorenoj da pomaže u prevazilaženju teškoća koje nastaju iz zajedničkog života i zajedničkog rada. Rad s drugima je moćan način stvaranja inkluzivnog okruženja za učenje sažimanjem sposobnosti jednih i drugih, njihovih vrlina, napora i aktivnosti. Kroz takve odnose deca i omladina pristupaju novim svjetovima i daju stabilnost kriznim vremenima. Da bi se postigli zajedničke društvene i fizičke sredine, cilj je da se uspostave pouzdane veze kako bi učionica, škola i zajednica bile sredine dostupnije i inkluzivne za sve. Ovo uključuje prakse saradnje na poboljšanju dostupnosti raspoloživih resursa, kao što su udžbenici ili nastavni materijali i uvođenje novih resursa kao nove tehnologije kako bi se olakšalo učenje i učešće. Preko mreža i partnerstva sa stručnjacima i organizacijama izvan pojedinačnih škola se neophodna stručnost i podrška stavljaju na raspolaganje inkluzivnoj praksi. Ako su odnosi između različitih aktera zasnovani na saradnji, a ne na primanjima i davanjima uputstava i naloga, upravljanje obrazovanjem ili način na koji se rukovodi školama moraju se zasnivati na demokratskom odlučivanju. Upravna moć mora biti prenijeta na lokalne vlasti i škola mora pronaći najbolji put ka unapređenju u njihovoj specifičnoj situaciji. Silazni pristup školama nije kompatibilan s neophodnostima inkluzivne škole da dizajnira socijalnu i fizičku sredinu u skladu s potrebama svojih učenika i zajednice.

Slika 11: Praksa da se postigne omogućavanje društvene i fizičke sredine

Fokus na sposobnosti: rad s drugima

Inkluzivni praktičari istupaju iz izolacije iz učionice i rade s drugima kako bi stvorili povoljno okruženje koje pomaže promovisanju učešća i učenja. Da bi se to postiglo, nastavnici traže saradnju i timski rad sa svim relevantnim partnerima, uključujući i rad s roditeljima i porodicama. Oni su svjesni dodate vrijednosti rada s drugima, umjesto da ga vide kao dodatni teret svoga vremena i energije. Oni su otvoreni za mišljenje drugih i mogućnosti da se uključe u interakciju da pronađu dobra rešenja koja odgovaraju svima. Oni raspolažu vještinama da riješe probleme zajednički i upravljaju kritičnom situacijom pomoću metode učestvovanja prije nego nametanja moći. Inkluzivni nastavnici su u stanju da izgrade partnerstva i mrežu da olakšaju koordinaciju, saradnju i komunikaciju. Inkluzivni praktičari su svjesni važnosti dobrog obrazovanja upravljanja koje se ogleda u transparentnom odnosu između škole i njenih upravnih organa. Lokalne vlasti i drugih zvaničnici za obrazovanje u saradnji sa školskim zvaničnicima stvaraju uslove koji olakšavaju realizaciju inkluzivnog obrazovanja. Inkluzivni nastavnici donose sa sobom stavove, vrijednosti, vještine i znanje, sposobnosti i učinkovitosti za stvaranje društvenog i fizičko okruženje, zajedno s drugima. Za detalje, molimo vas da pogledate profil inkluzivnog nastavnika (Evropska agencija 2012).

Fokus na ciljeve: odnosi poštovanja

Socijalne i fizičke sredine oblikuju interakcije koje se odigravaju u određenom kontekstu. Ono što je urađeno zajedno, kako se to radi i s kojom namjerom definiše odnose namjera u učionici, školi ili zajednici. Fokusirajući se na izgradnju odnosa poštovanja, nastavnici i škole stvaraju okruženje gdje svi mogu da učestvuju i uče, gdje sukobi ne mogu lako da eskaliraju, jer postoji povjerenje, zajednički razumijevanje načina na koji komuniciraju jedni s drugima i zajedničke vizije o tome šta se može postići. Inkluzivne škole ne samo da ne očekuju da nastavnici rade zajedno, već oni aktivno promovišu izgradnju odnosa. Kroz konstruktivne, pune poštovanja i pouzdane odnose omogućavaju izgradnju okruženja i zbog tih odnosa takvo socijalno okruženje postaje održivo. Kreiranje odnosa podrške je posebno važno kad se predaje učenicima iz različitih sredina. Uživanje poštovanja, fer i omogućavajućih odnosa sa svim relevantnim akterima stvara pozitivnu klimu i školski ambijent koji omogućava svima da daju sve od sebe.

Fokus na alate i strategije: stvaranje mreže i partnerstva

Pouzdana odnosa se stvaraju kroz izgradnju partnerstava i mreža. Partnerstva su zasnovana na zajedničkim interesima, ali i na uzajamnom poštovanju za dobrobit svih zainteresovanih strana. Mreža sredstava uspostavlja odnosne strukture koje se mogu koristiti za različite svrhe. Partnerstva pomažu u rješavanju problema koji bi mogli biti iznad kapaciteta jedne škole, na primjer da razviju nove procedure procjene ili nastavne materijale. Partnerstvo između inkluzivne škole i specijalizovane usluge može biti važno za podršku deci sa problemima u učenju. Partnerstva takođe mogu biti kreirana s poslovnim sektorom kako bi se omogućio prelazak iz

škole na posao. Svaka škola će morati da razvije svoje strategije i metode za povezivanje i da stvori i održi partnerstva. One moraju da uzmu u obzir lokalnu kulturu u tom prilikom. Partnerstvo i umrežavanje je takođe važno kako bi inkluzivne škole dobile podršku lokalne zajednice. Inkluzivni praktičari takođe stvaraju mreže i partnerstva sa drugim školama i sa drugim stručnjacima kako bi podržale razvoj njihove inkluzivne prakse.

Fokus na kontekst: obrazovna uprava

Ako praktičari žele da stvore povoljno društveno i fizičko okruženje, moraju se baviti ne samo onim kako oni rade zajedno i kako sarađuju, već i kako se organizuju škole i kako se njima rukovodi. Inkluzivne prakse moraće najvjerovatnije da rade u društvenom i političkom kontekstu koji nije idealan za razvoj inkluzivne prakse. Politike, propisi i lokalna uprava mogu da stvaraju prepreke za sprovođenje inkluzivnog obrazovanja. Realizacija osposobljavanja socijalnih i fizičkih okruženja zahtijeva političko okruženje koje omogućava i podstrekuje partnerstvo i participativno odlučivanje. Lokalne vlasti treba da priznaju škole i zajednice kao dio ukupnog upravljanja obrazovanjem. To daje školama neophodnu ideju za stvaranje inkluzivnog školskog okruženja zasnovanog na potrebama zajednice. Ovaj pristup koji koordinira aktivnosti između budućih zainteresovanih strana prije nego što sprovodi silazni pristup naziva se "Nastavno upravljanje". Kroz partnerstvo i umrežavanje, postojeći načini upravljanja može rešiti, razmatrati i će je to moguće izvršiti promjene. Tu su nastavnici postali agenti za društvene promjene koji utiču na partnere izvan škole i pomažu razvoju inkluzivne prakse u zajednici.

RAZVOJ PRAKSE U VEZI SA RADOM SA DRUGIMA

Profesionalni razvoj kroz tri faze

U sljedećoj tabeli dat je pregled onoga šta se može očekivati od inkluzivne prakse u tri faze profesionalnog razvoja:

Kontekst	Edukacija nastavnika početnika	Kontinuirani stručni razvoj	Edukacija za mentore, rukovodioce agente za promjenu
Rad sdrugima	Biti u stanju raditi s drugima	Biti u stanju da razvijete zajedničku praksu s drugima	Biti u stanju stvoriti i izmijeniti zajedničku praksu s ostalima
Odnosi poštovanja	Biti u stanju da učestvujete u odnosima poštovanja u učionici	Biti u stanju da razvijete odnose poštovanja u školi	Biti u stanju stvoriti i izmijeniti odnose poštovanja u školama i zajednicama
Stvaranje mreža i partnerstava	Biti u stanju da učestvujete u mrežama i partnerstvima	Biti u stanju da date svoj doprinos razvoju mreža i partnerstava	Biti u stanju stvoriti i izmijeniti mreže i partnerstva
Nastavno rukovođenje	Biti u stanju da obavljate praksu u okviru postojećih nastavnih rukovođenja	Biti u stanju da razvijete postojeća nastavna rukovođenja	Biti u stanju izmijeniti postojeća nastavna rukovođenja

Tabela 5: Nivoi sposobnosti kroz stručno usavršavanja: kontekst

Praktični primjeri i ideje od nastavnika koji su uključeni u projekat "Regionalna podrška inkluzivnom obrazovanju" nakon sastanaka za razmjenu ideja

- Nastavnici koji vjeruju porodici, školi i zajednici kao trima partnerima koji imaju zajedničke ciljeve;
- Stručni timovi za podršku nastavnicima;
- Vršnjačko učenje kao moćan pristup učenju kroz saradnju;
- Poboljšati saradnju između škola i saradnji s pripadnicima zajednice (npr. lokalni investitor koji daje podršku izgradnji lifta u školi);
- Portable laptop koji će poboljšati komunikaciju između roditelja i škole, nagrađivanje liderstva nastavnika i saradnje kroz formalne nagrade i promociju sistema veb-platforme ili portala kao načina učenja;
- Međusobne posete;
- Rad s čitavim nizom drugih obrazovnih stručnjaka;
- Networking kroz tehnologiju (Social Media);
- Stvaranje zakonske osnove za programe mentorske obuke.

Primjeri dobre prakse mimo projekta

- Međunarodni Projekat Liderstva nastavnika. Informacije dostupne na <http://www.teacherleadership.org.uk/the-itl-initiative.html>

Reference i dodatne informacije

- Profesija edukacije aktivista (Sachs 2003);
- Stručni profesionalni nosilac prakse (Edwards 2010).

6. Rječnik i reference

RJEČNIK

Sposobnosti

Sposobnosti se ovđe koristi kao termin za stavove, uvjerenja, vještine i znanje, sposobnosti i učinkovitosti. To se odnosi na kvalitet usljed kojeg treba da se bude u stanju da se uradi nešto ili da se postigne nešto.

Učinkovitost

Učinkovitost je svojstvo agenta da djeluje u datom okruženju i da transformiše praksu kako bi bila inkluzivnija.

Sposobnosti

Sposobnost opisuje dinamičnu kombinaciju znanja, vještina, stavova, vrijednosti i lične karakteristike, koje omogućavaju nastavniku da profesionalno i adekvatno djeluju u situaciji, raspoređivanje istih na koherentan način (Evropska Komisija 2011, 7). Postoje četiri oblasti nadležnosti inkluzivnih nastavnika: vrednovanje različitosti učenika, podrška svim učenicima, rad sa drugima, lični stručni razvoj (Evropska agencija 2012).

Inkluzija

Inkluzija u kontekstu obrazovanja se odnosi na proces odgovora na raznolikosti, s ciljem da se prevaziđu prepreke za učenje i učešće s akcentom na one grupe učenika koji mogu biti u opasnosti od marginalizacije, isključenja ili neuspjeha (Evropska agencija 2013. godine, 11).

Inkluzivno obrazovanje

Inkluzivno obrazovanje je u suštini kvalitetno obrazovanje, termin "inkluzivno" naglašava da je kvalitetno obrazovanje obezbijeđeno za svu decu i omladinu. Inkluzivno obrazovanje se odnosi istovremeno na sistem (npr. inkluzivne škole, inkluzivni obrazovni sistemi) i na lica (npr. koja se bave ili učestvuju u obrazovanju, ostvaruju prava na obrazovanje). Sljedeće definicije inkluzivnog / kvalitetnog obrazovanja dodaju se za informisanje čitaoca:

Savjet Evrope, Preporuka CM/Rec (2012) / 13 Komiteta ministara država članica o obezbjeđivanju kvalitetnog obrazovanja:

6. Za svrhe ove preporuke, "Kvalitetno obrazovanje" se shvata kao obrazovanje koje:
 - a) daje pristup učenju svim učenicima i studentima, posebno onim ugroženim ili ugroženim grupa, prilagođen njihovim potrebama;
 - b) obezbjeđuje sigurno i nenasilno okruženje u kojem se prava svih poštuju;
 - c) razvija ličnost svakog učenika, njegov talenat i mentalne i fizičke sposobnosti do njihovih krajnjih potencijala i podstiče ih da završe obrazovne programe u kojima se upisuju;
 - d) promoviše demokratiju, poštovanje ljudskih prava i socijalne pravde u okruženju učenja koje priznaje svačije potrebe za učenje i socijalne potrebe;
 - e) omogućava učenicima i studentima da razviju odgovarajuće nadležnosti, samopouzdanje i kritičko razmišljanje koje će im pomoći da postanu odgovorni građani i poboljšati njihovo zapošljavanje;
 - f) prenosi univerzalne lokalne kulturne vrijednosti na učenike i studente, dok ih osposobljavaju da donose sopstvene odluke;
 - g) potvrđuje rezultate formalnog i neformalnog učenja na transparentan način na osnovu fer procjene; omogućava da stečena znanja i kompetencije budu priznate za dalja istraživanja, zapošljavanja i druge svrhe;
 - h) oslanja se na kvalifikovane nastavnike koji su posvećeni kontinuiranim profesionalnim razvoju;
 - i) nije koruptivno.

Konvencija UN o pravima osoba s invaliditetom, član 25.2 (b):

Države potpisnice priznaju pravo osoba s invaliditetom na obrazovanje. U cilju ostvarivanja ovog prava bez diskriminacije i na osnovu jednakih mogućnosti, države potpisnice će osigurati inkluzivni sistem obrazovanja na svim nivoima i doživotno učenje usmjereno na:

- a) *puni razvoj ljudskog potencijala i osećanja dostojanstva i samopoštovanja, i jačanje poštovanja ljudskih prava, osnovnih sloboda i ljudske različitosti;*
- b) *razvoj osoba s invaliditetom njihovih ličnosti, talenata i kreativnosti, kao i njihovih mentalnih i fizičkih sposobnosti, do krajnjih granica;*
- c) *Omogućavanje osobama s invaliditetom da efikasno učestvuju u slobodnom društvu.*
 - *Đeca s invaliditetom moraju biti u stanju da pristupite inkluzivnom, kvalitetnom i besplatnom osnovnom obrazovanju i srednjem obrazovanju na ravnopravnoj osnovi s drugima u zajednici u kojoj žive.*
 - *Mora da postoji razuman tretman zahtjeva pojedinca i pružanje podrške neophodne da bi se olakšalo njihovo efikasno obrazovanje.*
 - *Vlade moraju olakšati učenje na Brajevom pismu i druge relevantne komunikacione formate; vještine orijentacije i mobilnosti; i vršnjačku podršku i mentorstvo;*
 - *Vlade moraju osigurati da se obrazovanje za decu koja su slijepa, gluva ili slijepa obezbjeđuje na odgovarajućim jezicima i sredstvima komunikacije za pojedinca i u sredinama koje maksimiziraju akademski i socijalni razvoj.*
 - *Iz Vlade moraju da zaposle nastavnike, uključujući nastavnike s invaliditetom, koji su kvalifikovani na znakovnom jeziku i/ili Brajevom pismu, i da obuče prosvjetne radnike u oblasti svijesti o invalidnosti i korišćenju relevantnih komunikacionih formata, obrazovnih tehnika i materijala za podršku osobama s invaliditetom.*

Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima, član 26. (Definicija koju koristi UNESCO):

*U srži **inkluzivnog obrazovanja** je ljudsko pravo na obrazovanje, izraženo u Opštoj deklaraciji o ljudskim pravima iz 1948. godine u kojoj se kaže:*

"Svako ima pravo na obrazovanje ... Školovanje treba da bude besplatno bar u osnovnim i nižim školama. Osnovno obrazovanje je obavezno. Obrazovanje treba da bude usmjereno punom razvoju ljudske ličnosti i jačanju poštovanja ljudskih prava i osnovnih sloboda. Ono treba da unapređuje razumijevanje, trpeljivost i prijateljstvo među svim narodima, rasnim ili vjerskim grupama, i da produbljuje aktivnosti Ujedinjenih nacija za održavanje mira."

Inkluzija se bavi pružanjem odgovarajućih odgovora na široki spektar potreba za učenjem u formalnim i neformalnim obrazovnim ustanovama. Umjesto marginalnog pitanja o tome kako će se neki učenici integrisati u redovno školovanje, inkluzivno obrazovanje je pristup koji gleda u to kako da transformiše obrazovne sisteme i druga okruženja za učenje kako bi se odgovorilo na različitosti učenika. Ono ima za cilj omogućavanje nastavnicima i učenicima uslova da se obje strane osećaju prijatno s različitostima i da ih vide kao izazov i obogaćivanje životne

sredine za učenje, prije nego problem. Inkluzija naglašava pružanje mogućnosti za ravnopravno učešće osoba s invaliditetom (fizičkim, socijalnim i/ili emocionalnim) *de god je to moguće u opštem obrazovanju, ali ostavlja otvorenu mogućnost ličnog izbora i opcija za posebnu pomoć i postrojenja za one kojima je to potrebno.*

Konvencija UN o pravima djeteta iz 1989. godine:

Član 2: *Đeca treba da budu zaštićena od diskriminacije na osnovu rase, jezika, invaliditeta, itd.*

Član 28: *Osnovno obrazovanje treba da bude besplatno i obavezno.*

Član 29: *Obrazovanje treba da razvije djetetovu ličnost, talente i mentalne i fizičke sposobnosti do krajnjih granica.*

Indeks za inkluzivni razvoj učenja i učešća u školama (Booth & Ainscow 2002)

Inkluzija u obrazovanju obuhvata:

- *Vrednovanje svih učenika i osoblja podjednako.*
- *Povećanje učešća učenika i smanjenje njihovog isključivanja iz kultura, nastavnih planova i zajednica lokalnih škola.*
- *restrukturiranja kulture, politike i prakse u školama, tako da se daju odgovori na različitosti učenika u lokalnoj sredini.*
- *Smanjenje prepreka za učenje i učešće za sve učenike, ne samo one s oštećenjima ili one koji su kategorisani kao oni koji "imaju posebne obrazovne potrebe".*
- *Učenje iz pokušaja da se prevaziđu prepreke za pristup i učešće određenih učenika kako bi se napravile dalekosežnije promjene za dobrobit učenika.*
- *Gledanje na razlike između studenata i resursa kao na podršku učenju, prije nego probleme koje treba prevazići.*
- *Potvrđujući pravo na obrazovanje učenika u njihovom lokalitetu.*
- *Unapređenje škola za osoblje, kao i za učenike.*
- *Naglašavanje uloge škola u izgradnji zajednice i razvijanju vrijednosti, kao i u povećanju postignuća.*
- *Podsticanje međusobnog održavanje odnosa između škola i zajednica.*
- *Uviđanje da je inkluzija u obrazovanju jedan aspekt inkluzije u društvo.*

Učešće

Učešće je učešće u životnim situacijama. Ljudi su uključeni ako se bihevioralno angažuju, emotivno i kognitivno u aktivnostima koje su tipične za postavku i usmjereni su ka socijalno ili lično značajnim ciljevima.

PRAVNI INSTRUMENTI SAVJETA EVROPE KOJI SE BAVE INKLUZIVNIM OBRAZOVANJEM DIREKTNO:

Bavljenje inkluzivnim obrazovanjem direktno

- Preporuka CM/Rec (2012) 13 Komiteta ministara državama članicama o obezbeđivanju kvalitetnog obrazovanja;
- Preporuka CM/Rec (2010) 7, Komiteta ministara državama članicama o Savjetu Povelje EU o obrazovanju za demokratsko građanstvo i obrazovanje za ljudska prava;
- Stalne konferencije ministara obrazovanja Savjeta Evrope i upravljanje kvalitetnim obrazovanjem, 24. sjednica, Helsinki, Finska, 26–27. april 2013, Završna deklaracija na temu konferencije;
- Preporuka CM / Rec (2014) 5 državama članicama o značaju kompetencija na jeziku školovanja za jednakost i kvalitet u obrazovanju i za obrazovni uspjeh;
- Preporuka Rec (2006) 5 Komiteta ministara državama članicama o Savjetu Akcionog plana Evrope za promovisanje prava i punog učešća osoba sa invaliditetom u društvu: poboljšanje kvaliteta života osoba sa invaliditetom u Evropi 2006–2015.

Obraćajući inkluzivno obrazovanje indirektno

- Preporuka Rec (2001) 15, Komiteta ministara državama članicama o istoriji nastave u dvadeset prvom vijeku u Evropi;
- Preporuka Rec (2001) 17, o poboljšanju ekonomskog položaja i zapošljavanja Roma/–Cigana i Putnika u Evropi;
- Preporuka Rec (2003) 8, Komiteta ministara državama članicama o promociji i prepoznavanju neformalnog obrazovanja/učenja mladih ljudi;

Alat za nadogradnju praksi obrazovanja nastavnika za inkluzivno obrazovanje

- Preporuka Rec (2002) 6, Komiteta ministara državama članicama o obrazovanju politika visokog obrazovanja u doživotnom učenju;
- Preporuka Rec (2004) 4, Komiteta ministara državama članicama o Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima u univerzitetskom obrazovanju i stručnom usavršavanju;
- Preporuka CM / Rec (2008) 5 Komiteta ministara državama članicama o politikama za Rome i/ili Putnike u Evropi;
- Preporuka CM / Rec (2009) 4 Komiteta ministara državama članicama o obrazovanju Roma i Putnika u Evropi.

Dodatni pravni instrumenti Savjeta Evrope koji podržavaju inkluzivno obrazovanje:

- Evropska socijalna povelja (revidirana);
- Evropska komisija protiv rasizma i netolerancije (ECRI);
- Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina (OKZNM).

REFERENCE

- Argyris, C. & Schön, D.A. (1996). *Organizational Learning II. Theory, method and practice*. Reading, Mass: Addison Wesley.
- Booth, T and Ainscow, M. (2002) *Index for Inclusion: developing learning and participation in schools*. Center for Studies on Inclusive Education.
- Council of Europe (2009). *Diversity and inclusion: challenges for teacher education*. Key Competences for Diversity. Strasbourg: Council of Europe.
- Council of Europe (2010). *Policies and practices for teaching sociocultural diversity*. Diversity and inclusion: challenges for teacher education. Strasbourg: Council of Europe Publishing.
- Durrant, J. & Holden, G. (2006). *Teachers leading change. Doing Research for school improvement*. Thousand Oaks: Sage.
- Edwards, A. (2005). *Relational agency: Learning to be a resourceful practitioner*. *International Journal of Educational Research*, 43, 3, 168-182.
- Edwards, A. (2012). *Being an expert professional practitioner*. New York: Springer.
- Engeström, Y. (2001). *Expansive learning at work: Toward an activity-theoretical conceptualization*. *Journal of Education and Work*, 14(1), 133-156.
- European Agency for Development in Special Needs Education (2012). *Teacher Education for Inclusion. Profile of Inclusive Teachers*. Odense: European Agency for Development in Special Needs Education.
- European Agency for Development in Special Needs Education (2013). *Organisation of Provision to Support Inclusive Education. Literature Review*. Odense, Denmark: European Agency for Development in Special Needs Education.
- European Commission (2011). *Literature review Teachers' core competences: requirements and development*. Brussels: European Commission.
- European Commission (2013). *Supporting teacher competence development for better learning outcomes*. Brussels: European Commission.
- Fullan, M. G. (1993). *Why teachers must become change agents*. *Educational Leadership*, 50, 12-17.
- Hart, S., Dixon, A., Drummond, M. J., & McIntyre, D. (2004). *Learning Without Limits*. Milton Keynes, UK: Open University Press.
- Hattie, J. (2009). *Visible Learning: A Synthesis of Over 800 Meta-Analyses Relating to Achievement*. Abingdon: Routledge.
- Lave, J. & Wenger E. (1991). *Situated Learning: Legitimate Peripheral Participation*. Cambridge: Cambridge University Press
- Pantić, N., Closs, A., & Ivošević, V. (2011). *Teachers for the Future: Teacher Development for Inclusive Education in the Western Balkans*. Turin: European Training Foundation.
- Priestley, M., Edwards, R., Priestley, A., & Miller, K. (2012). *Teacher agency in curriculum making: Agents of change and spaces for manoeuvre*. *Curriculum Inquiry*, 42, 191-214.
- Ritchhart, R., Church, M., Morrison, K. (2011). *Making learning visible to promote engagement, understanding and independence for all learners*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Sachs, J. (2003). *The activist teaching profession*. Buckingham: Open University Press.
- Saphier, J., Haley-Speca, M-A., Gower, R. (2008). *The skilful teacher. Building your teaching skills*. Acton: Research for Better Teaching.
- Schön, A. (1983). *The Reflective Practitioner. How Professionals think in Action*. New York: Basic Books.
- Senge, P. (1990). *The Fifth Discipline: The art and practice of the learning organization*. New York: Doubleday.
- Senge, P., Cambron McCabe, N., Lucas, T., Smith, B., Dutton, J. & Kleiner, A. (2012). *Schools that Learn: A Fifth Discipline Fieldbook for Educators, Parents, and Everyone Who Cares about Education*. New York: Random House.
- Swann M., Peacock A., Hart, S. and Drummond, M.J. (2012) *Creating Learning without Limits*. Maidenhead: Open University Press
- Villegas, M. & Lucas, T. (2002). *Educating culturally responsive teachers – a coherent approach*. Albany: State University of New York Press.

Ovaj dokument je pripremljen uz finansijsku pomoć Evropske unije i Savjeta Evrope. Stavovi iznešeni ovde ni na koji način ne predstavljaju zvanični stav Evropske unije ili Savjeta Evrope.

Savjet Evrope je vodeća organizacija za ljudska prava na kontinentu. Sastoji se od 47 država članica, od kojih su njih 28 članice Evropske unije. Sve države članice Savjeta Evrope su potpisale Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, ugovor koji je osmišljen za zaštitu ljudskih prava, demokratije i vladavine prava. Evropski sud za ljudska prava nadgleda sprovođenje Konvencije u državama članicama.

www.coe.int

Evropska unija je jedinstveno ekonomsko i političko partnerstvo između 28 demokratskih evropskih zemalja. Njeni ciljevi su mir, prosperitet i sloboda za njenih 500 miliona građana – pravedniji i sigurniji svijet. Da bi se navedeno ostvarilo, zemlje EU su formirale organe koji će voditi EU i usvajati njeno zakonodavstvo. Vodeći organi EU su Evropski parlament (koji predstavlja narod Evrope), Savjet Evropske unije (koji predstavlja nacionalne vlade) i Evropska komisija (koja predstavlja zajedničke interese EU).

www.ec.europa.eu

Regionalna podrška inkluzivnom obrazovanju

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implemented
by the Council of Europe